

WESTERN ROMAN

LASO

cijena 480 d broj 749

G. Clifton Wisler

POVRATAK RATNIKA

G. Clifton Wisler

POVRATAK RATNIKA

**VJESNIKOVA
PRESS
AGENCIJA**

Glavni i odgovorni urednik: Milivoj Pašiček
Izdavač: NISPRO VJESNIK (predsjednik Poslovnog odbora Vjekoslav Koprivnjak) – OOUR Informativno-revijalna izdanja (direktor Božidar Radman)
Predsjedavajući Savjeta: dr Ivan Krtalić
Adresa redakcije, izdavača i tiskare: 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4
Telefoni: 041/526-099, 515-555, 519-555 i 333-333
Telex: 21 121 YU VSK
Kolegij redakcije: Berislav Grabušnik (graf. ur.), Marija Jurela (urednik), Pavle Lugarić (zamjenik gl. i odg. urednika), Milivoj Pašiček, Biserka Pupavac (pomoćnik gl. i odg. urednika) Tisak: NISPRO »Vjesnik«, OOUR Novinska rotacija i OOUR TM

Urednik: Ana Hrastović
Grafički urednik: Ivica Bartolić

G. Clifton Wisler: **Povratak ratnika**
Naslov originala: The Trident Brand
Copyright: VPA
Recenzija: Marijan Krpotić
Prijevod: Jadranka Ivčić
Laso broj 749 izlazi 19. 2. 1988.
u nakladi od 66.500 primjeraka

I

Bilo je rano. Sunce se poput goleme narančaste kogle pomolilo na istočnom nebu, kao da ga drži neka nevidljiva ruka. Bronzani odsjaji padali su i na rijeku.

Rijeka. Ona donosi zelenilo zemlji, osigurava dobre usjeve i napajanje stoke, ispire prašinu i znoj s umornih ljudi što snagu za svoje postojanje crpe duž njenih obala.

Ona koja daje život, govorili su za nju Indijanci.

Godinama poslije, blijedoliki doseljenici što su podigli rančeve i farme među okolnim brežuljcima, dali su joj ime – Brazos. Još jedno novo ime za jednu od rijeka što presijecaju naizgled beskrajnu teksasku ravnicu.

Sunce se diglo još više, a na golemom se obronku mogao vidjeti jedan čovjek. Visok i veoma vitak. Reklo bi se da je više nalik dječaku nego zrelu muškarcu.

Međutim, kad je lik počeo poprimati jasnije obrise vidjelo se da je riječ o ratniku. Na sunčanoj svjetlosti zablistala je sablja o njegovu boku, a crte lica bijahu stroge i nape. Ispod sivog šešira visjela je tamnoplava kosa u neurednim čupercima, a lice mu je prekrila brada stara barem tjedan dana.

Bore na čelu kazivale su o teškim

odlukama i iskustvu. Snažna čvrsta brada djelovala je dovoljno strogo da ulijeva poštovanje. Ali najviše su odavale muškarčeve oči.

Imale su sivoplavu boju, nalik na rijeku, a u njima nije bilo nišeg vedrog, ničeg što bi nagovještavalo život. Bijahu to hladne oči, pune neke daleke sjetе. Kao da su mogle vidjeti i ono čega ovdje nije bilo. Nešto preteće i neizrečeno vrebalo je iz tih očiju. Bol, mržnja i pitanja, osjećaji gotovo nezamislivi za mladića stara dvadesetak godina.

Neprijatelji su se najviše bojali tih njegovih očiju. Kao da se i sama smrt bojala tog užasnog pogleda. Tako se činilo onima koji su jahali s njim.

Neustrašivost ga je učinila poznatim vojnikom. Nije uzmicao ni pred čime. Pukovnik je jednom rekao da bi bez pogovora poslušao svaku zapovijed. Nije se bojao vatrene okršaja, ni neprijateljskih pucnjava. Ulazio je u žarište borbe vitlajući hrabro sabljom.

Ali, rat je okončan prije godinu dana i dugačke kolone jahača su se smanjile i samo ih je šaćica ostala u blizini Virdžnije. Sjećanje na te dane izazva val mržnje u čovjekovim očima. Sjeti se ponižavajućeg načina na koji su Jenki pozdravili

svoje poražene neprijatelje. Odjahao je potom na zapad, poražen i potučen.

Odjeća mu je bila otrcana i samo je teški vuneni kaput sačuvao svoj oblik. Čizme, također. Njih je uzeo od poginulog poručnika Michigana kod Five Forksa.

Five Forks. Oči mu potamne. Ondje je četa krenula na svoj posljednji juriš. Nathanu Chalmersu je odletjela glava s ramena, a potom su ubijeni Keller i Thompson. Rascal, konj kojeg je naslijedio od pukovnika, također je toga dana dobio tri meta. Uboga životinja nosila ga je još gotovo šest kilometara na svojim ledima dok je iz nje isticao život. Za dlaku je tada izmakao sjevernjačkoj patroli.

Oči mu poprime blaži izražaj kad se zagleda u rijeku. Učini mu se da vidi nekog na udaljenoj obali, desetogodišnjeg dječaka kako trči kroz vodu sa svojim indijanskim prijateljem. No, ovoga puta bijahu to samo jutarnje sjene... sjećanja uskrsla na davno zaboravljene događaje.

Ovoga puta proljetne kiše kasne, pomisli on. Farmeri nemaju sreće s usjevima. I bez suše je teško izvući žito iz ove zemlje. Daleko je bolje baviti se stočarstvom.

Pogledom preleti preko obronka duž rijeke tražeći stoku, ali ne ugleda ništa. Ne... ipak nešto se nazire. U očima mu sijevne srdžba kada shvati da su to ograde. Žičane ograde su se pojavile u njegovoj voljenoj dolini.

A samo nebo zna koliko mrzi ograde. One donose gradove, ceste i ljude. Odnose čovjekovu slobodu, pravo da jaše kuda želi, s vjetrom na licu i suncem na golim ramenima. I sa zvijezdama da ga vode noću.

Na jednom od stupova ograde zapazi nekakav znak. Napregne oči i prepozna crne obrise trozupca.

Osjeti uzbuđenje. Sjeti se žigosanja teladi na očevoj farmi, tim istim znakom trozupca, znakom Delamerovih. Bila je to očeva zamisao. Negdje je pročitao da je trozupac simbol morskog boga Neptuna. Delamer je američka verzija starog francuskog imena De la Mer (s mora) koje je njegov pradjed donio sa sobom prešavši Atlantik na putu do New Orleansa u prošlom stoljeću.

I on je dobio tako ime, William J. Delamer III. Maštovito ime, kako je rekao pukovnik. Ime oca i djeda. Ime s kojim se ponosio.

– Nikad ne zaboravi da si ti jedan Delamer, sinko – govorio je otac kada je odlazio iz ove iste doline u koju sada gleda. – Upamti da Delamerovi uvijek stoje u prvom redu kad se bore. Delamerovi vode a ostali ih slijede.

Usne mu zadršću kad se sjeti i drugih riječi koje je otac izgovorio, riječi protisnutih iz usta umirućeg one kišne noći nakon prvog krvo-prolića u Shilohu.

– Willie, budi tvrd kao zemlja. Izgradi ranč. Dokaži svoju hrabrost. Pokaži im da posjeduješ snagu da nastaviš i kada ostali pokleknu.

– Hoću, oče – obaćao je šesnaestogodišnji mladić umirućem ocu.

I otada se uvijek trudio da održi obećanje. Već drugog dana kod Shiloha se pokazao neustrašivim borcem. Nastavio je, jurišajući žitnim poljima Pensilvanije i Virginije.

Nije bilo lako. Kada je u Wildernessu vatra zahvatila šumu, poželio je pobjeći od pakla koji je zavladao tim krajem. Ipak nije posustajao. Čak i kod Five Forka nastavio se boriti, premda su izgledi bili nikakvi...

Sjećanja izblijede i on se ponovo zagleda u krajolik pred sobom. Za svih tih dugih mjeseci jahanja od Virginije čeznuo je za utjehom na majčinu ramenu, za sigurnošću i

toplinom doma svoga djetinjstva. Sada se pitao hoće li ga utjeha zaista čekati pet kilometara dalje.

– Hej, majore – netko vikne s drugog obronka planine. – Upravo sam pripremio kavu i jaja...

Willie blago obode konja. Kasom ujače u mali logor podno brda.

– Uranio si, Willie – javi se drugi glas, glas njegova stara prijatelja Traversa Cobba. – Tjera li te glad za domom?

– Prošlo je mnogo vremena – promrmlja Willie sjahavši.

– Pet godina – reče Travis.

– Otišao si 61., majore? – upita čovjek koji je pripremao jaja. – Kako se to dogodilo?

– Njegov je otac zapovijedao Drugom teksaškom brigadom kod Shiloha – objasni Travis. – Poveo je vojnike u juriš i natjerao momke iz Ohaja na uzmek iz Wicker Fielda. Iste je noći zaradio i metak... za svoj trud. Umro je na sinovljim rukama.

– Žao mi je – kuhar se namršti.

– Nisam to znao, majore.

– To je prošlost, Batese – uzvraća Willie. – Ljudi pogibaju u borbi.

– Ali ne i naš major, a Slocume?

– Bates prodrma četvrtog čovjeka iz sna.

Ubrzo ustane i peti muškarac male grupe, sedamnaestgodišnji Bentley.

– Danas se rastajemo, momci – izjavi Travis dok su pili kavu. – Moja sestra Ellen će mi skuhati ručak.

Spominjanje Ellen izaziva uzbuđenje u Williejevim grudima, ali ga on potisne.

– Željet će da i ti dodeš, Willie – obrati mu se Travis.

– Ne danas, Trav – izusti Willie nakon duže šutnje. – Moram prvo vidjeti svoje. Sutra može.

– Dobro, sutra – popusti Travis.

– Pozdravi majku. Willie nu snaž-

no stisne ruku. Nije im se lako rastati. Otkako su prije pet godina zajedno odjahali iz svog kraja, nisu se rastajali ni jedan dan.

– Vidimo se sutra, to je obećanje, zar ne? – upita Travis.

– Imaš moju riječ, gospodine – Willie se blago naruga.

– A vi momci možete navratiti da kušate očev viski? – obrati se Travis ostalima. – Odmah će ti početi rasti dlake na prsima, Bentley.

Stariji se muškarci nasmiju zapazivši Bentleyjevo rumenilo.

– Najbolje je da odmah kremeno u dolinu – izjavi Bates u ime trojice. – Nisam vidio svoju ženu tri zime, a ni djevojčicu. Osjećam želju da ih što prije privinem uza se.

Travis kimne.

– Došao je trenutak da se i ja s vama oprostim, momci – reče Willie. – Moj je ranč na brdu preko puta ovoga. Ako želite svratiti, bit ćete dobrodošli gosti.

– Kako je Bates već rekao, majore, želimo svi što prije svojim kućama – javi se Slocum. – Bila nam je čast služiti pod tvojom komandom. Ako nas ponovo zatrebaš, samo nas potraži.

Willie potisne tugu dok je promatrao njihova lica. Nekada je četa brojila stotinjak snažnih vojnika, a sada ih je ostalo svega pet.

– Znam što misliš, majore – javi se Bates. Svi bismo željeli da nas se više uspjelo vratiti kući.

– Ostavili smo mnogo jenkijskih udovica, majore – nasmije se Bentley. – Još stotinjak jahača Brazosa i mi bismo natjerali starog Granta na uzmak do Bostona.

– Ne bismo – Willie tužno zatrese glavom. – Sjeti se samo Five Forksa, Tome Bentley. Sjeti se lica Jimmyja Bradleya kada ga je raznio metak. Idi kući i zahvali nebesima što to nisi bio ti.

– Majore? – Bates podigne iznenađeno obrve.

– Kazujem onako kako je bilo – nastavi Willie. – Namjeravam odbaciti sablju i posvetiti se ranču. I vama, momci, želim sreću s usjevima.

– U tom slučaju moraš natjerati svoje indijanske prijatelje da izvedu kišni ples – progunda Slocum.

– Ne bude li kiše, neće biti žita.

Willie se uspravi i pogledom preleti preko svojih drugova. Oni se također usprave i salutiraju.

– Gospodo, proživjeli smo nekoliko teških godina – izjavi Willie, uzvraćajući im vojnički pozdrav. – Stekao sam u vama prijatelje u koje imam puno povjerenje, ali sada je došlo vrijeme rastanka...

– Sretno, majore – Bates mu snažno protrese ruku. Zatim se Willie redom rukuje s ostalim vojnicima. Vine se u sedlo i mahne rukom na posljednji pozdrav.

– Zbogom jahači.

II

Kad je došao do prve ograde Willie ugleda poznate obrise stijena. Nazvali su ih Castle Cliffs. Strme stijene nadvisivale su rijeku, a na samom vrhu nalazilo se nekoć staro indijansko selo, davno prije no što su došli Komanči i poubijali starosjedioce. Ipak, na stijenama je ostalo njihovo groblje. Na tom su se mjestu ponekad noću mogli čuti neobični zvuci, a Komanči su vjerovali da ono ima čudesnu moć koja pomaže oboljelima da ozdrave.

I Willie je jednom došao na stijene da se moli. Imao je osam godina, a dvije godine stariji brat Stephen je bio obolio od groznice. Slušajući starog poglavicu Old Yellow Shirta, zasjekao je nožem svoj prst tako da je crvena krv kapala s njega i usrdno molio duhove da pomognu nje-

govu bratu. No, kad se vratio kući, Steve je već bio mrtav.

Poslije dvije godine ponovo se popeo na stijene da se moli za hrabrost i snagu. Otac mu je, naime, obećao sudjelovanje na godišnjem lovu na jelene. Zajedno s njim molio se i Red Wolf, jedini živi sin Yeloow Shirta. Idućega su dana imali uspjeha. Svaki je ubio po dva jelena.

U još nekoliko navrata dolazio je na to posvećeno mjesto. Otac ga je želio poslati u bolju školu u New Orleansu koju je pohadao i njegov brat Sam. Willie nije mogao podnijeti pomisao da bi trebao napustiti svoju voljenu dolinu. Živio je i prijateljevao s Komančima odlazio u lov na bizone, jahao nesmetano dolinom...

Posljednji put se popeo na stijene noć prije no što je zajedno s ocem napustio dolinu. Nemoguće je podijeliti s nekim taj osjećaj unutrašnjeg mira koji ga je obuzimao na stijenama. Jamačno je on dio čarolije koja ga vezuje za tu zemlju, stijene i rijeku.

No, sada je uzalud očima pretraživao stijene ne bi li ugledao ostatke indijanskog groblja. Jamačno su vjetrovi i kiše isprali i posljednje tragove, zaključivši napokon sjetno i snažno potjera konja.

Ovaj nervozno zanjašta.

– Što je, Grome? – upita Willie koji je sa svojim konjem uspostavio jedinstven odnos razumijevanja i pomoći.

Konj zarže i Willie osluhne. Na zapadu se čula stoka. Delamerova stoka. Moja stoka, pomisli s ponosom.

– Sve je kako valja, stari moj – obrati se meko konju. – Jutros nema Jenkija.

Kao da je razumio, konj se dade u galop. Nazvao ga je Grom jer mu je to ime zaista odgovaralo, a bilo je dio očeve vojne taktike. Govorio

mu je uvijek: »Jaši poput groma, udaraj poput munje, uzmakni kad treba, pa ponovo udari.«

Napokon se pred njim pojavi ograda sa znakom trozupca. Willie otvori vrata. Na istočnom pašnjaku ugleda stoku, na stotine grla, mnogo više nego što je mogao očekivati.

Da smo imali ovakvo stado ne bismo stigli do Appomattoxa, već pravo do Washingtona – promrmlja sebi u bradu.

Willie mahne rukom na pozdrav dvojici kauboja. Zapazi da su mu nepoznati, zapravo još dječaci. Rat je iz doline odveo sve muškarce. Mladići su ga neprijateljski promatrali. Nisu vidjeli mnogo majora na farmi.

Willie nastavi put prošavši pokraj stare brvnare koju je izgradio očevo prvi nadzornik Mitch Simms.

Potisnuvši sjećanja, Willie nastavi put. Znao je da do kuće ima još dosta jahanja. Ranč je bio dovoljno velik da bi mogao nahraniti tri porodice. Ali veliki Bill Delamer je cijelog života maštao o imanju koje će se protezati od jedne okuke rijeke do druge. Sama kuća se uzdizala na vrhu brijega s pogledom na rijeku. Willijevo srce snažno zakuca pri pomisli na tu staru bijelu kuću izgrađenu od hrastovih greda i domaćeg kamena. Mogao je već čuti majčin meki glas sestrin smijeh i vidjeti krupne oči brata Jamesa što se šire dok sluša priču iz rata.

Kad se Grom napokon uspeo na vrh brijega, Willijevo srce na čas zamre, a oči mu poprime tvrd izražaj. Stara kuća koje se sjećao s toliko ljubavi i čežnje je nestala. Ostalo je samo ugljevlje i nešto kuhinjskog posuda.

Što se moglo dogoditi, pitao se zabrinuto. Jedna je zgrada mogla izgorjeti, ali ne i tri.

Što je s njegovom porodicom? Iznenada osjeti tjeskobu. Krene na-

prijed i iza ostataka kuće ugleda još jedno veliko stado stoke što je paslo u neposrednoj blizini rijeke na mjestu na kome su nekoć često logorovali Komanči. Osjeti olakšanje, a zabrinutost skoro nestane kada opazi na tlu tragove malih kola. Majka je koristila baš takva kola.

Jahao je još pet, šest kilometara prije no što je njegova znatizelja mogla biti zadovoljena. U podnožju velikog brijega, u blizini druge okuke rijeke uzdizala se golema bijela građevina kakvu Willie nije već mjesecima vidio.

– Nebesa – uzvikne glasno. – Što je ovo?

Nastavi put i pride bliže lijepoj kući što je stajala nasred čistine. Šest golemih drvenih stupova ovičavalo je veliku verandu ispred kuće. Trijem je bio izgrađen od prirodnog kamena.

Kuća je bila velika dvokatnica. Uz nju se s lijeve strane uzdizala prostrana konjušnica, a s desne dvije niže zgrade, jamačno za poslugu. Willie zatrese glavom kao da ne vjeruje očima. Činilo mu se da se nalazi na jednoj od golemih plantaža duž rijeke Mississippi.

– Mogu li vam pomoći, gospodine? – iz razmišljanja ga trgne glas mladog čovjeka koji je izašao iz konjušnice.

– Možda – promrmlja Willie. – Ovo je kuća Delamerovh, zar ne?

– Ovo je kuća gospodina Delamera, glavno sjedište ranča Trident.

– Ranča Trident? – uzvikne Willie, iznenađen što ranč više ne nosi ime njegova oca kao prije. – Želio bih vidjeti gospodu Delamer.

Mladić je netremice gledao došljaka. Jamačno nije imao visoko mišljenje o prašnjavom i otrcanom odijelu koje je Willie nosio. Ovaj klizne sa sedla i gurne uzde momku u ruke. Potom se zaputi prema kući.

– Gospodine? – vikne kauboj. – Ne možete ući samo tako kao da je kuća vaša.

Willie se na trenutak okrene i nasmije.

– Zar ne vidiš da mogu. Pobrini se da moj konj bude nahranjen i napojen. – S tim riječima požuri naprijed pošljunčenom stazom, obrubljenom raskošnim zelenilom sve do kuće. Nije mogao da se ne divi cvijeću. U teksaškoj suši netko se morao dobro za nj brinuti da bi ovako cvalo.

Na ulaznim vratima se pojavi visoki snažni crnac. Njegova nazočnost iznenadi Willieja više no sama kuća. Na njihovom ranču prije rata nije bilo crnaca. Bill Delamer se protivio robovanju.

– Da uzmem vaš šešir, gospodine? – upita crnac uljudno.

– Tko si ti? – upita Willie pružajući mu šešir.

– Matthew – odvrati čovjek. – Bili ste u ratu?

– Može se tako reći. Je li gospoda Delamer kod kuće?

– Jest – odvrati čovjek. – A vaše ime?

– Recite joj da joj je došao sin – nasmije se Willie.

– Da, gospodine – crnac ga čudno pogleda prije no što se zaputio dugačkim hodnikom.

Ostavši sam, Willie je imao priliku razgledati unutrašnjost predvorja. Na jednoj strani se nalazio udoban divan, stolić, naslonjač i glasovir, a na drugoj strani otvorena vrata su vodila u salon. Mogao je vidjeti skupocjene sagove na podu a na zidovima platna s prizorima iz riječnoga života.

Čuo je sitne korake i okrenuo se. Prekrasna mlada žena odjevena u žuto dolazila mu je u susret u pratnji Matthewa.

– Gospodine, veoma ste nas iz-

nenadili vašim posjetom – izjav. ona.

Willie se namršti. Očekivao je majku.

– Nešto nije kako valja? – upita žena.

– Žao mi je, ali očekivao sam svoju majku.

– Matthew mi je nešto u tom smislu kazao.

Iznenada se nešto pokrene u Willieju. Napokon ju je prepoznao. Ovo je jamačno Helen, žena njegova brata Sama. Čudno je koliko pet godina mogu izmijeniti vanjštinu jedne osobe.

– Helen? – upita on.

– Oprostite – žena ga prestrašeno pogleda.

– Želite li da pozovem gospodina Jamesa? – upita Matthew.

– Žao mi je što sam te uplašio, Helen – nastavi Willie. – I ja sam tebe jedva prepoznao, a da ne govorim o kući. Kad sam odlazio još ste svi stanovali s druge strane okuke.

– Kad ste odlazili? – ponovi ona s nerazumijevanjem.

– Da – ponovi on. – Ja sam Willie, Willie Delamer.

– Zaboga – žena se uhvati za naslon obližnje stolice da se ne onesvijesti. – Svi smo mislili da si mrtav.

– Kako vidiš nisam – Willie se prisili na smiješak. – Oprosti, Helen, ali želim vidjeti i ostale. Gdje je majka?

– Pet godina je mnogo vremena – reče ona, dajući znak Matthewu da se povuče. – Ustanovit ćeš da se mnogo toga promijenilo.

– Gdje je majka? – ponovi Willie pitanje, a u oči mu se uvuče hladnoća.

– Ako si prošao pokraj stare kuće, prošao si kraj nje, Willie. Mislim na malu uzvisinu kraj Juniper Springa.

– Što? – on se sjeti mjesta. – Ondje je sahranjen Stephen.

– Tako je – promrmlja ona meko.

– Ne shvaćam – promuća on. – Mama je mrtva? Kako?

– Bila su to teška vremena za nas, Willie.

– Vidim – reče on, zureći u raskošno namješteno predvorje.

– Ljeta '62. vladala je velika suša. Tvoja je majka žalila za tvojim ocem. U to vrijeme se javila kolera. Širila se rijekom poput divljeg požara. Majka se unatoč našem protivljenju brinula za bolesnike. Kad je i sama oboljela nije se željela odmarati. Sve je to bilo previše za nju...

– Trebao sam biti ovdje – on srdito zagriže usnicu da sakrije bol.

– Možda bi bilo drukčije da si bio ovdje, ali sumnjam. Tvoja je majka imala skoro četrdeset godina, a od toga je više od pola života provela u ovoj divljini. Naprosto se iscrpla.

– Mama? Ne, ona je voljela život. Ni smrt Christine i Stephena joj nije oduzela volju za životom.

– Promijenila se kada je tata otišao u rat, Willie. Sam i ja smo je nagovarali da ode u Jacksboro da živi s Mary. No njeni su korijeni ovdje. Bila je dobra s djecom, ali nikada nije mogla zaboraviti svoga muža.

– To mi je jasno.

– Žao mi je što sam ti ja morala reći sve to i pokvariti povratak kući. Da ja Sam ovdje, zamolila bih ga da ti on to kaže. Bolje umije govoriti od mene.

– Ti... bila si... veoma obazriva, Helen. Hvala ti.

– Ljubazan si – promrmlja ona.

– Gdje je Sam?

– U gradu. Zacijelo nisi čuo kakve nam neprilike stvaraju Jenkiji.

Neprekidno uvode nove poreze i dažbine. Prošle smo godine platili veći porez no što ga je tvoj otac platio za svih proteklih godina.

– I na istoku su mnogi farmeri prisiljeni prodati svoja imanja – primijeti Willie. – Sheridan je uništio polovinu doline Shenandoah.

– To je užasno – uzvikne Helen.

– Čuli smo za te priče.

– Na sreću vidim da imamo dosta stoke. Na sjeveru je dobro tržište za goveda.

– Ali nema puta do tržišta – uzdahne Helen. – Naša su stada narasla, no nema željeznice unaokolo na stotinu kilometara. Jenkiji nas žele uništiti.

Willie je nekoliko trenutaka šutke slušao njenu žalopojku o novim zakonima i porezima koji su zadržavali teškoće ranču Trident ili Delamer.

– Uradit ću sve da pomognem – reče on pokušavajući sakriti zabrinutost.

– Dodatna radna snaga koju nećemo morati platiti je uvijek pomoć – izjavi ona.

Willie se namršti. Pokuša nešto reći, ali se zaustavi. Uvijek je smatrao da je ranč njegov. Tako je otac obećao. No, upravo je saznao za majčinu smrt, a s Helen nema smisla razgovarati o tome. Morat će se o svemu dogovoriti s Jamesom i Samom i, dakako, sa sucem Taylorom u Palo Pintou.

Njegove misli prekine snažan topot konjskih kopita. Matthew objavi da je stigao gospodin James Delamer i Willie poleti prema vratima da pozdravi svoga brata.

III

Visoki mladi čovjek vješto skoči s konja, prepuštajući uzde konjušaru. Sve na mladome čovjeku odavalo je bogatstvo i Willie na trenutak po-

misli da se nalazi u Richmondu.

Bio je izuzetno visok za svoje godine, zapazi Willie. Poželio mu je poletjeti ususret i snažno zagrliti brata kojega nije vidio pet godina, ali nešto ga zadrža. Možda je to tuga zbog majčine smrti, ili zaprepaštenje zbog promjena koje je doživio ranč, ali više od svega u tome ga je spriječio izražaj prezira što se pojavio na licu njegova mlađega brata u trenutku kada ga je napokon zapazio.

– Ispričajte me, majore – James se lagano nakloni. Dolazim s jahanja i želim se oprati prije ručka.

– James, još nisi saznao tko je naš gost – reče Helen sa smiješkom i na njegovu licu se pojavi izražaj neodumice.

– Oh, oprostite – primijetiti James s isprikom. – Nisam shvatio da ste gost. Znate, u posljednje vrijeme mnogo ratnih veterana dolazi ovamo u potrazi za poslom.

– Mogu zamisliti – u Willijeve se oči uvuče hladnoća. – Ipak, ovdje namjeravam ostati... duže.

Jamesovo lice problijedi kada je čuo izgovorene riječi. U očima mu zasja toplina, a ruke mu zadršću.

– Willie? – procijedi s mukom.

– Znači ipak si me prepoznao?

– Willie osjeti toplinu oko srca.

– Ali... kako? Čuli smo da si poginuo.

– Ne, moja je koža previše tvrda za njihove metke – nasmija se Willie. – Porastao si.

– Postao je čovjek – prekine ih Helen. – Ali prekinite začas s razgovorom. Držim da vam je obojici potrebno osvježanje.

– I rijeka – promrmlja Willie bacivši pogled na svoju prašnjavu odjeću.

– Više ne idemo na rijeku – primijeti James. – Imamo lijepu limeanu kadu u kojoj se možeš kupati u vlastitoj sobi. Matthew, pobrini se

za vodu – naredi mladić crncu.

– U staji mi je ostao kovčeg – Willie se zaputi niza stepenice, ali ga James uhvati za ruku.

– Ja ću ga donijeti, gospodine – izjavi Matthew.

– Imamo sluge koji se brinu za takve stvari – napomene mladi brat. – Helen, kamo ćemo smjestiti našeg heroja?

– Nisam očekivala njegov dolazak – promrmlja ona. – Možda bi djeca mogla prepustiti Williju jednu od svojih soba.

– A što je s gostinjskom sobom? – upita James.

– Sam očekuje posjetu... jednog gospodina iz vlade – izusti ona oklijevajući.

– Oh – Jamesovo lice postane za nijansu bljede. – U mojoj sobi ima mjesta za dvojicu. Dodi, veliki brate. Čini se da ćemo obnoviti prošlost ponovo dijeleći istu sobu.

Willie uhvati obješenjački pogled Jamesovih očiju i na trenutak se razvedri.

– Izgradili smo lijepu kuću za tvoje odsutnosti, zar ne? – upita James dok su ulazili u sobu.

– Kada?

– Sam je započeo sa gradnjom ubrzo nakon što su Komanči zapalili staru kuću po treći put. Znaš, zapalili su mnoge kuće u dolinama. Više od polovinu. Ukrali su nam više od pedeset grla. Sam je poveo četu dobrovoljaca na njih i većinu pobio. Ono malo Komanča što je preživjelo okršaj povuklo se preko Red Rivera.

– A kuća?

– Sam je doveo arhitektu iz New Orleansa. Helenina rodaka. Većinu greda smo dobili iz naše šume, a i kamen je odavde.

– Što je s pokućstvom? – upita Willie. – Fine sagove jamačno niste našli ovdje.

– Sam je sve to kupio u New Or-

leansu. Mnoge od tih stvari dolaze sa starih plantaža, a neke nam je poklonila Helenina majka. Bolje prodati jeftino svome južnjaku nego da sve to odnesu Jenkiji.

– Ali odakle novac?

– Sam je potpisao ugovore o prodaji stoke. Tri je godine snabdjevao Konferenciju. Plaćeno nam je u zlatu, a otkako su ovdje Jenkiji s njima trgujemo. Ne ide nam loše.

Willie se zagleda kroz prozor. Dva mala dječaka su se igrala na dvorištu. U svakome je od njih Willie prepoznao svoga brata Sama.

– Helen će ih umiriti – reče James, prateći bratov pogled. – Uvijek se svadaju. Viši se zove Robert. Njega se još sjećaš, a manji je Sam. Imamo i djevojčicu, Catherine. Delamamerovi se šire u svakom pogledu.

– Ti si pohadao školu – Willie ga je pozorno promatrao.

– Bio sam na akademiji u Houstonu. Znaš da je majka umrla – doda tiše.

– Da, rekla mi je Helen – Willie zagriže usnicu.

– Nakon toga za mene ovdje nije bilo mjesta. Helen se brinula za svoju djecu, a Sam je bio odviše zauzet na ranču. Ti si bio odsutan, zapravo mrtav, kako smo čuli. Sam me poslao u Houston. Iduće ću godine, nadam se, upisati pravo. Sam kaže da će nam u porodici biti potreban pravnik.

– Držim da je tako.

– A kakvi su tvoji planovi, Willie? Ne vjerujem da si potreban Jenkijima.

– Slažem se s tobom.

– Onda što namjeravaš? Mary je otišla u Kolorado. – Kolorado?

– Ostavila ti je pismo kod Sama. Istini za volju, ne znam zašto je otišla. Sam kaže da je otišla radi svoga muža Toma koji je trebao poći u vojsku, ali ja sumnjam.

– Javlja li se?

– Dakako. Imaju neku lijepu farmu i dva dječaka. Vjerujem da je ondje sretan.

– A ti? – Willie ga je zabrinuto promatrao.

– Jesam – nasmije se James. – Istina, ponekad mi nedostaju stari dani kada smo jahali brežuljcima i plivali goli, ali pogledaj ranč. Imamo novac i moć. Nema čovjeka unaokolo dvjesto kilometara, a da nije čuo za Delamerove.

Willie je opazio kako Jamesove oči ponosno blistaju dok je govorio o imanju.

– Pretpostavljam da se sada želiš oprati – James se uspravi. – Matthew će ubrzo donijeti limenu kadu s vodom, a u ladici komode su čisti ubrusi. Osjećaj se kao kod kuće.

Čuli su kucanje na vratima, a potom Matthew i još jedan crnac unesu veliku limenu kadu, a brzo zatim i kante s vrućom vodom. Na kraju je Matthew donio i Willijev kovčeg.

– Kada završiš, dodi na večeru – reče James. – Čekat ću te.

Poslije kupanja se obrijao i otvorio kovčeg u želji da potraži odgovarajuću odjeću. Sa žaljenjem ustanovi da i nema odjeće koja ne bi bila obilježena ratom. Naposljetku odabere hlače koje je nosio kao šesnaestogodišnjak i majorsku tuniku.

Na trenutak se zagleda u otvoreni kovčeg koji je sadržavao svu njegovu imovinu: tri pištolja, karabinu i najdragocjeniju od svega plavu svilenu zastavu sa srebrnom zvijezdom u sredini. Oko zvijezde savile su se dvije grančice lovora. Bila je to zastava koju je njegov otac nosio u Shilohu, a poslije ju je Willie preuzeo.

– Willie, večera je na stolu – tiho se javi James – Želiš li možda jesti u sobi?

– Ne, spreman sam, Jamese – reče on. – Jedino mi trebaju čarape. Imaš li ti koje rezervne?

– Dakako – James otvori ladicu komode i izvuče novi par čarapa.

– Hvala.

– Što je ovo, Willie? – upita James, upirući prstom u zastavu.

– Ratna zastava Druge teksaške pješadije – objasni stariji brat.

– Vidim neke mrlje.

– Krv – nemarno će Willie. – Onaj tko nosi zastavu, predstavlja dobru metu za protivnike. U jednom smo jurišu izgubili sedmoricu.

– Bit će bolje da pođemo na večeru – progovori James.

– Slažem se – promrmlja Willie i pode za njim.

IV

Opran i obrijan, major Wille Delamer je izgledao zapanjujuće zgodno. James je bio osobito dirnut promjenom. Poslije večere je poveo Williја u obilazak kuće i ranča predstavljajući svome bratu posluгу i kauboје.

Willie je zapažao sve pojedinosti. Crnci koji su se brinuli o kući su svi bili u srodstvu: Mattheweova majka, tri sestre i rodak. Za staju se brinuo Ben Sawyer, kovač kojega je Bill Delamer doveo iz Austina. Njegovi su se dječaci brinuli za konje. Oni su se jedino dopadali Willieju.

Obitelj je posjedovala gotovo pet tisuća grla stoke i na stotine konja. Willie je osjetio zabrinutost. Neki od kauboја su radili za njegova oca, a neki su se s njime i borili u Drugoj teksaškoј pješadiji. Svi su se obradovali Willijevu povratku, ali nitko od njih nije govorio o Samu niti o ranču.

Sunce je uvelike zašlo kada su se Willie i James vraćali kući. Kad su se našli na vrhu brijega, Willie naredi Jamesu da zaustavi kola.

– Što se dogodilo sa starim hrastom? – upita Willie uzbuđeno. – Netko je posjekao drvo pod kojim su se oduvijek odigravali važni događaji za obitelj i kraj.

– Tko je to uradio? – Nastavi Willie bijesno.

– Komanči – odvrati James. – Tri mjeseca nakon tvog i oćevog odlaska. Poćeli su s napadima tjeđan dana poslije. Spalili su pola doline.

– Zašto?

– Tko zna? – James sliježe ramenima. – Pretpostavlјam da to nije važno.

– Meni jest – krikne Willie a oći mu zasјaju tako da su Jamesu počela klecati kolјena.

– Sam każe da je stari Yellow Shirt dobio groznicu i umro. Sin je sasjekao drvo i podivljao, počevši s ubijanjem i spalјivanjem. Od drugih sam ćuo da nije to bio pravi razlog. Nitko ne zna pravu istinu. Znam jedino da je Yellow Shirt umro. Sahranili su ga gore.

James pokaże na vrhove stijena na drugoj strani rijeke.

– Mođda je Red Wolf imao predskazanje – zamišljeno će Willie. Nešto snažno je moralo biti razlogom za sjeću hrasta. Taj je hrast oduvijek smatran zalogom mira između Indijanaca i našeg naroda.

– Oni su prvi prekršili obećanje – srdito će James. – Komanči su tri puta napali naše imanje. Prvi put smo jedva izvukli živu glavu. Mene su zamalo skalpirali, a ubili su Charliја, Samova drugog sina.

– Znaći, Komanči su nestali?

– Ponekad nas i sada znaju napasti, ali nakon Charlijeve smrti Sam je poubijao one najgore. Red Wolf ima selo iza planine Jaster, tako bar kađu. Većina Komanća je prešla rijeku Red.

– Źelio bih obići posljednje obi-

tavalište Indijanaca na stijenama. Odavna nisam bio ondje.

— Nema ondje više ničega — javi se James. — Sam je sve uništio. Kostii starog poglavice su bačene u rijeku.

— Što? — Willie se ukoči... — Nije valjda to uradio?

Nije se usudio dirati u grobove?

— Sve je uništio. Rekao je da ne želi ostatke indijanskih kostiju na svome imanju.

— Nije imao na to pravo — u Willijevu se glasu osjeti bijes. — Oduvijek se znalo da je imanje moje. A groblje je neka vrst indijanskog svetišta. Pravi je zločin uznemirivati mrtve koji ondje počivaju.

— To su bapske priče — nasmije se James. Iznenada se uozbilji zapaživši izražaj mržnje u Willijevim očima. — Pokušaj shvatiti Sama. Nije to uradio da tebe razbijesni već da se osveti za smrt svoga sina.

Willie uzdahne. Znao je kako se osjeća čovjek kome umre netko koga je volio. Nisu li mrtvi svi oni koje je on sam volio, i kojima je vjerovao?

— Želiš li poći na majčin grob? — promrmlja James tiho.

— Želim. Znam gdje je.

Groblje je bilo ograđeno. Unutar željezne ograde bilo je postavljeno pet istovjetnih granitnih spomenika. Na svakome je bilo ugravirano ime, godina rođenja i smrti. Uz svako se ime nalazio i mali krug s trozupcem.

— Žigosani kao stoka — promrmlja Willie ispod glasa.

Prvi je bio očev grob. PUKOVNIK BILL DELAMER, heroj i patriot.

— Tata — izusti Willie tiho, dodirnuvši rukom hladni mramor. — Održat ću svoje obećanje. — Zatim produži do majčina groba. Sjeti se njene nježnosti i topline. Nije željela da on pođe u rat. Da ju je poslušao, možda ona ne bi ležala ovdje.

Čuo je iza sebe kako James tiho plače.

Willie na trenutak klekne u znak poštovanja prema mrtvima. Zatim ustane i krene prema izlazu. Nisu mu se svidjele promjene na imanju, uključujući i groblje. Nekako hladno je djelovalo sve to željezo i mramor.

— Bit će bolje da požurimo kući — javi se James. — Sam je jamačno stigao iz grada.

— Da, i ja jedva čekam da s njim popričam.

— Willie se namršti. Sam će mu trebati štošta objasniti.

— Žao mi je što sam počeo plakati — promrmlja James postideno. — Suzdržavam se, ali uvijek briznem u plač kad se nadem pred majčinim grobom.

— Nisam ništa primijetio — izusti Willie.

Želio je stisnuti bratovu ruku, pružiti mu utjehu, ali osjeti se nekako praznim i hladnim.

V

Sam Houston Delamer je dobio ime po generalu koji je prije trideset godina izvojevao Teksasu nezavisnost u San Jacintou. To je ime nosio ponosno kao da želi istaći da čovjek koji nosi ime velikog tekshaškog patriote ne može biti običan čovjek.

Bio je izuzetno visok i snažan, tamne kose i gustih obrva. Iznad gornje usne imao je guste brkove koji su njegovu osmijehu davali đavolski izgled.

Te je večeri jahao sivoga vranca što ga je kupio prije dva tjedna. Nikada nije bio izuzetan jahač te je i sada jahao umjerenim kasom, ne dopuštajući da dođe do izražaja brzina konja.

Kraj njega se kotrljala mala kočija suca De Witta Fultona. Fulton je

prošle jeseni stigao u Palo Pinto kao predstavnik saveznih svlasti s preporukom poslovnog ortaka senatora Ballarda. Takvi predstavnici stizali su na jug s nešto odjeće i dokumentima Kongresa, upakiranim u čuvenu platnenu putnu torbu po kojoj su takvi predstavnici dobili ime – torbari. Ljude njegova kova južnjaci su s prezirom dočekivali, ali on je mogao utjecati na bogaćenje ili propast rančera. Fulton je zajedno sa svojim prijateljem majorom Winthropom imao privremenu isključivu vlast u ovom kraju. Određivao je poreze i dažbine, ukiđao i donosio zakone kao i presude u sporovima.

Te noći su major Winthrop, sudac Fulton i sam Sam Delamer s radošću očekivali jedan od Heleninih raskošnih obroka. Stol je bio postavljen najfinijim porculanom i srebrom, a s kristalnih svijećnjaka je svijetlilo pedeset šest voštanica.

Za razliku od svoga brata Williija, Sam Delamer se obrazovao u salonima akademija u New Orleansu. Najstariji od Delamerove djece je govorio tečno francuski i španjolski, mogao citirati Shakespearea i Milтона, znao ustav države Teksas od korica do korica.

Toga su se čovjeka i bojali i divili mu se u dolini, a neki su ga i prezirali. Njegov je san bio da upravlja sa sedam gradova duž gornjeg toka rijeke Brazos, da dominira područjem prostranim i bogatim kao sve istočne države zajedno. U dubini svoje svijesti nadao se da bi jednoga dana, on ili barem njegov sin Robert mogao postati i guverner države.

Tko bi mogao imati veće pravo na takve snove? Nije li on bio taj koji je po povratku iz ratovanja, dođuše kratkog i neuspješnog, zatekao kuću u ruševinama, bez stoke i sina, podigao novu kuću i vratio

sjaj nekadašnjem imanju? Nije li on bio taj koji je poveo rat protiv Komanča? I za stoku mudro zahtijevao plaćanje u zlatu dok su njegovi susjedi prihvaćali bezvrijedni papirnati novac štampan od strane secesionističke vlade u Richmondu?

Možda su ga neki ljudi smatrali u svoje vrijeme lošim patriotom, ali malo njih ga je moglo smatrati glupim. Sada je on, jedini od svih rančera u dolini, kupovao zemlju, povećavao broj grla, ugovarao prodaju s vladom.

Sam nije volio ljude što su sjedili u kočiji, tako da je radije jahao na konju iz Palo Pintoa. No nije se protivio tome da iskoristi njihovu moć. Objeručke je zgrabio priliku da sklopi za sebe povoljne poslove, ali prikrivena krađa i pljačka u dolini u ime ideala su u njemu izazivali mučninu. Ma što su ljudi mogli reći o Samu Delameru, nisu mogli tvrditi da je igrao iza nečijih leđa.

Te je večeri Sam imao razlog za dobro raspoloženje. Sudac mu je upravo potpisao dozvolu da tokove dvaju malih potoka na granici svojega imanja skrene na svoju zemlju. Istini za volju, voda mu nije bila potrebna za navodnjavanje kao što je naveo u molbi. No, bez nje će dvije male farme u njegovu susjedstvu propasti od suše. To je značilo da će se uskoro Delamerovo imanje povećati. Nitko drugi neće moći kupiti te farme osim njega, mislio je dok mu je na licu igrao pobjednički osmijeh.

Njegovo je samozadovoljstvo bilo toliko da Helen nije bila u stanju privući njegovu pažnju. Pokušavala mu je reći nešto o Jamesu. Gdje je njegov mladi brat? Mladić nekome pokazuje imanje. Jamačno kakvoj djevojci. U posljednje se vrijeme sastajao s malom Woodovom. Daka-ko, on je još mlad i to nije ništa oz-

biljno, a on će mu, kada za to dođe vrijeme, umjeti pronaći bolju ženu od farmerske kćeri. Pogotovu ako završi studij prava.

Sjedili su za stolom i ispijali drugu čašu vina, kada mu je do uha napokon dopro Helenin šapat.

– Willie se vratio – reče ona.

Sam pokuša potisnuti iznenadjenje, ali je nesvjesno problijedio.

– Loše vijesti? – upita sudac puneći čašu vinom.

– Oh, samo nešto u vezi s rančem

– Sam priguši kašalj. – Vremena su teška za nas rančere.

– To nam stalno govorite – podsmjehne se major Winthrop. – Ipak, ne bismo rekli da suviše patite – major se osvrne po raskošno namještenoj blagovaonici.

– Zapravo, Samov se brat vratio kući – izjavi Helen, razbijajući napetost koja je nastala. – Bio je u ratu.

– Stariji brat? – upita sudac, nasmijavši se na vijest da bi se mogao pojaviti novi i manje lukavi Delamer s kojim bi trgovao.

– Mladi pet godina – izjavi Sam suho. – Vidjet ćete da nije nimalo nalik na mene. Odrastao je s Indijancima. On je izvrstan jahač, ali mu nedostaje smisao za poslove. Zato je otac samo meni ostavio ranč.

– Veoma mudro – promrmlja Fulton. – U protivnom bi mladić mogao zatražiti lijep dio vaše imovine.

– Rekli ste da je bio u ratu – umiješa se major. – Većina muškaraca iz doline su sudjelovala u borbi za Vicksburg, predala se i vratila kući.

– Willie je bio ranjen kod Shiloha – objasni Sam nevoljko. – Čuli smo da je otišao u Virginiju s nekoćinom vojnika. Osobno sam vjerovao da je mrtav.

– Siguran sam da ste sretni što

nije – sudac je pažljivo proučavao Samovo lice.

– Veoma sretan – ubaci Helen.

– Nadam se da nije riječ o jednom od odmetnika koji ne može priznati da je rat završen – nastavi major. Sam se nakašlje i dađe znak Matthewu da počne s posluživanjem jela.

– Zar nećemo čekati Jamesa? – upita Helen.

– Dan je bio isuviše dug i naporan, draga – objasni Sam.

Za stolom je zavládala tišina kad je posluženo jelo.

Samu odlane. Ta budala Winthrop samo traži svadu započinjanjem priča o ratu, a Helen obično ne može suzbiti svoju srdžbu.

– Zapravo, Willie je veoma sretan što se rat završio, gospodo – javi se Helen. – Veoma je rado odbacio svoju sablju, u to ćete se uvjeriti i sami.

– Nadam se da je tako – major se zagleda u njene lijepe plave oči.

– Sto mislite kada ćete kupiti dva imanja o kojima smo govorili? – upita sudac Sama. Do kraja mjeseca?

– Nadam se. Longovi su odavna spremni, ali Raymondovi se još opiru. Jedno imanje bez drugog ne znači mi ništa.

– Čim kupite te dvije farme, Cobbovi će biti odsječeni – ubaci sudac lukavo. – To je zapravo viza koju tražite.

Sam pokuša sakriti svoj bijes. Nije mu bilo drago što ga je sudac prozreo.

– Oh, gospodine – Helen se zarumeni. – Arthur Cobb je bio najbolji prijatelj Billa Delamera. Njegov sin Travis i Willie su zajedno služili vojsku.

– Zaista? – sudac podigne obrve. – Moji komplimenti... za večeru, gospodo.

Ali njegovo je laskanje bilo za-

pravo upućeno domaćinu. Svi su razumjeli da je izrazio divljenje prema čovjeku koji ne preza od toga da prereže grlo prijatelju da bi ostvario svoj naum.

Uto se ulazna vrata naglo otvore, a zvuk teških čizama privuče pažnju prisutnih.

Zaboga – Sam ustane kada se Willie, u južnjačkoj majorskoj konjičkoj odori, pojavi na vratima sa sabljom o kuku.

– Nebesa – Helen podgine maramicu do uzdrhtalih usana.

Sudac ustane i pride im, a major Whitrop nagoniski pruži ruku prema revolveru.

– Prljavi buntov... – prosikće ispod glasa.

– Dopustite da vam predstavim moga brata, Williama Delamera III – izjavi Sam pohitavši mu u susret prije suca.

– Sudac DeWitt Fulton – sudac snažno protrese Willijevu ruku. – A ovo je major Marcus Winthrop, pomoćnik zapovjednika u tvrđavi Belknap.

Willie se oštro zagleda u majora. Sreli su se već ranije, u to nije bilo sumnje.

– Što se dogodilo sa starim sucem Taylorom? – upita Willie, stežući Samovu oznojenu ruku.

– Povukao se na kćerkino imanje – objasni Sam.

– Svi doušnici Konfederacije su smijenjeni s položaja – javi se major pakosno.

– Sudac Taylor je radio na sudu kad ovdje nije bilo nikoga osim zmija i divljači – objasni Willie mirno. – Došao je s ocem kada su Komanči još vladali dolinom. Na položaj ga je postavio predsjednik Houston.

– Više ga nema, Willie – Sam povede brata do stola. – Pretpostavljam da ste gladni i da usta tre-

ba napuniti boljim stvarima, a ne dōkonim brbljarijama.

Willie opazi opomenu u bratovim očima. Bez riječi sjedne na ponudenu stolicu i prione jelu koje je Matthew u međuvremenu donio.

– Jesmo li se već negdje sreli? – upita major Williја.

– Ne bih rekao – odvrati Willie dok je pogledom gutao piletinu pred sobom.

– Možda imate pravo, premda ne zaboravljam lica. Vidio sam vas ranije.

– Vjerojatno u ratu – sudac Fulton je ispijao petu čašu vina. – Vas ste dvojica, u svakom slučaju, bili u protivničkim taborima.

– Bolje da se promijeni tema razgovora – izjavi Sam.

– Sada se sjećam – uzvikne major. Wilderness. Jurili smo za Longstreetom. Stari je vrug nestao u šumi i ja sam poveo četu preko polja. U tome nas je trenutku s boka napala grupa Teksašana. Nosili su plavu zastavu i vi ste bili među njima. Pukovnik s crvenim brkovima, također.

– Jurišali ste na pješadiju ostavljajući bok nezaštićen. Baš tako je pukovnik i očekivao. Gurnuli smo vas pravo na naše borce. Toga smo poslijepodneva sasjekli jamačno, dvjesta vaših ljudi.

– Tako je – izjavi major, a oči mu se zacrvene od mržnje. – Među njima i moja dva brata. Zakleo sam se da ću vas svih vidjeti u paklu zbog toga.

– Većina nas i jest tamo – odvrati Willie smijući se. – U paklu ili u Teksasu.

Ali njegov smisao za humor ne naide na odaziv. Helen se pokušala nasmijati, ali ostali su zurili u majora. On ustane, a ruka mu poleti prema pištolju.

– Spusti oružje, Winthrope! – zapovijedi sudac oštro. – Ti si gost

u ovoj kući. Izadi i ohladi se na zraku.

Major istetura iz sobe, zastavši samo da dobaci Williju prijeteći pogled. James zadršće, a čak je i Sam na trenutak djelovao zbunjeno. Samo je Willie hladnokrvno nastavio jesti.

– Pile je izvrsno, Helen – izjavi on mirno. – Nadam se da ćeš prenijeti kuharu moje komplimente.

– Dakako – promuca žena, lica još uvijek blijeda od straha.

– Ispričajte majora Winthropa, Same – promrmlja sudac pomalo nerazgovjetno. – Prilično je temperamentan.

– Shvaćam – Sam se okrene Williju.

– Nadam se da se niste zabrinuli za mene, gospodine – izjavi Willie iznenadujući sve prisutne svojom mirnoćom. – Navikao sam da mi prijete oružjem. Uz to razumijem kako se osjeća čovjek koji je izgubio bližnjega svoga – na trenutak u njegovim očima zasja hladnoća, a zatim one poprime vedar izražaj koji su zadržale do kraja večere.

James i Willie su tiho jeli ostatak večere. Poslije jela Sam je izišao vani da potraži majora. James odluči potražiti pismo što ga je Mary ostavila za Willija. Sudac sjedne do Willija dok mu se iz usta širio težak zadah vina.

– Čini mi se da vaš brat nije odušelman vašim povratkom – obrati se on Williju.

– Previše je obuzet brigama – promrmlja Willie.

– Pripazi na Sama Delamera, dječake – sudac se lukavo nasmije.

– Ne bih mu rado okrenuo leđa. Što se tiče Winthropa, savjetovao bih ti da skineš tu uniformu. Uzmi plavu.

– Razmislit ću o tome – obeća Willie.

– Odista si se borio s Leejem?

– Od ljeta 62.

– Vi pobunjenici jamačno imate led u trbusima? Zato je rat toliko trajao.

Willie se nasmije.

– Upamti ipak – sudac zgrabi Willijevu ruku i snažno je stegne. – Sada više ne jašeš sa Stuartom. Nalaziš se u okrugu suca Fultona. Ja ovdje predstavljam zakon. Mogu pomoći čovjeku da živi ili da visi.

Zatim sudac istetura iz blagovao-nice i zaputi se prema gostinjskoj sobi. Willie osjeti da ga guši težak i topao zrak u prostoriji i izade na trijem. Obriše čelo, iznenaden spoznajom da se oznojio.

VI

Laganim korakom zaputi se prema spremištu. Upravo ondje nalazio se major Marcus Winthrop zajedno sa svojim pratiocem.

Willie se zagleda u zvjezdano nebo, sretan što su barem zvijezde ostale nepromijenjene. Nije ni zamijetio čovjeka prekoputa, koji je izvukao revolver i nanišanio sve dok se metak nije zario u zemlju kraj njegovih nogu.

Major nikada nije bio dobar revolveraš, a i vidno je utjecalo na to da je promašio. Nanišani ponovo, ovoga puta Williju u čelo, ali promaši. Willie se baci udesno i izvuče revolver. Njegov se pucanj stopi s trećim majorovim metkom, a potom u dvorištu zavlada opći metež. Majorovi ljudi pogledaše nepomično tijelo svoga pretpostavljenog, a potom jurnuše na Willija.

– Ostavite mladića – javi se sudac odlučno. – On je pucao u samoodbrani.

Iz mraka izroni Sam.

– Što se dogodilo? – upita uzbuđeno.

– Vaš je brat upravo ubio oficira

američke armije — izjavi Fulton.

— Oh, nebesa — promuca Sam zagledavši se u majorovo tijelo. — Pretpostavljam da ćete ga morati odvesti u zatvor.

— Ne, nipošto. Platit će samo malu kaznu. Možda ćemo morati ponovo procijeniti vrijednost vašeg imanja. No, o tome ćemo razgovarati za doručkom.

Sudac se zagleda u Williija i mlađić shvati da je njegova jedina briga kako iz ove situacije izvući što više novca za sebe.

— Bilo bi dobro da provedeš neko vrijeme u brdima, sinko — reče sudac lukavo. — Malo si odviše brz s tim revolverom.

— Nije mi jasno zašto bi čovjek koji se branio trebao platiti bilo kakvu kaznu — odvratila Willie hladno, vraćajući revolver u korice.

— Oh, nazovite to novim propisom — nasmije se sudac. — Globom za nošenje konjičke sablje na području Palo Pintoa.

— Ne možete globiti čovjeka koji krši propis što nije zaveden u knjige — Willie iznenadi suca svojim poznavanjem prava.

— Oh, gospodine Delamere, griješite. Taj se propis nalazi u mojim knjigama. Budete li htjeli možete ga sutra pogledati.

— Pusti — James zgrabi brata za ruku. — Ovdje stvari stoje onako kako on kaže — šapne mu povjerljivo da sudac ne čuje.

— To nije dobro — Willie prkosno podigne glavu.

— Možda — sliježe ramenima mladi brat. — Ali mi imamo novca. Propis ili ne, Sam bi ionako platio. Sudac vrlo lako može nametnuti kakav porez ili naknadu za korištenje vode i slično. Tako je već i prije radio.

— I to se smatra pravilnim?

— Dakako — nestrpljivo odvratila James.

Willie se bez riječi okrene.

— Willie! — vikne Sam za njim.

— Ovo još nije sredeno!

— Onda hajde! — krikne Willie i hladno se zagleda u brata tako da i ovaj ustukne.

Sam ga povede dugačkim hodnikom do sobe koju Willie nije još vidio. Sjeli su jedan sučelice drugome, i Sam stane kopati po hrpi papira što se nalazila na stolu.

— James ti je pokazao imanje — prekine napokon tišinu pošto je našao papir koji je očito bio tražio.

Willie je šutio.

— Mogao si vidjeti da se imanje izmijenilo. Utrostručio sam mu površinu — nastavi Sam. — Sada imamo na tisuće grla stoke. Od kraja rata zaradili smo preko deset tisuća dolara kad se oduzmu sučevi porazi.

— O tome ništa ne znam — kruto će Willie.

— Dakako da ne znaš — reče Sam, navlačeći na lice poslovan osmijeh. — Ali ću ti ja objasniti. Sudac će zaraditi bogatstvo, s nama ili bez nas. Ako smo s njim u dobrim odnosima možemo obavljati poslove onako kako nam odgovara.

— Kako?

— S nekoliko svojih poteza nam je pomogao da uvećamo ranč.

— Shvaćam — promrmlja Willie.

— Ne vidim razloga za tvoju srdžbu — Sam odmahne glavom. — I otac je podmićivao starog suca Taylora.

— Kako je započeo rat s Komančama?

— Mene pitaš? Mali brate, nisam ga započeo ja! Borio sam se protiv Jenkija kod Elkhorn Taverna.

— A zatim došao kući.

— Da, došao sam kući. Slušaj, Willie, ja nisam Bill Delamer. Nisam lud za ratom i naprosto mi ne leži poziv vojnika. Tata je to znao.

Poslao me zato u školu da izučim druge stvari.

– I to ti je zaista pošlo za rukom – isceri se Willie podrugljivo.

– Da, namjeravam tako i nastaviti. Prije no što moji sinovi odrastu upravljat ću cijelom dolinom, s obje strane rijeke. Gdje god vide znak trozupca, ljudi će znati da ondje vladaju Delamerovi.

– A što je sa starim običajima i vrednotama? Što se dogodilo sa starim indijanskim grobljem? James mi je rekao da si ga ti dao razoriti.

– Znači u tome je stvar – nasmije se Sam. Pronašao je slabu točku u svome protivniku.

– Što je to imalo značiti, Same? Ta zemlja ti ničemu ne služi?

– Slažem se – na Samovu licu se pojavi hinjeni izražaj grižnje savijesti. – Jednostavno sam bio izvan sebe od bijesa. Ubili su mog sina, malog Charlija. Ti ga nisi ni upoznao, a bio ti je veoma nalik. Zakleo sam se da ću im se osvetiti.

– Nije ti bilo dovoljno što si ih potukao na bojnopolju? Zar si zaista bacio kosti Yellow Shirta u rijeku? On je bio častan čovjek i očevo zakleti prijatelj.

– Strašno je to što sam uradio Willie, ali moraš shvatiti da sam bio lud od bola. To je sve što mogu reći.

Willie se namršti. Sa Samom se čovjek ne može ni svaditi. Naprosto priznaje svoju krivnju.

– Žao mi je što sam bio onako bijesan – reče Willie napokon, a iz očiju mu nestane srždbe. – Put do Virginije bio je dugačak i naporan. U nekoliko navrata smo bili opljačkani i napadani. – Zastane i tužno ga pogleda. – Pet punih godina nisam mislio ni na što osim na povratak kući. A kad sam stigao, dočekale su me tužne vijesti. Mama je

umrla, James se promijenio, Indijanci otišli. Znaš li što sam najprije ugledao po dolasku ovamo? Ograde! Osim toga vidio si što se večeras dogodilo. Major je triput u mene pucao. Da je imao malo manje alkohola u glavi i malo bolju ruku, sada bih ja ležao na odru, a tvoj sudac priča o plaćanju globe.

Sam se nasmije, ali Willijevo lice ostane ozbiljno.

– Drago mi je što uživaš u ovome, Same, jer mislim da se idućih dana nećemo mnogo smijati. Vjerovao sam da je rat ostao iza mene, ali sam se prevario.

– Uvijek će u ovoj dolini biti rata – primijeti Sam prilazeći velikoj zemljopisnoj karti što je visjela na zidu. – Pogledaj. Rijeka teče kroz naše imanje, ali ne posjedujemo sve njene obale. Nedostaje još istočni i zapadni dio. Vrijeme je da se pozabavimo time.

– O čemu to pričaš? – upita Willie s nerazumijevanjem. – Ta zemlja pripada našim susjedima, ljudima koji su se naselili ovamo kada je tata potpisao mirovni ugovor s Yellow Shirtom.

– Bilo je to odavno.

Willie se okrene i obazre po prostoriji. Na jednom je zidu visio portret Sama naslikan jamačno prije nekoliko godina. Iznad velikog kamina visio je dugačak mač s drškom optočenom dijamantima. Willie je taj mač imao samo dvaput u ruci. Sam opazi njegov pogled.

– Taj je mač mome djedu poklonio francuski kralj, Willie – primijeti tiho. – Zvali su ga Chevalier de Lyon. Mač ga je koštao kuće, položaja u vojsci i svih dobara koje je posjedovao u trenutku kad je planula revolucija. Pošlo mu je za rukom da sačuva živu glavu i dospije na brod za New Orleans.

– Kad god se umorim bacim po-

gled na mač — nastavi Sam gorljivo. — On me podsjeća na činjenicu da je moj djed došao na ovaj kontinent bez ičega, ako se izuzme ime i mač. Mi smo Delamerovi, Willie, i ne klanjamo se nikome. Spremni smo na velike žrtve da bi naša djeca živjela bolje. Moj je otac poginuo na Goliadu da bih ja bio slobodan.

Slobodan? pomisli Willie sa sumnjom.

— Vratio si se u Vrginiju, zar ne?
— upita Sam. — Potreban ti je prije svega odmor. Poslat ću ti Matthewa sa zavojem za nogu. Ozljeda nije ozbiljna?

— Nije.

— Molio bih te da ujutro odjašeš do južne međe i provjeriš ogradu. Kreni što ranije. — Bit će najbolje da Willija udalji od kuće prije no što sudac ponovo započne prepirku. Mali brat postaje opasan, pomisli Sam napuštajući sobu.

VII

Idućega se jutra sa starim vjernim slugom Henryjem Kingom zaputio prema jugu. S tugom je promatrao male kućice što su nekoć pripadale očevim bliskim prijateljima.

— Otišli su prije dvije godine — progunda stari Henry dok su prolazili kraj bivše kuće Fergusonovih.

— Komanči su ih gadno napali.

Kada je Willie počeo ispitivati zašto je Sam podigao ograde, Henry je prešao na razgovor o lovu na jelene.

Sve se promijenilo, pomisli Willie tužno. Baš tako je rekla i Mary u svome pismu.

— Jesi li ikada bio na imanju Cobbovih? — upita iznenada starog kauboja.

— Nisam, jedva uspijevam obići i ovo imanje.

— Onda te napuštam, Henry.

Obećao sam prijatelju Travu da ću navratiti.

— Pripazi, mladiću — upozori ga otac. — Možda onamo nećeš biti dobrodošao.

Willie ga začuđeno pogleda i obode konja. Zašto ne bi bio dobrodošao, pomisli skoro srdito. Ta nije se valjda i Ellen promijenila.

Ellen. Na sam spomen njena imena Willija obuzme toplina. Imala je svega četrnaest godina kada je odlazio i bila više nalik djevojčici no ženi. Ali, djevojke u ovom kraju brzo odrastaju. Da nije krenuo u rat, Ellen i on bi zacijelo već bili oženjeni. Willie izvuče zlatni sat što mu ga je otac kupio u Houstonu. Unutra je čuvao malu sličicu Ellen koja mu je za mnogih usamljenih noći pravila društvo.

Pred očima mu iskrsne milo bljedolice uokvireno gustom crvenom kosom, lice na kome su blistala dva prekrasna modra oka, nalik na duboka jezera, pogled kojih bi mu natjerao krv u lice. Uskoro će je ponovo vidjeti, pomisli razdragano.

Na ulazu u imanje obuze ga nervoza i osjećaj nesigurnosti. Dvije i pol godine nije čuo ništa o Ellen. Možda se udala, a isto tako joj se moglo i kakvo zlo dogoditi. Pri toj pomisli zadršće.

Ne, počne uvjeravati sam sebe. Život neće biti tako okrutan. Ellen je sve što mu je ostalo. Jamačno ga čeka. Mora.

Klizne sa sedla i priveže konja. Dvorište je djelovalo napušteno.

Pride vratima i lagano zakuca.

Nadao se da će mu otvoriti Ellen. Oh, kako je samo čeznuo za trenutkom kada će je ugledati. No, na vratima se pojavi Arthur Cobb, stari očev prijatelj. Nekoliko je trenutaka netremice zurio u Willija žvačući duhan.

– Gospodine Cobb – Willie skinje šešir i prvi prekine tišinu. – Ja sam Willie Delamer. Trav me pozvao na večeru. Nadao sam se da ću vidjeti Ellen.

– Otišla je na tržnicu s majkom – u starčevu glasu osjeti prizvuk neprijateljstva.

– Mogu li je sačekati? – upita Willie zbunjen negostoljubivim dočekom starog očevog prijatelja.

– Ne možeš – odvrati čovjek. – Ovdje nema ničeg za tebe, Willie Delameru.

– Gospodine? – promuća mladić zapazivši da čovjek namjerava zatvoriti vrata.

– Neću te otjerati, sinko, jer si nosio sivu uniformu zajedno s mojim Travisom, ali moraš znati da su mi se Delamerovi zamjerali.

– Ne shvaćam – Willie se zbunjeno nasmiješi i prođe prstima kroz kosu. – Jesam li nešto krivo rekao? Je li Ellen obećana drugome?

S muškarčeva lica nestane neprijateljstva. Vrata se širom otvore i stari Cobb izađe na trijem. Pokaže Williju rukom na obližnju stolicu, a zatim i sam sjedne.

– Za Ellen bi najbolje bilo da si kod Shiloha zaradio metak kao i tvoj otac. Provela je pet godina strepeći i brinući se za sudbinu čovjeka koji joj može donijeti samo bol. A to si ti, Willie.

– Ja? – zaprepašćeno će mladić.

– Kada smo tvoj otac i ja došli u ovu dolinu ovdje smo zatekli smo Indijance i divljač. Osnovali smo farme i živjeli u prijateljstvu. Međutim, sada Delamerovi žele sve – promrmlja starac ogorčeno. – Smiješe ti se i nude prijateljsku ruku da bi te udarili nožem u leđa. Zao mi je što je tvoj otac ikada dobio sina. Tvoja mi je sestra draga kao i njen muž, ali Sam i onaj mladi James mi se nimalo ne svidaju.

Willie se nasloni na stolac i zagleda u poslijepodnevno sunce dok su mu se niz čelo slijevale graške znoja.

– Recite mi sve – reče napokon.

– Pitao sam i ostale, ali nitko ne želi govoriti. – Glas mu je zvučao ogorčeno. – Ako je načinjeno neko zlo, potrudit ću se da ispravim.

– Ti zaista ne znaš ništa, zar ne dječaće? – Art Cobb ga pljesne rukom po koljenu.

– Što se događa u ovoj dolini?

– Mome si sinu bio dobar prijatelj, Willie, pa ti ne mogu sve reći. Ali tvoj brat je lažac i varalica. Jednom tjedno odlazi poslom u Palo Pinto ili Jacksboro, konjičkome majoru Jenkija i sucu. Poslije toga njegove proklete ograde progutaju još jednu farmu.

– Ne volim tvoga brata, sinko – nastavi starac umorno. – Bio sam prisutan na pogrebu tvoga oca i čuo kako se zarekao da će jednog dana žig Tridenta biti utisnut na svakom stablu i govedu, stotinama milja unaokolo. Tvoj otac nikada nije želio širiti svoj ranč na račun imanja svojih prijatelja. Bio je dobar i plemenit.

– Najbolji – doda Willie.

– Ali Sam mu nije nimalo nalik. On naprosto nema srca. Pretpostavljam da će uskoro cijela dolina biti njegova.

– Dio ranča pripada meni – izjavi Willie odlučno. – Uzet ću južni dio. Znam da bi se otac s tim složio.

– Willie, Bill je želio da ti vodiš cijelo imanje – izjavi Art Cobb. – Nažalost nitko nije mogao pronaći oporuku, a tebe nije bilo. Da je barem stari sudac Taylor ovdje, a ne taj Jenki Fulton – promrmlja ogorčeno. – On će prigrabiti sve. Gori je i od Sama.

– Što da radim? – upita Willie zdvojno.

– Smiri se, Willie. Sve što treba

da radiš jest da sjediš na lijepim stolicama i pijuckaš konjak. Smješaj se finim gospodama i rukuj sa sucem i njegovim prijateljem majorom.

— S ovim potonjim se nitko više neće rukovati — izjavi Willie mrko.

— Što?

— Sinoć sam ga ubio. Nisam namjeravao, ali on je prvi pucao.

— Što je rekao Sam?

— Rekao mi je da odjašem na jug imanja na neko vrijeme. Pretpostavljam da će dati sucu novac da ne pravi teškoće.

— Willie, pripazi se — upozori ga starac. — Tko god pravi teškoće Samu Delameru izvrgava se životnoj opasnosti.

— Držim da sam dovoljno snažan da se brinem o sebi — Willie ustane. — Ako ustreba mogu biti tvrd poput stijene.

— Ustrebat će — starac obriše znoj sa čela. Iznenada iz daljine dopre zvuk kola što su se kotrljala po pošljunčanu putu. Na prednjem sjedištu je sjedila gospođa Cobb i Travis, a između njih devetnaestogodišnja djevojka bujne crvene kose.

— Ellen — promrmlja Willie ispod glasa, osjetivši kako u njemu raste uzbuđenje. Promatrao je kako kola prilaze sve bliže dok mu je srce ludački udaralo.

— Nećeš valjda ovako stajati do vijeka, sinko? — starac ga lagano gurne.

— Neću, gospodine — Willie sakrije osmijeh i pohita prema ulazu.

— Ellen! — vikne.

Ona ne reče ništa, samo skoči s kola i potrča u njegov zagrljaj. Meka joj je kosa dodirivala njegove obraze dok se razdragano privijala uz njega.

— Nedostajala si mi — reče on muklo, ljubeći je pred svima.

— Zaista? — lice joj radosno za-

sja. — Molila sam noću i danju da se vratiš živ i zdrav.

— Unatoč Samu?

— Neka ide Sam do bijesa — dobaci ona vragoljasto i obgrli ga rukama oko struka. — Baš me briga za nj.

— Izrasla si u pravu ljepoticu, Ellen Cobb — izjavi on odmakavši je od sebe da odmjeri njenu pristalu pojavu.

— Ni ti više nisi dječak, Willie Delamera — uzvрати ona sa smiješkom.

— S tobom bi se složilo i nekoliko stotina Jenkija — dometne Travis.

— Čekaj samo da probaš večeru koju će pripremiti ova djevojka posebno za tebe, Willie.

Willie se zatim pozdravi s gospodom Cobb i ostalom djecom, a potom zajedno s Ellen uđe u kuću.

VIII

Cijelo su poslijepodne proveli pričajući. Sjećali se djetinjstva, svojih brojnih igara i nestašluka.

Ellen mu priča o ratu Komanča, o njegovoj majci, sestri i braći.

— Što je toliko uzrujalo tvoga oca? — upita Willie napokon se vraćajući u sadašnjost.

— Mnogo toga. Ograde koje dijele rančeve, način na koji Sam uzima vodu koja je svima potrebna. Najviše od svega brine ga Samova gramzljivost, želja da se domogne malih farmi.

— Vidio sam Samovu mapu — izjavi Willie. — On želi cijelu dolinu. Ipak, ne znam kako vas može istjerati odavde. Tvoj otac posjeduje dovoljno grla i hrane da održi imanje.

— To Samu neće biti tako teško — primijeti ona naslonivši se na njegovo rame. — Već odavna kupuje male farme duž puta. Praktički nas je opkolio. Uskoro će nam odsjeći put do tržnice. Vodu iz potoka

će skrenuti na svoju stranu — završi djevojka tužno.

Willie u mislima ponovi riječi iz Maryina pisma: »Postojala je oporuka, Willie. Ja sam je vidjela. Nije mi stalo zbog mene, ali ti si oštećen, a Jamesu je obećan novac i postotak od zarade.«

— Što je, Willie? — zabrinuto će Ellen.

— Ništa. Razmišljao sam o Maryinu pismu u kome spominje očevu oporuku.

— Možda sudac Taylor nešto o njoj zna. Trebao bi ga potražiti ili mu pisati.

— Misliš da bi Sam zaista mogao lagati kad je u pitanju nešto tako važno kao što je očeva posljednja volja?

— Činio je on i gore stvari — namršti se djevojka.

— Kao na primjer?

— On ti je brat — oklijevala je ona — ali oduzeo je zemlju mnogim ljudima.

— Pisat ću sucu Tayloru — odluči on. — Hoćeš li ti poslati pismo. Bolje da Sam ništa ne zna.

— Zamolit ću Trávisa da ga odnese u grad. To je najsigurnije. — Trenutak zatim djevojku pozove majka u kuhinju, a Willie potraži Trávisa.

— Dakako, odnijet ću tvoje pismo u grad, Willie — prihvati Travis spremno — ali i ti meni moraš nešto napraviti.

— Sve što mogu.

— Riječ je o Ellen. Odlučila je da se vas dvoje vjenčate i stvorite obitelj.

— I ja sam se tome nadao.

— Bit će bolje da obuzdaš svoje želje, Willie Delameru. U dolini su nevolje na pomolu. Ne bih želio da Ellen bude nesretna, a i moj je otac zabrinut.

— Dajem ti riječ da joj nikada neću uraditi ništa nažao. Ako misliš

da je bolje da ne tražim njenu ruku dok se ne riješi pitanje Sama i ograde, imaš moju riječ.

— Misliš da možeš nagovoriti brata da odustane od svojih nakan? — sumnjičavo će Travis.

— Sama nitko ne može odgovoriti od njegova nauma — Willie udari nogom o oveći kamen. — Ali ako postoji oporuka ne može me spriječiti da uzmem ono što mi pripada.

— On je ipak tvoj brat.

— Pitam se je li — ljutito promrsi mladić. — Imamo iste roditelje, ali se razlikujemo. On je pohlepan, želi zemlju i mnogo stoke koja će nositi njegov znak. Čak je i staro indijansko groblje uništio — nastavi bolno.

— Slušaj, Willie — Travis obgrli svoga prijatelja i okrene se zajedno s njim prema rijeci. — Mnogi su doseljenici došli u dolinu sa željom da ukrote ovu rijeku. Jednog konja možeš slomiti tako da mu oduzmeš dušu i on će trčati iz straha. Drugoga ćeš ukrotiti blago tako da svoju ponosnu glavu spusti na tvoje prijateljsko rame i on će trčati od srca.

— Sam želi staviti ovu zemlju u željezne ograde, ukrotiti rijeku brana, jednako kao što je slomio konja da mu nametne svoju volju. No, zemlja to ne podnosi. Čovjek je mora razumjeti i voljeti je.

— Da je barem otac živ, on bi znao što da radi — promrmlja Willie tužno.

— On bi pucao u takva čovjeka — odvрати Travis. — Pogled na željezne ograde slomio bi mu srce.

Poslije večere Travis je odjahao u grad, a Willie i Ellen su izašli u vrt i sjeli na klupu podno velikog ora-ha.

— Tako sam sretna što si se vratio, Willie — šapne ona. — Bila sam djevojčica kada bi otišao i gajila sam snažna osjećanja za te, a sada znam da ti pripadam.

– Da – nasmije se Willie. – U ratu sam mislio da muškarcu ne treba nitko. No, nije tako.

– Čovjeku treba žena – reče ona nježno, naslonivši svoj meki obraz uz njegov.

– Još te ne mogu zaprositi, draga – prstima prođe kroz njene svilene kovrče. – Mnogo toga treba obaviti prije no što te povedem pred oltar. Ne želim stanovati u lijepoj novoj bijeloj kući na brijegu, Ellen, već u vlastitome domu u kome ćemo podizati našu djecu.

– Willie, ako se oporuka ne pro-
nađe, povedi me u Kolorado – reče ona gorljivo. – Kažeš da se Mary ondje dobro snašla.

– Moji su korijeni u ovoj dolini i moja će se djeca podizati ovdje – reče on odlučno. – Ne možeš izvući stari hrast i zasaditi ga drugdje.

– Sam će ti jamačno dati dio imanja. Možda južni. Mogli bismo ondje podići svoju kuću.

– Ne znam – promrmlja Willie. – Trebala si vidjeti njegovu kartu doline. Želi sve za sebe.

– Budi oprezan, Willie. Ljudi iz ove doline nestaju bez traga, kao na primjer Luke Granger i Ben Stephenson.

– To su bili dobri ljudi. Hoćeš reći da su samo tako iščezli?

– Nitko ih više nije vidio, a tvoj je brat platio njihove zaostale poreze i preuzeo imanja.

– Ellen – Willie na trenutak sklopi oči. – Ne želim da naše ime proklinje svaki pošten čovjek duž rijeke Brazos. Siguran sam da ni moj otac ne bi to želio. Moram nešto poduzeti.

Iznenada začuju neko komešanje iza kuće. Oboje ustanu i pohitaju naprijed. Dva su mladića dojahala do kuće i nešto se prepirala, sjahavši s umornih konja.

– Što se događa? – upita Willie djevojku kad su prišli bliže.

– Ne znam – promrmlja ona. – Lester je donio novosti.

Willie osjeti žmarce duž leđa. Travis je odjahao u grad. Nosio je pismo sucu Tayloru. Nešto mu se dogodilo?

– Što on radi ovdje? – krikne mladić smeđe kose kada mu je Willie prišao. – On je Delamer!

– On je naš gost – odvrati gospoda Cobb s kućnog praga. – Najbolji prijatelj tvoga brata, Lestere.

– Oče? – u mladićevim očima zasja mržnja.

– Majka ima pravo – izgovori Art Cobb oklijevajući.

– Jesi li čuo što sam rekao, oče? – navaljivao je mladić. – Delame-

rovi su skrenuli tok potoka. Longovi su jutros kapitulirali, a slijedit će ih vjerojatno i Ike Raymond. Ne može saditi žito bez vode. Za manje od mjesec dana bit ćemo opkoljeni.

– Što ti znaš o tome? – obrati se Art Williju. – Je li te brat poslao ovamo da se s nama nagodiš?

– Nije, gospodine. Rekao sam vam već da Sam sa mnom nije govorio o poslu. Znam da se želi dočepati doline, ali njegova želja nije i moja. Brana koju je postavio se uvijek može dignuti u zrak – primijeti s nadom.

– Nemoj mi samo reći da ćeš ti dignuti bratovu branu – krikne s mržnjom Les Cobb. – Desetorica ljudi je čuva.

– Mora postojati drugi način – primijeti Willie odlučno. – Neću dopustiti da vas Sam istjera s vaše zemlje. Imate moju riječ.

– Što znači riječ jednoga Delamera – posprdno će mladić, pljunuvši na tlo. – Tvoj nam je brat dao bezbroj riječi. »Ne brini, Art, ne zanimaju me južni pašnjaci. Ne žuri, Art. Ne namjeravam podizati ogradu u tvojoj blizini«. – oponašao je mladić Sama. – A sada želi našu farmu – završi ogorčeno.

– Ja se ne zovem Sam, a moja je riječ jednako vrijedna kao i zlato Kolorada. Kada nešto kažem onda je to istina – Willijev je glas odlučno odzvanjao dvorištem.

– A u protivnom, veliki čovječe? – izazivao je mladić dodirnuvši dršku svoga kolta. – Misliš da me možeš preteći u brzini?

– Ne govori tako, Lese – umiješa se Ellen. – Ti ovog čovjeka i ne poznaješ.

– Znam njegovo ime – Les plju-ne po drugi put. – A znam i to da će svijet biti bolji bude li jedan Delamer manje na njemu.

– Les! – krikne gospoda Cobb.

– Dječake, griješiš – primijeti Willie mirno. – Ovo nije nikakva igra i možeš lako i brzo nastradati. Meni nije potrebno deset čuvara kao Samu. Ni deset revolvera. Jedan mi je sasvim dovoljan.

– Willie? – Ellen je s nevjericom zürila u hladne oči što su mirno promatrale njena brata.

– Pa, Lese, jesi li odlučio. Ako smatraš da si brži od mene i da vrijedi pokušati, samo probaj.

Užasan muk zavlada dvorištem. Bijes što se zrcalio na Lesterovu licu ustupi mjesto strahu. Mladić je jasno vidio smrt u očima čovjeka što mu je stajao sučelice.

– Willie, on je moj brat – krikne Ellen.

– Star je šesnaest godina, a toliko sam godina imao i ja kad sam sudjelovao u bitci za Shiloh.

– Ipak si bio zbunjen i nesretan – podsjeti ga Ellen.

Willie se trgne. Baš to joj je napisao iz bolnice u Corinthu nakon bitke.

– Tvoja sestra ima pravo – reče napokon. – Nije pravo da itko umre zbog nekoliko nepromišljenih riječi. Već je isuviše ljudi stradalo. – Okrene se Elleninu ocu. – Oprosti-

te što sam vas ili vašu obitelj doveo u nepriliku.

– Stani! – krikne Les i Willie se okrene. – Još nismo završili.

– Ako ti tako kažeš! – uzvratí Willie hladno a prisutni se ukočiše.

Obuzet panikom mladi Les izvuče pištolj, a uto prasne iz Willijev, kolt i mladićeva ruka klone. Willie je stajao na trenutak kao omamljen, a zatim gurne revolver u korice i okrene se Ellen.

– Travis je rekao da ćeš donijeti nevolje – reče ona, a u oči joj se uvuče nova hladnoća.

– Žao mi je – promrmlja on. Bio je bliže suzama no ikada.

– Najbolje je da napustiš farmu – javi se oštro gospodin Cobb. – U ovoj kući nisi dobrodošao.

– Žao mi je što se ovako završio moj posjet. Nisam želio sukob. Nadam se da ćete objasniti Travu da nisam ja izazvao mladića.

– Odlazi već jednom – krikne Art Cobb dohvativši svoju pušku. – Odlazi prije no što te napunim olovom.

Willie se hitro vine na konja. Došavši do izlaza naglo zastane i pogleda djevojku.

– Održat ću svoje obećanje, Ellen – vikne. – Uradit ću što budem mogao da osujetim Sama, a pokušat ću srušiti i brane.

Na trenutak u njenim očima zaisja toplina.

– Willie – vikne ona i on na trenutak zastane. No, škljocanje puške podsjeti ga na Cobbovu prijetnju i Willie nevoljno nastavi put prema ranču Trident.

IX

Teška se srca udaljavao s Cobbova ranča. Neprekidno ga je u mislima proganjala hladnoća što se uvukla u Ellenine oči u trenutku kada

je potegao revolver na njena mladoga brata.

Zašto sam tako tvrd i okrutan, pomisli on sjetno. Jamačno je to od rata. I sada će ga takovo ponašanje odvojiti od onih koje voli. Mora pronaći način da odbaci oružje i nasilje i da povrati blagost i nježnost koje mu je usadila majka.

Može li on to? Pogotovu sada kada treba stati na put Samovim planovima. Sam nikada nije obraćao pažnju na nekoga tko nije bio snažan i tvrd.

U danima koji su slijedili Willie je saznao mnogo o bratovim postupcima. Jedne noći dok su Samovi čuvari spavali, brane na potocima su čudesnim načinom nestale. Istina, za Raymondove i Longove je bilo kasno. Njihova su imanja već uknjižena na ime Delamera, ali Willie je ipak održao svoje obećanje. Voda je potekla slobodno, makar tekla uglavnom kroz imanje Delamerovih.

Njegova akcija nije ostala nezapazena. Sam je odlučio pripaziti na brata. Dva dana poslije toga Travis Cobb je pronašao Williја.

— Sudac Taylor će doći ovamo idućeg tjedna. Ima kopiju oporuke, Willie. Nije mi sve rekao, ali upravljanje imanjem je dodijeljeno tebi. Vjerujem da će to izmijeniti situaciju ovdje.

— Zna li Sam? — upita Willie.

— Sudac je već krenuo a Samu je poslao telegram. Ali Les ga je preuzeo i Sam će saznati kad bude kasno.

— Kako njegova ruka?

— Još je u zavojima — nasmije se Travis. — Trebao sam te upozoriti na tu mladu usijanu glavu.

— Da samo znaš koliko mi je žao

— Willie se namršti. — Bojim se da mi Ellen to neće oprostiti.

— Griješiш, prijatelju. Željela je doći sa mnom, ali joj otac nije do-

pustio. Ipak, slijedeći ga put neće poslušati. Namjeravaš li do kraja tjedna ostati na ovom dijelu imanja?

— Vjerojatno. Idući tjeđan počnemo sa žigosanjem stoke.

— Što misliš kad će Sam početi dizati ogradu oko nas? — upita zabrinuto Travis.

— Vjerujem da će biti zauzet drugim stvarima — Willie se nasmije.

— Sudac Taylor mu neće donijeti dobre vijesti.

Sredinom toga tjedna posjetila ga je i Ellen. Nije, doduše donijela novih vijesti o sucu Tayloru, ali je Willie bio sretan što je zaboravila na njegov sukob s Lesom.

— Sam je poslao svoje ljude s ponudom za imanje. Otac im je puškom zaprijetio te su brzo nestali.

— Govorit ću sa Samom — obeća on.

— Ne spominji suca Taylora — upozori ga djevojka. — Čuvaj se.

— Hoću — čvrsto joj steže ruku.

— Prenesi moje pozdrave svojim.

— Bojim se da nisu promijenili svoj stav — reče ona. — Jess i Bobby znaju o tebi mnogo iz Travisova pričanja, ali Les pamti samo svoje poniženje. Otac, također — doda sjetno.

Prije rastanka su se dogovorili za idući sastanak u gradu. Potom se Willie oprost i zaputi u sjedište ranča. O zalazu sunca je stigao pred veliku bijelu kuću. Priveže konja i krene pravo u Samovu radnu sobu. Ne zakucavši ude, no Sam kao da to nije zamijetio. Ljubazno mu se nasmiješi.

— Mislio sam da si još na južnoj medi.

— Kojoj? — upita Willie. — Čini mi se da si od mog odlaska onamo dodao još zemlje imanju.

— Da, naše se međe šire — nehajno će Sam. — I još će. Čujem da Art

Cobb želi prodati svoje imanje, jer mu je klima postala pretopla.

— Zaista? — Willie se prisili na osmijeh da ne bi prasnuo. — Čuo sam da sjedi na trijemu i čeka da napuni tvoje ljude olovom ako se ondje pojave.

— Njegov otpor neće trajati dugo. Za tjedan ili dva ograditi ćemo ga žicom. Neće moći na tržnicu i to će biti njegov kraj.

— Ne vjerujem da to želiš. Pokušaj li nešto takvo, imat ćeš neprilika s ogradama kao i s branama.

— Jesu li oni srušili brane? — zapita Sam napeto.

— Recimo da je to uradio jedan prijatelj — Willie se nasmije.

— Ti?

— Možda.

— Mali brate, mogla bi ti se dogoditi nezgoda budeš li zabadao nos u tuđe poslove.

— Je li to prijetnja, Same? — Willieve oči srdito blijesu. — Ne volim prijetnje.

— Uzmi to kao istinu, Willie Delamer. — primijeti Sam hladno. — Budeš li ugrožavao moje planove, podići ću još jedan spomenik od granita gore na brežuljku. Dakako, ne za sebe.

— Sada ti slušaj mene, Same. Otac nikada nije namjeravao tebi povjeriti ranč na upravljanje. Ostvarit ću svoje pravo. Budeš li me u tome sprečavao, potrudit ću se da upoznaš bijedu u kakvoj sam živio prošlih pet godina.

— Bijedu? — Sam prasne u smijeh. Za tebe i oca rat je nešto poput velike igre. Ipak, u takvoj igri, Willie, ljudi mogu stradati.

— A isto tako i u laganju i varanju — opasno će Willie. — Postoje, na primjer, kopije nekih dokumenata.

Samovo lice obli tamno rumenilo. Bijesno tresne knjigom o stol.

— Za tebe će biti bolje da odusta-

neš, Willie. Ovdje više ne pripadaš. Spreman sam ti dati novac da osnuješ svoju farmu na drugom mjestu. Na primjer u Koloradu.

— Ovo je moj dom — uzvratila hladno Willie. — A kada odem ponijet ću sa sobom onaj mač.

Sam se namršti.

— On pripada mome sinu. Darovat ću mu ga kada bude izabran za guvernera — izjavi Sam. — Što se tiče tebe...

— Što si uradio s oporukom, Same? — upita oštro Willie.

— Sve što je otac želio je bilo da ranč raste i napreduje. A tako će i biti. James je još mlad i za njega ću se pobrinuti. Što se tiče tebe, vrijeme je da počneš zarađivati za svoj život?

— Što? — krikne Willie, a oči mu srdito zasjaju.

— Čuo si dobro. Došao si ovamo misleći da je imanje tvoje, ali nema nikakve oporuke. Misliš da si uradio veliku stvar što si srušio brane da bi pomogao Cobbovima. Sve što si učinio jest da si spustio cijenu njihovom imanju. Budi siguran da će ga prodati kao i svi drugi. Što se tiče tebe, možda će te zanimati novosti koje sam upravo dobio. U blizini rijeke dogodila se nesreća. U putničkoj kočiji dva su putnika stradala. Jedan je od njih nekoć živio u blizini. Ne vjerujem da su pronađeni ikakovi papiri.

— Sudac Taylor? — upita Willie sa strepnjom. Sam je šutio. — Ubio si ga — krikne mladić. — Ne bih vjerovao da si u stanju i to uraditi.

— Stradao je u nesreći — mirno će Sam. — Ako je itko kriv za njegovu smrt, to si ti. Ti si ga pozvao ovamo. Što se tiče oporuke, otac je nije ostavio.

— Ti mi zaista namjeravaš ukrasti ranč?

— Ukrasti? To nije potrebno, Willie — Sam se nasmije. — Ti si ga se

odrekao kada si pošao u rat zajedno s ocem. Ranču treba graditelj, a ne ratnik. Ranč treba napredovati i rasti.

– Napredovati na račun poštenih obitelji s kojima je otac bio prijatelj.

– Napredovat ćemo zahvaljujući dobroj upravi. Srušit ćemo kolibe i otjerati ljude koji ovamo ne pripadaju.

– Kako je to tužno, Same. – Willie se okrene i tiho izade.

Nešto poslije Matthew unese njegov stari ratni kovčeg u staju.

– Gospodar kaže da počnete zarađivati svoj kruh, gospodine – reče crnac. – Kaže da u staji treba pomoć.

Willijevo lice obli rumenilo, ali ne reče ništa.

U prvi mah je poželio da se sa Samom obračuna odmah jednom zauvijek, ali na taj način ne bi pobijedio, zaključio je. Sjeti se očevih savjeta. Prvo se mora dokazati, pronaći način da organizira obranu i napad.

Te noći nije spavao s kaubojima. Uzeo je pokrivače i zaputio se do stijena na kojima se nekada nalazilo indijansko groblje.

X

Sa stijena se vratio drukčiji Willie Delamer. Ako treba oteti ranč Samu, uradit će to zahvaljujući snazi vlastite ličnosti. Onako kako je i njegov otac stekao ovu zemlju.

Nije li naposljetku za kratko vrijeme u ratu veoma brzo napredovao? Stekao je povjerenje svojih ljudi i strahopoštovanje neprijatelja.

Ne osvrćući se na Matthewove komentare o staji, Willie se zaputi na istočni pašnjak. Ondje je upravo započelo sakupljanje stoke kao i svakog proljeća. Nadzornik Franklin je raspoređivao ljude. Za Willi-

ja nije odabrao nimalo lak zadatak. Dok su ostali trebali sakupiti stoku i žigostati je u koralu, njemu je pokazao šest divljih mustanga i pružio mu uže.

– Nedostaju nam konji za sedlanje. Ukroti ih što brže.

– Jesi li bio u ratu, Frankline? – upita Willie iznenada.

– Dvije godine – glasio je odgovor.

– U Virginiji?

– Neko vrijeme. Bilo je to prije nekoliko godina.

– Čini mi se da sam te već negdje vidio – promrmlja Willie.

– Može biti – odgovori Franklin.

– I mene svaki čovjek s ožiljkom podsjeća na nekoga. Ali ja bih se sjetio da sam te vidio prije. Tebe nije teško zapamtiti.

Franklin se okrene, a Willie se zamisli. Uzalud se trudio da se sjeti otkuda mu je Franklin poznat. Možda se borio zajedno s njim rame uz rame? Teško je reći. Naposljetku slegne ramenima. Za proteklih je pet godina vidio više tisuća lica, a većina ljudi u cijelome životu ne vidi više od stotinjak. Nije čudno što mu se nadzornik čini poznat.

Rzanje konja podsjeti ga na dodijeljen mu zadatak i on prione poslu odbacivši razmišljanja. Priveže vreće sa žitom na konje da ih navikne na teret. Pomagao mu je sedamnaestogodišnji mladić Brett Maxwell. Dječak se čudio Willijevu načinu kroćenja. Willie je nježno postupao sa životinjama, a noću je spavao u koralu da se naviknu na njegov miris. Mladić pokaza Williju kauboje koji su bičevima i užadima krotili konje.

– S bičem ćeš uništiti dušu konja, Brette – Willie se sjeti razgovora s Cobbom – a ako si nježan, ta će duša pripasti tebi. Ustreba li ti, konj će za tebe trčati poput vje-

tra. — Zastane i nasmiješi se. — Komanči tako postupaju s konjima. Govore, puštaju ga da ih omiriše, postaju njegovi prijatelji.

— Govoriti s konjem — mladić raširi oči od čuđenja.

Još više se začudio kad je primijetio da su Willijeve konji spremni za jahanje dok su ostali kauboji još bili daleko od toga da podrede konje svojoj volji, unatoč užadima i bičevanju. Zahvaljujući tomu, Willie je stekao poštovanje ljudi. Sve su ga slušali i pitali za savjet. Uvečer im je okupljenima oko logorske varte često znao kratiti vrijeme pričama iz rata. Stariji kauboji kao Henry King su često pripovijedali o podvizima Billa Delamera.

Za tjedan dana Willie je znao svakog kauboja po imenu. A oni su s divljenjem promatrali kako čudesno vješto postupa s konjima i kravama. Na konju se doimao poput čovjeka s krilima. U brzini mu nije bilo premca.

Samo na Johna Franklina, njegove vještine nisu ostavljale nikakav dojam. Ostali bi s Willijem pošli u vodu i vatru. Jednoga poslijepodneva nadzornik je pozvao ljude da predahnu i popiju čašicu pića. Tom je prilikom organizirao i pucanje u metu, jahanje konja i kroćenje bikova.

Willie je sjedio na ogradi zajedno s Brettom Maxwellom i smijao se zajedno s ostalima. Svi su tih dana naporno radili i ova im je zabava predstavljala dobrodošlo opuštanje. Uto Franklin izvede na sredinu korala crnog pastuha, divljeg izgleda.

— Pedeset dolara onome tko ga zajaše — vikne izazivajući kauboje.

Ljudi zaurlaše i jurnuše u koral da okušaju sreću. No, samo je dvojici pošlo za rukom da ga zajašu, i to samo na trenutak prije no što ih je zbacio.

— Pravi vrag od konja — šapne Brett Williju. — Kladim se da ga danas nijedan čovjek neće zajašiti.

— Konj poput ovog mrzi ljude. Pogledaj njegove slabine. Pune su ožiljaka od čizama i bičeva. Ljudi su ga natjerali da podivlja — primijeti Willie mirno.

Kauboji su čuli njegove riječi. Jedan od njih predloži da Willie pokuša.

— Hajde, majore — javi se Blane.

— Pokaži mu kakav si čovjek.

— Što kažeš, Delamere? — izazivački će Franklin. — Znaš što. Dajem stotinu dolara u zlatu ako se zadržiš na njemu dvije minute.

Gomila je stala urlati. Willie pređe pogledom preko mladih ljudi poput Bretta, poštovanje kojih mu je bilo potrebno za ostvarenje njegova plana. Naglim trzajem skine kaput i zajedno sa šeširom ga preda Brettu. Zatim skoči u koral.

Nekolicina kauboja zavitla lasom oko konja, ali im Willie dade znak da se povuku. Pride konju lagano izgovarajući španjolske riječi što ih je prije mnogo godina naučio od Komanča.

— Hajde, na konja, majore — vikne netko i konj nervozno zarže.

— Polako, ljepotane — nastavi šaputati Willie nježno miljući slabine konja. Konj se otrese, ali Willie pođe za njim uporno govoreći. Gomila se utišala kad se Willie konačno vinuo na konja.

Franklin se nije smijao. Nadzornik zgrabi kamen i baci ga na konja. Ljudi su vičući negodovali dok se konj propinjao na stražnje noge pokušavajući zbaciti jahača. No, Willijeve su se snažne ruke čvrsto ovile oko vrata životinje dok mu je na uho nježno šaptao u nastojanju da ga smiri. Konj divlje jurne uz ogradu korala pa je Willie povukao desnu nogu da je ne bi zdrobio. Ubrzo se konj umorio i usporio, a

Willie se ponosno uspravi na njegovim ledima dok je gomila oduševljeno klicala.

Franklin mu bez riječi pruži pet zlatnika od po dvadeset dolara.

– Tri put hura za majora! – vikne netko iz gomile i uzvici počnu odjekivati dolinom.

Idućeg je poslijepodneva završen posao sakupljanja stoke i Sam je dojahao da odabere grla za vojsku iz Fort Belknapa. U kočiji s njim dovezao se i James. Na trenutak su on i Willie ostali sami.

– Kako to da si ti ovdje? – upita mladi brat. – Poslao te Sam?

– Djelomično je tako – odvrati Willie. – Znaš, on nam je ukrao ranč. Otac je oporukom ostavio zemlju svima, a mene je odredio da upravljam rančem.

– Znam sve o oporuci – Jamesov odgovor iznenadi Williija.

– Znaš? – zaprepasti se stariji brat.

– Slušaj, Willie ta oporuka ne znači ništa. Sudac Fulton bi je iskoristio da razbije ranč i preuzme sam dolinu u svoje ruke. Jedini način da se suprotstavimo Jenkijima je da sva zemlja ostane na okupu i da se za sve brine jedan čovjek.

– Mnogo si se promijenio, Jamie – primijeti Willie.

– Narastao sam – reče mladić ponosno.

– A što je s pravdom? Slažeš li se s onim što Sam radi našim susjedima?

– Sudac Fulton neće uvijek biti ovdje, Willie – primijeti James. – Tada će ti Sam vjerojatno predati ono što ti pripada.

– Nekada su Delamerovi bili časnici i ugledni ljudi u ovom kraju. Otac je došao ovamo da stvori bolje mjesto za život, a ne veće.

– Sjećam se tate – mladićevo lice poprimi ozbiljan i svečan izražaj. – Nakon njegove smrti, ti si

otišao. Ostao sam neko vrijeme s Mary, a od njena odlaska Sam se brinuo za me. Znam da je on težak čovjek, ali on je moj brat, Willie. Mi smo svi braća.

– Želim da mi Sam preda upravljanje rančem. Nećemo biti siromašni, ali nećemo otimati tuđu zemlju i tjerati ljude s okolnih rančeva.

– Dugo si bio odsutan, Willie. Bolje da mi uzmemo tu zemlju nego Jenki za naplatu poreza. – James zastane i zabrinuto pogleda brata.

– Pazi se, Willie. Sama nije lako pobijediti.

– Ni mene – Willie se nasmiješi.

Sa starijim bratom nije vodio opširan razgovor. Sam je nekoliko trenutaka netremice zurio u Williija, pogledom posve lišenim bratske ljubavi.

– Čujem da si našao svoje mjesto među konjima – reče napokon podrugljivo.

– Konji su bolje društvo od nekih ljudi – procijedi Willie prezrivo ga gledajući.

– Sutra se posvetite važnome poslu, momci – naloži Sam oštro.

– Ogradama.

– Još ćemo se razgovarati, Same – izjavi Willie i ne pokušavajući obuzdati svoju mržnju. – Uskoro.

– Ne mislim tako. Sve što smo imali, već smo rekli. Jedino ti mogu još dati novac za put – odgovori Sam ljutito.

XI

Idućeg jutra je Willie zajedno s Franklinom i Brettom Maxwellom odjahao na zapad. Ostali su kauboji krenuli na jug da pomaknu ograde tako da obuhvate farme Longovih i Raymondovih. Na taj će način Cobbova farma biti otcijepljena, bolno pomisli Willie.

Na trenutak poželi da omete kaubojе u poslu, ali brzo odbaci tu pomisao. Travis će se pobrinuti da

otvori put do tržnice dok on ne preuzme ranč Trident u svoje ruke. Tada će srušiti sve ograde.

Brett, Franklin i on podizali su ogradu na zapadnoj strani što nije bio nimalo lak posao s obzirom da je stupove trebalo ukopavati u stijene. Willie je kopao rupe, znojeći se na toplom podnevnom suncu, a Brett i Franklin su obarali stabla i pripremali žicu.

Radili su brzo, ali oprezno. Iza podneva su zastali da pojedu malo sušene govedine, a zatim ponovo prionuli na posao. Mocar od znoja, Willie skine košulju i ocijedi je. Brettove se oči zaustave na ožiljku što mu ga je prije više godina ostavio trag indijanskog koplja. Franklin nervozno zatrepće. Willie zamijeti da nadzornik nema nikakvih ožiljaka.

U kasno poslijepodne Franklin napokon objavi da je posao za taj dan završen. Tri su se muškarca zatim okupala u obližnjem potoku. Uživajući u svježoj vodi, Willie osjeti kako iz njega nestaje umor. Zadovoljno se okrene na leđa uživajući u bistroj vodi. Iznenada zamijeti nekakvo kretanje u šumarku iznad potoka.

Dade znak ostalima da se umire, a zatim se izvuče iz vode i otpuza do mjesta na kome je ostavio oružje. S revolverom u ruci zastane ispod golemog stabla, pogledom istražujući šumarak.

– Komanči – prošapta Brett iza njegovih leđa. – Gle, vode tri goveda.

– Pogledaj kako izgledaju. Kao da umiru od gladi – primijeti Willie tiho. – Ukupno ih je četvero, a dvojica djeluju mlađi od tebe. Zbog tri krave neću pucati na ljude pogotovu ne na ovako izglednjele.

– Što se događa? – zapita Franklin.

– Indijanci – odvрати Brett. – Imaju ratničke boje.

Willie zamijeti da samo jedan ima pušku i da ne predstavljaju nikakvu opasnost.

– Ti pucaj na dvojicu u sredini, Delamere – naredi Franklin. – Maxwell na lijevoga, a meni prepustite desnoga.

– Ne budi glup – usprotivi se Willie. – Nećemo ništa postići ako ih ubijemo, a možda ih u blizini ima još.

– Namjeravaš ih samo tako pustiti? – upita Franklin.

– Smatram da je najbolje obavijestiti ostale. Udaljeni smo pola dana jahanja od kuće, a još više od naših ljudi na jugu.

– Maxwell odjaši do Buffalo Creeka i pozovi ostale. Ima ih četrnaestero. Neka netko od njih javi gazdi.

– Recite i Cobbovima – primijeti Willie. – Oni će pomoći.

Franklin se doimao iznenađenim. Zausti da nešto kaže, a potom stane. U daljini se čula pucnjava. Indijanci nestanu s vidika, ispuštajući ratne poklike.

– Bit će bolje da podemo – primijeti Franklin. – Ostavit ćemo žicu. Bojim se da je u pitanju Spence-rova grupa.

Willie i on uzjašu konje i pređu na drugu stranu potoka. Nakon kraćeg jahanja izbili su na proplanak. Nova žičana ograda zaustavila se kraj malog šumarka. Tri bezivotna tijela ležala su podno velike smreke.

Franklin zastane ukočeno promatrajući prizor. Willie pohita naprijed i sjaše. Zaključa da su sva trojica ubijeni iz pušaka i to nedavno. Svi su bili razoružani i skalpirani.

Franklin sjaše i stane povraćati. Willie je za to vrijeme istraživao indijanske tragove.

– Koliko ih je? – promuca Franklin hvatajući zrak.

– Možda dvadeset. Grupa koja se vraća.

– Kako vraća? Kamo vraća? – zapanjeno će Franklin.

– Kući – jednostavno će Willie.

– Gore na brdu pokraj rijeke imaju svoje selo. Tamo ih čekaju žene i djeca.

– Samo ako se dogodi kakvo čudo – primijeti Franklin. – Prije nekoliko godina napali smo selo i uništili ga potpuno.

– Djecu?

– Sve – potvrdi Franklin. – Neki su najprije silovali indijanske žene, a na kraju smo ih sve poubijali.

– Oh, nebesa – promuca Willie, a pogled mu se smrači. – Je li Sam znao?

– Znao? Ta on nas je vodio!

Willie se nasloni na stablo i sklopi oči. Sam je poubijao žene i djecu, a muškarci su se sada vratili. S razbješnjelim ratnicima neće biti pregovora o miru.

Boreći se da obuzda bijes, podigne pogled i ugleda visokog Indijanca s kopljem u ruci. Franklin podigne pušku, ali ga pucanj obori s konja. Willie dodirne pištolj kad mu pogled zapne za Indijančev.

– Gray Swallow – uzvikne, prepoznavši ga. – Ti i ja smo lovili zajedno s Red Wolfom prije rata.

Indijanac ga prepozna i namršti se.

– Reci Red Wolfu da želim s njim govoriti – reče Willie. Indijanac priže bliže i upre vršak koplja u Willijevo rame.

– Ako želiš, samo mi uzmi život – Willijeve oči su bile mirne i hladne. – Ali reci mome bratu Red Wolfu što si uradio. Reci mu, također, da nisam ubio ni jednog Komanča.

Indijančevo lice se napne. Još trojica crvenokožaca mu se pridruže

spremni da dokrajče Franklina.

– Pustite ga – zagrmi Willie. – Idite Red Wolfu i prenesite mu moju poruku. Čekam ga ovdje.

Gray Swallow ne reče ništa, ali se okrene i nestane u šumi zajedno sa svojim pratiocima.

Willie klekne pokraj Franklina. Ugledavši veliku ranu na grudima iz koje je kapala krv, otrgne komad Spencerove košulje i čvrsto je zavije.

– Možeš li hodati? – upita Willie.

– Mislim da mogu – promuca nadzornik i ustane. Uz Willijevu pomoć dotetura do oborenog debla što je ležalo na mjestu s kojeg se pružao pogled na šumu. Sjeli su na deblo i Willie se ponovo zagleda u čovjeka do sebe. Kao da se situacija ponavlja, pomisli zbunjeno, naprežući se da se sjeti prošlih događaja.

– Sjetio si se, zar ne? – upita Franklin tiho.

– Gettysburg – izusti napokon Willie. – Devil's Den. Donio sam ti vode.

– Mislio si da sam gotov – zastenje Franklin.

– Ti si pobjegao – Willijev pogled postane optužujući. – Ostali momci su umirali, a ti si pobjegao.

– Mnogi su to učinili – odvrati Franklin. – Bili smo uplašeni.

– Sada nema bježanja.

– Komanči će se vratiti, zar ne?

– U to možeš biti siguran.

– Misliš li da ću izdržati dotle?

– Možda – Willie osjeti kako nestaje njegove srdžbe.

– Dobro – promuca čovjek. – Želio bih ih dočekati s puškom u ruci, a ne kao u Gettysburgu.

Neko su vrijeme šutke promatrali šumu. Odjednom Franklin se uspravi i zakašlje.

– Moram ti nešto reći, Delamere – promuca oklijevajući.

– Poslije.
– Sada – nastavi nadzornik uporno. – Možda poslije neću imati prilike. Willie je šutio i on počne – Tvoj brat mi je platio da te uklonim.

– Što? – upita Willie.

– Poslao je po...

Nije završio rečenicu. Oči mu postanu staklaste, a krv jurne na usta. Trenutak zatim klone na zemlju. Willie mu sklopi oči i uzme pušku. Podigne pogled i ugleda visokog Indijanca dvadesetih godina kako mu prilazi. Na bezizražajnom licu blistale su ratničke boje. Willie ga prepozna i pode mu ususret. Nekoliko su se trenutaka šutke odmjerali, a zatim se Red Wolf namršti i pljune podno Willijevih nogu.

– Želio si govoriti sa mnom? – progovori napokon mrko.

– Ako želiš čuti moje riječi.

– Mrtav čovjek ne želi čuti ništa

– Red Wolf razdere košulju tako da Willie vidi znak smrti na njegovim grudima.

– Onda ću sjesti s tobom malo, stari prijatelju. Možda je danas dobar dan za umiranje.

Nastavili su se promatrati ukočeno i bez osmijeha. U zraku se osjećala napetost. Willie je stajao ledima okrenut četvorici stradalih kauboj, a Red Wolf je sjedio na bijelome konju. Iza njega je stajalo trideset Komanča, s ratničkim bojama, spremnim za napad.

Willie se sjeti prošlih vremena kada je bio dobrodošao u logoru Red Wolfa. No, sada su Indijanci osjećali samo mržnju, želju za ubijanjem mrskih predstavnika ranča Trident.

– U meni nema mržnje prema Komančima – izjavi Willie pošto mu se činilo da je protekla cijela vječnost u nijemome promatranju. Ispruži ruku i baci pušku u visoku

travu. Isto uradi sa svojim pištoljem i nožem.

– Red Wolf, naša je krv pomiješana. Ako želiš, možeš me ubiti – udari se rukom u grudi. – Dvaput si ostavio ožiljak na meni. Jednom na grudima, a drugi put na ruci kada smo se bratimili. Želiš li mi uzeti život, samo naprijed.

– Hoću čuti što želiš reći, Svijetla Zvijezdo – napokon progovori Red Wolf upotrijebivši ime koje je nadjenao Williju prije mnogo godina. Zatim mahne svojim pratiocima da se udalje. Sješa i sjedne na obližnji kamen. Willie se povede za njegovim primjerom.

– Otišao si prije mnogo ljeta – nastavi muklo Red Wolf. – Ovaj se kraj izmijenio.

– Znam – uzvрати Willie. – I vaše je staro groblje uništeno.

Izražaj bola se pojavi na trenutak u Indijančevim očima.

– To nisam ja uradio.

– Ali vi ste srušili hrast mira. Kako ste mogli?

– Ne, nismo. Nismo mi prvi narušili mir – srdito odvrati Red Wolf. – Kada je Velika Zvijezda, tvoj otac pošao u rat moj je otac imao loš predosjećaj. Sanjao je ružan san o propasti naše doline.

Willie tužno zakima glavom. Sjeti se kako su Komanči voljeli i poštovali njegova oca.

– Yellow Shirt, moj otac je pošao za tvojim da ga zaustavi – nastavi Red Wolf. – Ali bio je mrak, a dolina je bila puna bijelih ljudi. Jedan od njih nije vidio mir u očima mog oca i u njegovu srcu. Pucao je bez milosti i Yellow Shirt više nikad nije ugledao svjetlo dana. – Zastane i pogleda starog prijatelja. – Neki od nas su se još zalagali za mir, ali bijelci su ubili previše naših ljudi da bi moglo biti mira. Stavili smo ratničke boje na lica i pošli u borbu.

– Borbu. Ti to zoveš borbom? Spalili ste našu kuću, ubili dječaka starog dvije godine! Zar to vama znači borbu?

– Ne, takav je rat poveo tvoj brat protiv nas – ogorčeno će Indijanac. – Zapalio je naše staro selo, bacio kosti naših predaka u rijeku, napao i opustošio naše selo. Ubijao je žene i djecu. Od zarobljenih Komančā napravio je svoje robove. Ubijao je i nemoćne starce. Mrtvi nas i sada progone svojim krikovima i traže smrt tog čovjeka. Tek njegova smrt će donijeti mir dušama naših mrtvih.

Willie zagriže usnicu da ne bi zaplakao. Zar je Sam sve to uradio? Ubijao djecu? Žene? Starce?

– Moje je srce tužno zbog tvog naroda – izusti napokon. – Taj čovjek nije više moj brat. Na boravim u njegovoj kući niti ću se ikada više rukovati s njim – odlučno izjavi Willie.

– Tvoje srce dobro je, Svijetla Zvijezdo, ali to nam ne pomaže. Tvoj se glas ne čuje u logoru bijelih. Naše su grudi označene znakom smrti. Uskoro zemlja više neće čuti glas Komančā.

– Ne mora biti tako – pobuni se žestoko Willie. – Možete uzeti zemlju na kojoj se nakada nalazilo vaše selo. Ja ću se za to pobrinuti.

– Znam da bi ti to uradio, moj brate, ali kakav bi to bio život za Komanče? Ostarjeti bez dodira žene? Ne čuti pjesme malenih? To ne bi bio nikakav život – tužno završi.

– Mogu li nešto učiniti za vas?

– Sjeti se ljeta što smo ih zajedno provodili. Sjeti se ponekad svoga starog prijatelja – glas mu neznatno zadršće.

– A ti?

– Projahat će ovim krajem poput vatre koju nosi prerijski vjetar. Mnogo će toga izgorjeti, mnogi će

umrijeti. Za Red Wolfa nema više sutra.

– Žalit ću za tobom, brate – ganuto će Willie. – Nikad te neću zaboraviti.

– Čuvaj se, Svijetla Zvijezdo – Red Wolf ustane. – Ovo je naš posljednji razgovor.

Willie se bez riječi zagleda u tužno lice svoga crvenog brata. Ako se i sretnu još koji put, srest će se kao neprijatelji. Obojica su strepjela od takova susreta.

Red Wolf uzjaše i nestane u šumi. Willie pokupi oružje, utovari leševe na kola i krene prema jugu u potrazi za ostalima.

XII

Nešto prije mraka dovezao je kola do logora. Ugodan miris pečenih krumpira i ovčetine ispuni mu nozdrve. No, miris smrti pozadi kola bijaše odviše snažan da bi osjetio glad.

Kauboji su sjedili oko vatre, jedući i smijući se. Ugledavši iscrpljenog Williija, osmjesi im nestanu.

– Franklin je mrtav – izjavi on umorno.

– Kako? – javi se Henry King prvi.

– Indijanci. Njih tridesetak. Bit će ovdje do zore.

Kauboji mahom problijede, a poneki nagonski posegnuše za oružjem.

– Mladi Maxwell je dojahao ova-mo i rekao nam za Komanče – reče Hanry. – Zatim je pošao do druge grupe na jugu.

– Tko je obavijestio one u kući?

Kauboji izmijene nervozne poglede. Napokon odmahnuše glavama.

– Nitko – reče Henry.

Willie pogledom preleti preko devetorice prisutnih. Upre prst u najmladega.

– Pošalji njega – reče Hanryju.

– Done, znaš put do velike kuće
– obrati se Henry mladiću. Reci Samu Delameru da se grupa Komanča sprema za napad. Neka pošalje nekog po Jenkije.

– Do jutra je premalo vremena
– primijeti Henry kad je mladić odjahao. – Ne vjerujem da ćemo moći zadržati Komanče.

– Bit će teško – složi se Willie
– ali budemo li se mudro postavili možda izdržimo dok ne stigne pomoć.

Ljudi su stali mrmljati s odobravanjem. Willie zapazi da mu vjeruju i to ga ispuni zadovoljstvom.

– Kaži nam kako da se postavimo, majore – visoki muškarac u crnom odijelu prvi ustane. – Ja sam sudjelovao u borbi za Elkhorn Tavern i Jennings.

Potom se javi i drugi kauboj. Willie prepozna dvojicu veterana iz Druge teksaške brigade.

Nakon kraćeg dogovora odluče se povući na uzvisinu punu smreka. Da zavaraju Indijance, ostave vatru i pribor za kuhanje na starom mjestu. Pobrinuli su se za konje, a potom dogovorili položaje za obranu brežuljka. Preko noći su se neprekidno smjenjivale straže, ali ništa se nije dogodilo.

U zoru je Willie rasporedio ljude na dogovorene položaje. Prije no što su stigli pripremiti doručak zemlja se zatresla od konjskih kopita. Ubrzo zatim Red Wolf u pratnji trideset ratnika izbio je na čistinu podno brijega. Svi su na licima imali maske smrti.

– Kakva je to čudna crna boja?
– obrati se Henry Williju. – Nikad je prije nisam vidio na Indijancima.

– Ta boja znači da danas namjeravaju umrijeti. To mi je Red Wolf rekao jučer. Njima naprosto nije više stalo do života.

– No, prije no što umru namjera-

vaju ubiti i nekolicinu nas, zar ne?

– Vjerojatno. Sada se ukopaj i pazi – upozori ga Willie.

Nanišane na Indijance koji su prilazili sve bliže. Uto se među njihovim redovima zapazi neko kretanje.

– Nebesa, pa to je mladi Don Keller – uzvikne Henry.

Mladićeve ruke bijahu vezane na leđima, a niz gola prsa mu je tekla krv. Willie osjeti mučninu. Indijanci su ispuštali ratne poklike. Mladićeve oči bijahu crvene od nespavanja i straha. Komanči ga skinu s konja i viknu mu da trči.

Ljudi s brda ga stanu hrabriti uzvicima. Don je bio iscrpljen i slab od gubitka krvi, ali u pitanju je bila trka za goli život. I mladić je trčao, zaboravljajući na bol. Brzo poput jelena, čvrst u svojoj odluci i želji da preživi. Kad se približio sljemenu brežuljka, užasan smijeh se razliježe među Komančima. Odmah zatim začuje se pucanj i dječak se stropošta na zemlju.

– Prokleti crvenokošci – krikne Henry, ustajući. – Sada ćemo vam pokazati!

To je baš ono što su Komanči željeli, pomisli Willie užasnut Henryjevim postupkom. Odjekne još jedan pucanj i stari Henry, veteran San Jacintoa padne mrtav pokraj Willija. Zatim dolinom odjekne prava eksplozija vatrenog oružja.

Willie dade znak ostalima. Oglašavaju se se pištolji i puške kao odgovor i nekoliko jahača se sruši. Dva su kaubojia takoder pala, oborena ratnim kopljima. Willie je pucao u dvojicu Indijanaca, a jednoga je ubio nožem.

Još jedan Komanč klizne s konja oborivši pritom i svoga neprijatelja. Naposljetku se Willie i još jedan preživjeli kauboj nađu sučelice s preostalim Komančima. Dok su se

Indijanci spremali za završni juriš, Willie napuni pušku i nanišani. Nije ni pomislio da će svoj život okončati ovako i to da će mu ga oduzeti ruka prijatelja Red Wolfa.

No, više nije bilo vremena za razmišljanje. Užasan krik se prolomi brijegom i Indijanci krenu uzbrdo.

Nije ni zamijetio kada je obore njegov suborac. Niti je znao koliko je Indijanaca oborio. Borio se prsa o prsa s jednim neprijateljem dok je drugi čekao spreman da ga dokrajči. Kad je već pomislio da mu nema spasa, začuje uzvike odozdo. Trenutak zatim zavlada prava zbrka u redovima posljednjih Komanča. Napokon je stigla dugo očekivana pomoć, shvati ispustivši uzvik olakšanja.

Oči mu se zaustave na Red Wolfu. Indijanac je sjedio na bijelu konju i pjevao, podigavši glavu prema nebu. Jedan za drugim padali su Indijanci kao pokošeni. Naposljetku jedan metak pronade put i do pogravičinih grudi i posljednji sin Yellow Shirta padne mrtav.

Borba je bila završena. Brett Maxwell i Travis Cobb pohitaju uzbrdo. Izražaj olakšanja pojavi im se na licu kad su opazili Williija.

On nesigurnim korakom prođe mimo njih i klekne pokraj Red Wolfa. Tužno se zagleda u beživotno lice starog prijatelja.

— Willie? — pozove ga Travis tiho.

— Bio mi je prijatelj — odvrati Willie. — Pusti me malo nasamu s njim.

— Ranjen si — naglasio Brett pokazavši na Willijevu ruku.

— Nije to ništa. Podite sada. Vidjet ćemo se kod kuće.

— A što ćemo s poslom? Nismo završili ogradu — javi se jedan od radnika.

— Dosta je ograda, osobito na

južnoj strani — Willie značajno pogleda Travaša.

— Willie? — namršti se Brett.

— Pošalji ih sve kući, Brette. Dosta je borbe za danas.

Pošto je ostao sama podigne tijelo Red Wolfa na bijelog konja a zatim i sam uzjaše. Zaputi se na istok prema mjestu koje je Red Wolf i on nekada često posjećivali.

S posljednjom snagom ranjeni Willie je dovukao tijelo svoga prijatelja do vrha stijene na kojoj su se oduvijek sahranjivali posljednji ostaci Indijanaca. Istina, groblje je uništeno, ali stijene su još tu, prkosno pomisli Willie. Od smrekina drva je napravio okvir i na njega položio tijelo umotano u vuneni pokrivač. Zatim zastane pokraj odra, krvav i prljav, ali ipak zadovoljan što je prijatelja sahranio onako kako to dolikuje velikom poglavici.

Na trenutak oblaci prekriju nebo, grmljavina zatrese tlo pod njegovim nogama, a munja zapara nebo. Kratkotrajan pljusak što je potom uslijedio ispere krv s njegove rane i osvježi mu umorno tijelo.

Iznenada kao što je i došla, kiša je stala, ostavljajući za sobom vedro nebo. Willie se ispruži na stijeni i sklopi oči. Predstoji mu još težak susret sa Samom. Uz to se prisjeti Franklinovih riječi. Mora pripaziti na još nekoga.

XIII

Sam Delamer je nervozno koračao po sobi. Na pisaćem stolu ležala su dva pisma. Jedno od suca Fultona, a drugo od vojnog zapovjednika Fort Belknapa.

— Nikome ne možeš vjerovati — progunda naglas.

Zar se Willie morao vratiti baš u trenutku kad se namjeravao dočepati posljednje farme u susjedstvu? One što pripada tvrdoglavom star-

cu Artu Cobbu, pomisli ogorčeno.

S Jamesom je lako izašao na kraj pa je potcijenio Willijevom značaju. Uništio mu je brane na Buffalo Creeku, a sada je zablistao i u sukobu s Komancima. Kauboji ga gledaju kao čarobnjaka, zaključili ljutito. Nema govora da ga sada pošalje odavde.

— Potcijenio sam ga — udari nogom o stol. — On je nalik Big Bilu. Ipak, posjeduje slabost, a ja ne.

Sada mu je gorući problem nedostatak ljudi. Indijanci su poubijali nemali broj, a u dolini više nije bilo slobodnih radnika. Čak su i dvanaestogodišnji dječaci radili od jutra do mraka.

Pošto su Cobbovi pomogli Williju i radnicima što su gradili ograde, nitko od ljudi više ne bi dotakao žicu na južnoj medi. Osim toga, za rad na ogradi ionako nema više ljudi. Imat će teškoća i da s postojećim brojem radnika zadrži svu stoku.

Sam posegne rukom za pismima. Sudac je upravo najavio porez na stoku, a u drugom pismu armija otkažuje ugovor za kupovinu stoke.

Slučajno podudaranje loših vijesti? Sam u to nije vjerovao. Sve dosad prepredeni sudac mu je pomagao da proguta male rančeve i farme u dolini, a sada se ustremio na Trident. Novi porez će iscrpiti rezervu gotovine, a bez prihoda od prodaje stoke vojsci, Sam neće biti u stanju platiti porez za zemlju. Nitko u dolini neće kupiti zemlju, a Sam jedino nju može prodati. Ranč će morati prodati za porez, a nema sumnje u to tko će ga kupiti.

Sam ljutito baci pisma na stol i obriše znoj sa čela. Osjećaj panike ga je sve više obuzimao, te je po prvi put počeo sumnjati u svoju sposobnost da spasi ranč.

U nezajajljivoj borbi za zemlju

bio je nemilosrdan. Napadao je jednako okrutno i prijatelje i neprijatelje. Znamo je da nema od koga tražiti pomoć. Kao i uvijek bio je sam.

Na stolu je ležao i telegram kojeg je sinoć napisao. Dohvati ga drhtavim prstima i još jednom glasno pročita:

— Johnsone, trebam tvoje usluge. S. Delamer.

Srdito zgužva papir i baci ga na pod.

— Tata? — začuje nježan glasić s vrata.

Okrene se, srdit što ga netko prekida u razmišljanju.

— Tata, ujak Willie se vratio — prozbori Robert Delamer, sakrivajući svoje nejaklo tijelo iza vrata da se zaštiti od očeva bijesa.

— Pravi gospodin kuca na zatvorena vrata, Roberte. — Sam ga ukori, uspravivši se dostojanstveno. — Reci Matthewu da ću za koji trenutak primiti Willija.

— On je krvav — nastavi dječak.

— Netko mu je isparao košulju i sav je prljav.

— Ako se nadaš da ćeš jednoga dana upravljati ovim rančem, Roberte, moraš se naviknuti na krv — Sam i ne pokušava utješiti očigledno potreseno dijete. — A sada me poslušaj.

— Jest, tata — dječak odjuri hodnikom. Sam zatrese glavom. On nikada neće biti pravi Delamer. Nikada onakav kakav bi bio Charlie, pomisli ogorčeno i ponovo osjeti mržnju prema Komancima. Snažan odjek teških čizama na drvenu podu ga prekine u razmišljanju.

Na do vratku je stajao Willie. Svježa crvena krv je neprekidno kapala s njegove ruke, a čelo i grudi mu bijahu orošeni znojem.

— Sretan si što me vidiš, zar ne?

– ustremi se Willie bijesno na starijeg brata.

– Više nego što misliš – odvrati ljubazno Sam. – Na ranču imamo teškoća pa nam je potrebna pomoć svih Delamerovih.

– Prije no što nastaviš bit će bolje da čuješ da ja namjeravam voditi ranč – izjavi Willie odlučno.

– Ne budemo li brzo nešto smislili, neće biti nikakvog ranča uopće – s tim riječima Sam pruži Williju pisma.

Netremice ga je promatrao kako čita. U prvom času lice mu se zamenilo od srdžbe, a zatim problijedi tako da je Sam pomislio da će se onesvijestiti. No, Willie se ubrzo oporavi.

– Jedan dolar po grlu? – upita naizgled mirno. – Možemo li to platiti?

– Ni slučajno, Willie – odvrati Sam mračno. – Sudac to zna.

– Znači, želi se dočepati ranča?

– Čini se da je tako. Kad tome još pridodam otkazivanje ugovora o kupnji goveda, više sam nego siguran u njegove namjere.

– Sam, misliš li da je to zato što sam ubio onog njegovog prijatelja majora? – upita Willie, načas posve zaboravivši neprijateljstvo prema bratu.

Sam se nasmije. Bude li mislio da je u pitanju njegova greška, uradit će sve što od njega zatraži. Ipak, nešto ga upozori da ne iskoristi tu prednost.

– Ne, pretpostavljam da sudac već odranije želi naše imanje – reče napokon.

– Još nismo riješili pitanje Cobbove farme – Willie mu vrati pisma. – Travis i njegov brat su nas jučer spasili od Komanča.

– Znam – potvrdi Sam. – Pretpostavljam da je bolje da im ostavimo cestu do tržnice na upotrebu.

– Ne želim da više gradiš brane na potocima – nastavi Willie. – To ćeš pismeno potvrditi.

– Učiš – Sam mu oda priznanje.

– Trebat će nam još jedan dokument – nije odustajao Willie. – Sporazum o upravljanju rančem.

– Oh? – Sam se nervozno premjesti s noge na nogu.

– Stvari su se promijenile, Same. Ti više ne upravljaš ovim rančem.

– Zaista? – Sam povisi glas.

– Uradio sam što si tražio. Zaredio sam za stan i hranu. Radio sam veoma naporno najteže poslove. Više od toga, dokazao sam se ljudima. Poći će za mnom u vodu i vatru. Možeš li ti isto reći? – upita izazivački.

– Ja plaćam te ljude – izusti Sam ogorčeno.

– A što će im plaća bez glave na ramenu – nasmije se Willie posprdno. – Jesi li s njima dijelio opasnost? Jesi li ih štitio od metaka i strijela?

– A ti? Dvanaestorica mojih ljudi se nije vratila.

– Nismo se borili sa ženama i djecom – bijesno dobaci Willie. – Čuo sam sve o tvojim napadima. Ubijanje djece i staraca i žena ne zahtijeva veliku hrabrost, već samo snažan želudac.

Sam zadršće. Nadao se da ta ružna epizoda neće dospjeti do bratovih ušiju.

– To je prošlost – odvrati on pomalo nesigurno. – A većina ljudi u okolini su sretni što nema više Indijanaca u dolini.

– Većina ljudi u okolini ne osjeća nikakvu zahvalnost prema Sam Delameru – izjavi Willie oštro. – Mnogi bi se najadije lišili života. Za razliku od tebe, tata je bio obljubljen.

– Tata bi dao drugima i svoju vlastitu košulju – nasmije se Sam

podrugljivo promatrajući kako se Willijeve oči zaustavljaju na vlastitim golim grudima. – No, to nam ne bi pomoglo da se izvučemo iz teškoća. Ranč je moj, stvarno i pravno. No, Franklin je mrtav, a meni treba nadzornik. Posao je tvoj ako ga želiš.

Willie ne odgovori ništa. Srdžba je još tinjala u njemu.

– Slušaj, Willie – nastavi Sam uporno, nagonski osjetivši da je zaigrao na pravu kartu. – Potreban si nam. Ti si pravi jahač i borac, jedini u našoj obitelji. Zajedno ćemo biti odličan tim.

– Želio bih da si me tim riječima dočekao kad sam se vratio iz rata – predbaci mu Willie. – Ne znam mogu li ti sada vjerovati.

– Ako ne možeš vjerovati svome vlastitu bratu, kome bi drugome mogao?

Willie ne odgovori. Sam pruži ruku, a nakon kraćeg oklijevanja Willie je prihvati.

– Sada te molim da napišeš potvrdu za Cobbove.

Sam spremno uzme papir i stane pisati po Willijevu diktatu. Dvojica kauboja zajedno s Willijem su se potpisali kao svjedoci. S potvrdom u ruci, Willie napusti sobu.

– Ništa to ne znači – promrmlja Sam srdito kad je ostao sam. – Ionako sada nemam novaca da kupim farmu.

Polako pride karti na zidu. Hoće li se njegov san ostvariti? Sudac je veoma gramzljiv čovjek, a i braća su mu opasni protivnici. Odnedavno James ga čudno promatra, a Willie predstavlja izravnu opasnost. Smrt na dvije noge!

James će uskoro poći u Houston da upiše pravo. A Willie? Sam se sagne i dohvati zgužvani komad papira. Još uvijek mu preostaje Johnson.

XIV

Willie je sjedio u Jamesovoj sobi. Pričao je mlademu bratu o borbi s Komančima i o svojim planovima za rukovođenje rančem. Matthew donese toplu vodu i Willie zadovoljno uroni u kadu.

– Donijet ću ti zavoje za ruku – izjavi James.

– Ugrij ih na vatri i donesi malo viskija.

– Nisam znao da piješ.

– To je za ranu – nasmije se Willie. – Premda bih mogao i otpiti koji gutljaj da me zagrije – doda obješenjački.

Pošto je zavio ranu, Willie ode u staju. Zajaše konja i krene na farmu Cobbovih. Želja za Ellen je bila jača od umora.

Na ulazu u farmu dočeka ga namršteni Lester Cobb. Mladić podigne pušku, ali se Willie i ne osvrne na neprikrivenu prijetnju. Priveže konja za ogradu i krene prema kući.

– Rekao sam da Delamerovi nisu dobrodošli na mome imanju, sin-ko – dočeka ga druga puška na vratima kuće. Držao ju je u ruci Art Cobb.

– Znam – odvrati mladić mirno.

– Mislio sam da se nešto u našim odnosima promijenilo. Jučer sam vidio Trava na našoj medi.

– Ni zmiju ne bih ostavio Komančima da je skalpiraju – progunda starac. – No, to ništa ne mijenja.

– To mijenja sve – odvrati odlučno Willie.

– I ograde?

– Više od ograde – Willie mu pruži potvrdu koju je potpisao Sam.

– Neće više biti brana na rijeci, ni barikada na cesti. Možda ćemo sada moći ponovo biti dobri susjedi.

Starac pažljivo pročita potvrdu. Lice mu se polako razvedri. Napo-

sljetku odloži pušku i snažno stisne Willijevu ruku.

— Tvoj bi se otac ponosio s tobom, Willie Delamere — izusti drhtavim glasom. — A meni će biti drago ako ostaneš na večeri.

— Veoma rado, gospodine.

Willie i Ellen su odšetali toga poslijepodneva do malog brežuljka i promatrali sunčev odsjaj na bistroj površini rijeke. Willie osjeti sreću i spokoj dok se Ellenina glava odmarala na njegovu ramenu.

— Što namjeravaš sada, Willie?

— zapita ona nježno.

— Nisam siguran — prizna on. — Zasad se moram zadovoljiti ulogom nadzornika na ranču. No, javljaju se teškoće. Izgubili smo ugovor za prodaju stoke tvrđavi, a sudac Fulton je upravo uveo novi porez na stoku. Jedan dolar po grlu.

— Samo vama ili svima? — djevojka upita sa strepnjom.

— Ne znam. Pretpostavljam svima.

— I mi imamo stoke, Willie — zabrine se ona. — Kao i većina ljudi duž rijeke. Nitko nema novca za dodatne poreze.

Willie je znao da je djevojka u pravu. Svi rančeri uokolo zajedno ne posjeduju više od stotinjak dolara gotovine.

— Nešto ćemo smisliti — nježno obuhvati njenu glavu rukama. — Sada pusti da osjetim tvoju kosu na svome licu. — Nagne se i spusti nježan poljubac na njene usne. Osjeti kako u njemu raste želja i ponovo je poljubi, ovoga puta s više strasti. Djevojka se privije uz njega, strasno mu uzvraćajući poljubac. Njegove ruke kliznu na djevojčine grudi i ona tiho zastenje. Trenutak zatim odvoji se od njega, rumena lica i blistavih modrih očiju u kojima se zrcalila ljubav.

— Oprosti — promrmlja on skrušeno.

— Willie, volim te od svoje desete godine — reče ona tiho. — Ipak, oboje znamo da je bolje ne počinjati nešto što se mora okončati.

— Ne želim okončati! — odlučno će on. — Želim da mi budeš žena, Ellena Cobb. Nikada ni za koju neću osjećati ovo što osjećam za tebe.

— Kako znaš? — nasmije se ona.

— Ja sam jedina djevojka koja te je dvaput pogledala. — Zastane. — Cijelog svog života si živio s Indijancima i vojnicima. Što znaš o ženama?

— Želiš li čuti o mojim istraživanjima na tom planu, gospodice Cobb? — upita on obijesno. — Bi li htjela znati sve o finim gospodicama u Richmondu ili o djevojci koja me njegovala u Corinthu? Ili tvome ukusu više odgovaraju lake djevojke Memphisa i temperamentne žene s rijeke Red.

— Prestani — nasmije se ona. — Sve sam to čula od Trávisa. On te smatra dobrim prijateljem, ali te se pomalo i plaši. Radije bi da se udam za kakvog mirnog trgovca u Jacksborou — doda izazivački.

— Mnogo toga govori u prilog njegovome prijedlogu — složi se on.

— Rančerski je život težak.

— Ja nisam nježna tratinčica Shreveporta koju sluškinje trebaju češljati i dotjerivati za izlazak — pobuni se ona prkosno podigavši svoju malu bradu. — Umijem puca ti bolje od polovine muških žitelja Palo Pintoa. A jašem bolje od moje braće. — Pogleda ga umiljato. — Ti me poznaješ, Willie. Ne odgovara mi lagodan život. Izgradi za mene kolibu pokraj rijeke, osiguraj zemlju za obrađivanje i pašnjak za našu stoku. To će mi biti dovoljno.

— I meni — on je snažno zagrl i spusti usne na njene.

Nakon nekog vremena djevojka ga nježno odgurne.

– Najprije moramo riješiti pitanje poreza na stoku – reče odlučno.

– Rješenje je jednostavno – Willie će ozbiljno. – Ono čega nema ne možeš oporezivati. Moramo stoku što prije odvesti na tržište. Na sjeveru vlada potražnja za govedima, ali nema željeznice.

– Nova željeznica je probijena kroz Kansas – napomene djevojka.

– Ali kako proći kroz indijanska područja između nas i Kanzas – zamišljeno će on. – Na zapadu su Komanči i Kiowe, a na istoku civilizirana plemena. Sumnjam da će nas itko od njih pustiti da prodemo.

Gospoda Cobb je pripremila večeru. Willie je sjedio između Trvisa i Les, sučelice Ellen s kojom je neprekidno izmjenjivao poglede pune ljubavi.

– Sudac Fulton je uveo novi porez na stoku – izjavi Ellen dok je njena majka rezala pitu od jabuka.

– Porez? – njen otac podigne obrve. – Koliki?

– Dolar po grlu – odgovori Willie. – Jutros smo dobili o tome obavijest.

– Ima li Sam novca? – upita Travis.

– Nitko nema toliki novac – uzvratiti Willie. – Pretpostavljam da imamo oko pet tisuća grla, sakupljenih i žigosanih. A još ima nežigosanih na pašnjacima. U cijelom Teksasu nećeš naći pet tisuća dolara u gotovom.

– I što namjeravaš poduzeti? – zanimao se Travis.

– Ono što ne možeš vidjeti ne možeš oporezivati – nasmije se Willie. – Postoje dvije mogućnosti. Ili odvesti stoku na udaljene pašnjake ili na tržište.

– U blizini nema tržišta – primijeti Art Cobb zabrinuto.

– Što je najbolje uraditi, sinko? – upita stariji čovjek Williija.

– Govorimo o pobuni, zar ne? – mladić ga zavjerenički pogleda.

– Zar ti nije bilo dosta toga u brdima Virginije?

– Neki kažu da nije – umiješa se Travis sa smiješkom.

– Ne možemo započeti otvoreni rat, gospodine – nastavi Willie mirno. – Povješali bi nas za to. Ne, moramo pribjeći lukavstvima bez ikakvih ubojstava i nasilja.

– Postoji bolji način – uspravi se Les. – Ne kažem ovo zbog tebe, Willie Delameru. Ne bih podigao ni mali prst da spasim tvoga brata ili tebe. Ovo govorim zbog Ellen koja se zaljubila u tebe i zato što i sami imamo stoku. – Okrene se prema ocu. – Oče, znaš onog starog Indijanca kojeg smo unajmili da vodi brigu o konjima? – upita. – On mi je pričao o putu što vodi prema sjeveru. Zovu ga po jednom indijanskom poglavici Black Beaverov put. Rekao je da vodi pravo do rijeke Platte.

– A što je s Komančima i Kiowama? – upadne Willie. – Što da radimo s njima?

– Sinko, pozovi Indijanca ovamo – naloži Art Cobb sinu. – Neka nam on kaže sve.

– Postoji li put prema sjeveru, prohodan za pet ili šest tisuća grla?

– upita Willie starog Indijanca.

– Za one koji znaju – glasio je zagonetan odgovor.

– A ti znaš taj put? – upita Art Cobb.

– Kao vlastiti džep.

– Kako se zoveš? – upita Willie.

– Two Bows.

– Možeš li nas povesti putem Black Beavera? – nastavi Willie. – I hoće li nam Kiowe i Komanči dopustiti da prodemo?

– Oni odlaze ljeti u doline bizona – reče Indijanac. – Oni koji osta-

nu će krasti goveda, ali će nas pustiti da prodemo.

– Na tržištu stoke u Kansas Cityju nudi se pet, šest dolara po grlu. Možda i više – zamišljeno će Willie.

– Čitao sam da u Chicagu trgovci mesom nude dvadeset nekim uzgajivačima iz Arkansasa – primijeti gospodin Cobb.

– Sumnjam da tu cijenu možemo postići za veliko stado – odvraći Willie. – Važno je da izbjegnemo porez i platimo dugove. Ako potjeramo stoku u jednom stadu imat ćemo dovoljno ljudi za oba ranča. Bi li ti pošao, Trave? A ti, Les? Mogli bismo čak pozvati naše prijatelje iz vojske.

– Bates promatra kako trava žuti – primijeti Trav. – Les?

– Netko se mora brinuti za starog Two Bowsa – izjavi mladić.

Nešto prije ponoći je Willie ujahao u dvorište svoga ranča. Probudio je Sama i pozvao i Jamesa.

– Jesi li siguran da možeš vjerovati tome Indijancu? – Sam je bio sumnjičav.

– Više nego nekim bijelcima – glasio je hladan odgovor.

– Koliko vremena ti treba da sakupiš ljude? – upita Sam.

– Sve što nam treba možemo obaviti za manje od tjedan dana. Trava sam već poslao da pozove naše prijatelje iz vojske. Zajedno ćemo potjerati svu stoku iz doline. Zato će nam trebati mnogo ljudi.

– A kada bismo samo našu stoku otjerali... – započne Sam, ali ga brat odlučno prekine.

– Ti bi u tom slučaju mogao kupiti ostale farme – u očima mu se pojavi prijeteci sjaj. – Neću ništa poduzeti ako to namjeravaš.

– Onda tako mora biti – pomirljivo će Sam. – Možeš li sakupiti ljude, opremiti ih i sakupiti stoku?

– S lakoćom.

– Ja ću poslati telegram trgovcima u Chicagu – izjavi Sam. – Poslat će svoje predstavnike u Kansas City, a sudac može pojesti svoje poreze – promrmlja zadovoljno trljajući ruke.

Willie osjeti neobjašnjivu zebnju.

– Idem i ja – James naglo ustane. – Mogu jahati, a poznam goveda i njihove čudi.

– A Houston? – pitao ga je Willie dok su se sami penjali u svoju sobu.

– Može čekati.

– Bit će bolje da ne čeka. Trebam pravnik više od kauboja – primijeti Willie ozbiljno. – Prepušti stoku meni, a ti se pobrini da što prije završiš studij kako bismo mogli stati na rep sucu Fultonu.

– Dobro – složi se mladi brat nevoljko. – Ali, Willie, pripazi na sebe. Potreban si mi.

Willie obgrli brata oko ramena. Po prvi put za protekla dva tjedna od svoga povratka na imanje osjeti staru bliskost što ga je nekoć vezivala za Jamesa.

– Siguran sam da ćeš postati izvrstan pravnik i nadmudriti starog lisca Fultona – reče toplo.

– Pripazi na Sama – šapne James.

– U posljednje vrijeme se promijenio. Na bolje, rekao bih – primijeti Willie.

– Nikad ne znaš s njim na čemu si – izjavi James. – Lukaviji je od zmije.

– I s njima sam uspješno izlazio na kraj – nasmije se Willie, a mladi brat prihvati njegov smijeh.

Idućih se dana Willie posvetio poslu. Bio je svuda prisutan. Sakupljao je zalihe, organizirao dovode nje stoke, birao ljude koji će poći na sjever. Travis Cobb je sa sodom doveo deset ratnih veterana, a Sam

stupio u vezu s trgovcima iz Chica-
ga.

James se ukrcao u kočiju za Houston zajedno s kopijama sučevih obavijesti o porezima u nadi da će tijekom studija u njima pronaći kakvu grešku.

Svi Delamerovi, svaki na svoj način, pokušavali su pronaći izlaz i spasiti ranč.

No, tamne oči Sama Delamera i telegram iz Kansas Cityja nagovještavali su i nešto više od toga.

XV

Većina muškaraca sposobnih za jahanje iz cijelog okruga sakupila se toga dana na udaljenom zapadnom pašnjaku ranča Trident. Neki od njih bijahu sjedokosi veterani u starim vojničkim uniformama, a neki tako reći dječaci uskih ramena u prevelikoj odjeći svoje braće ili očeva.

Najčudnije od svih bio je odjeven Sam Delamer. Na tamnoplavom kratkom kaputu icala se blistava srebrna dugmad, a na glavi je nosio široki bijeli šešir. U ruci je držao moderni crni štap s drškom u obliku srebrne lavlje glave.

Veterani su se krišom smijali njegovoj pojavi. Ted Slocum ga prozove generalom.

Willie se trudio da izbjegava Sama. Znao je da kočija i kicoška odjeća iritiraju ljude.

Toga je jutro on stajao uz svoga konja kada mu je prišla Ellen. Šutke su promatrali njenu braću i sestru kako se igraju u očevim kolima. Travis i Les su razgovarali o predstojećem putu, a kraj njih je stajao Two Bows, Indijanac koji će ih voditi.

— Zar baš moraš poći? Bio si odsutan pet godina, a nisi se zadržao ovdje ni dva tjedna — požali se djevojka.

— Znaš zašto idem — pobuni se Willie. — Ne bi ni voljela čovjeka koji bi ostao s djecom.

Willie je snažno privije na grudi i utisne poljubac na njene usne. Trenutak zatim vine se na konja.

Put sjeverno od Palo Pinta je vijugao kroz preriju.

Putovanje je bilo mukotrpno. Ako nije bilo dovoljno prašine da ubije čovjeka, bila je tu vrućina. Sunce je nemilosrdno peklo u tim prvim ljetnim danima, a vjetar, suh i topao nije donosio olakšanje.

Willie je najviše vremena provodio s Travisom, pričajući o Ellen.

— O čemu razmišljaš, Willie? — upita ga Travis jedne večeri.

— Promatram mjesec — Willie pokaže na veliku srebrnu kuglu iznad glave.

— Što ti je večeras mjesec zapeo posebno za oko?

— To se i ja pitam. Na tisuću puta sam ga promatrao. Kao na primjer one noći kad sam sa starim Yellow Shirtom i Red Wolfom bio na stijenama ili mnogo puta kada sam bio s njima u lovu. I one noći prije bitke kod Shiloha sam ga promatrao.

— Toga se ne sjećam — namršti se Travis. — Možda prije Fredercksburga. Cijele smo noći tada stražarili.

— Može biti — Willie sliježe ramenima. — Ali meni se u sjećanje urezao Shiloh — nastavi uporno. — Nisam mnogo spavao te noći. Bio sam umoran, ali nisam mogao usnuti. Pomislio sam da bi to mogla biti moja posljednja noć u životu i nisam je želio protratiti u snu. — Zastane i protrlja čelo kao da želi razbistriti glavu. — Te sam noći razgovarao sa samim generalom Johnstonom, Trave. Znaš li što mi je rekao? Rekao je da je biti vojnik proketo teško zanimanje. Samo nekoliko godina je proveo u miru, a u

životu je oduvijek čeznuo samo za mirom.

– Kakve to ima veze s mjesecom? – upita Travis.

– Zapravo nikakve. Mjesec me samo potaknuo na sjećanje. General je idućega jutra poginuo. Eto, sada promatram mjesec i razmišljam. Nisam uživao mnogo u miru. Od najranijeg djetinjstva sam se borio.

– To nije čudno, uzme li se u obzir u kakvome vremenu živimo – progunda Travis.

– Ellen mi je predbacila što nisam ostao barem mjesec dva na imanju. Dugo sam bio odsutan i treba nam vremena da se ponovo upoznamo – reče zamišljeno.

– O njoj znaš sve što trebaš znati, a i ona o tebi. – Willie zapazi sjenu na prijateljevu licu.

– Neću valjda uvijek voditi rat – procijedi. – Imao sam šesnaest godina kad sam ubio čovjeka.

– Te se stvari u čovjeku ne mijenjaju. Willie Delamere, ti si najbolji prijatelj koga sam ikada imao. Ali ja te poznam. Nikada ne uzmičeš pred nevoljom i ne napuštaš bojno polje, a to garantira kratki život. Smrt te prati kao što buhe prate psa.

– Ja to ne želim – ogorčeno se usprotivi Willie.

– Ali tako jest, a tako će i biti – primijeti Travis s uzdahom. – Ellen još to ne shvaća. Ona pamti samo tvoje bezbrojne priče o bizonima i vilama.

Willie se nasmije. To mu je i James rekao.

– Misliš li da biste vas dvoje mogli mirno živjeti? – upita Travis sa sumnjom. – Saditi žito na tvrdome tlu kao što radi moj otac?

– I gajiti stoku ondje gdje neće žito rasti – doda Willie sa smješkom. – Postoji i lošiji način života.

– Možeš se skrasiti na jednome

mjestu i zaboraviti na sve ono što pružaju putovanja, možeš li potisnuti svoju želju za lutanjem?

– U prvom redu ja nikad nisam bio lutalica – pobuni se Willie žestoko. – Više od svega želim miran život uz rijeku. Kuću u kojoj ću podizati svoje sinove. Želim im pričati o njihovom djedu i o starim prijateljima Indijancima. Isto tako i priče o bizonima i vilama – doda sa smiješkom u očima.

– A Sam?

– Nadam se da će do kraja ovog putovanja imati o meni drukčije mišljenje.

– A ako ne?

– Mary je otišla u Kolorado – Willie uzdahe.

– Možeš li i ti?

Willie se zagleda u mjesec iznad svoje glave. Sjeti se pitanja što ga je bio postavio generalu. Zašto nije ostao u voljenom Teksasu kada mrzi rat?

– Ne – izjavi Willie odlučno. – Volim tu zemlju dovoljno da se borim za nju. Onaj tko se ne želi boriti za ono što mu pripada, i ne zasluži da to nazove svojim.

– To znači da te po povratku očekuje nova borba. Možda i smrt? Namjeravaš li i moju sestru uvući u sve to?

– Vjerojatno hoću – tužno će Willie. – Ali samo ako me Sam natjera da to uradim.

– Obećao si mi da ćeš srediti stvar sa Samom prije no što se oženiš s Ellen. Ne želim da mi sestra ostane udovica – reče Travis.

– Ne razmišljam ni o tome da budem ranjen, a kamoli ubijen, Trave. Ono što nije moglo uraditi stotinu tisuća Jenkija neće poći za rukom ni Samu.

Dva stara prijatelja iznenada prasnu u smijeh. Nestalo je napetosti. Pride im Brett s gitarom, i Willie iznenada zapjeva, obuzet nekim

čudnim olakšanjem što mu ga je donio razgovor s prijateljem.

Pjesma je smjenjivala pjesmu sve dok Willie nije dao Brettu znak da odloži gitaru.

– Jutro će brzo svanuti.

XVI

Idućega su poslijepodneva prešli rijeku Red. Stoka je osjetila vodu mnogo prije no što su ugledali rijeku. Ubrzala je kretanje gurajući se i spotičući i izazivajući nervozu čuvara.

Ostatak dana proveli su na obali, a tek ujutro pošlo im je za rukom da stoku natjeraju preko rijeke. Vođići stoke proslavili su to rumom, čak je i Sam Delamer napustio svoj šator i pridružio se ostalima.

Krajolik s druge strane rijeke djelovao je znatno pitomije. Na obzorju su se nazirale niske planine, a ravnicu su presijecale rijeke bogate vodom. Two Bows je vješto vodio karavanu, odabirući svakoga dana mjesto za podizanje logora u blizini planinskog izvora ili potoka.

Stari Indijanac je pričao da je toga proljeća palo dosta kiše i da su korita rijeka i potoka bogata vodom. Dobre kiše znače također i dobar lov na bizone, govorio je. Na taj način će Komanči i Kiowe boraviti više na lovištima bizona na zapadu.

Ipak, ubrzo su se uvjerali da nisu svi Indijanci zauzeti lovom na bizone. Prošli su Wichitu kada je Willie primijetio da ih netko prati. Pojačali su straže.

Te večeri uz logorsku vatru Willie ispriča starome Indijancu što je vidio.

– I ja sam vidio sjenke – prizna starac. – No, nemamo se čega bojati. Otkako smo prešli rijeku Red budno nas prate brojne oči.

– Zašto nam to nisi rekao? Tre-

bali smo još ranije pojačati stražu – primijeti Willie.

– Ja ću vas dovesti u Kansas – mirno izjavi Indijanac. – Nipošto ne želim da pucate na djecu plemena Wichita koja promatraju našu vatru. Uskoro će se pojaviti i Creek i Seminole, a kad prodemo planinu i Čeroke. S njima ćemo pregovarati.

– A s ostalima?

– Nije potrebno – odvrati Two Bows. – Čovjek koji te iza stabla kriomice promatra ne zaslužuje da s njime popušiš lulu. Ako ti netko pride i kaže da se nalaziš na njegovoj zemlji, onda ćeš s njim pregovarati.

Willie se nasmije. U riječima starog Indijanca bilo je puno istine i logike.

Pošto su prešli rijeku Buffalo na ulazu u logor pojavila se grupa Indijanaca kamenih lica u kožnoj odjeći s povezima oko čela.

Two Bows se nasmiješi. Njegova su se predviđanja obistinila.

– Čeroke – izjavi stari Indijanac ponosno.

Čeroke bijahu naoružani do zuba i to izazva nemir među ljudima.

– Dodi, majore – pozove Two Bows, pošto mu se voda pridošlica ljutito obratio na njihovom narječju.

Sam je, međutim, stigao prije. Willijev brat mahne papirnatim novcem u ruci, a Čeroke su neprekidno pokazivali na stado. Two Bows se odlučno umiješa. Obrati se svojim sunarodnjacima mirno i s punim povjerenjem. Zahvaljujući njemu razgovor zađe u mirne vode. Ipak, sporazum još nije bio postignut i Sam nije krio svoje nestrpljenje.

Zahvaljujući svome poznavanju jezika Komanča, Willie je razumio nešto od onoga što se govorilo, ali

to nije bilo dovoljno da se umiješa u razgovor.

— Kaži mu da namjeravamo poći na sjever — vikao je Sam. — Reci da ćemo platiti za prolaz.

Two Bows ga pogleda s nerazumijevanjem, a poglavica Čerokija se nasmije. Indijanci su se počeli ljutiti. Poglavica podigne pušku uvis i obližnji obronci iznenada ožive. Na stotine Indijanaca okruže logor.

Zavlada mučna tišina. Čak je i Sam Delamer zašutio. Među Indijancima zajedno s Čerokijima koji su bili najbrojniji nalazili su se i predstavnici Creeka plemena.

— Poglavica želi novac — šapne Two Bows Williju. — Ali ne južnjački. Za njega on nije dobar.

Willie kimne glavom i nasmiješi se poglavici. Nije se čudio što nema povjerenja u južnjačke novčanice kojima je mahao Sam.

— Kaži mu da ću ja voditi pregovore — nastavi Willie mirno. — Reci mu da ćemo popušiti lulu i rukovati se.

Poglavica prezrivo odmjeri Sama prije no što skrene pogled na mladog Delamera. Zagleda se u njegov sivi konjički šešir.

— Služio si u ratu saveznoj vladi — primijeti poglavica zapanjivši sve pristune svojim jasnim engleskim jezikom. — I ja sam se borio u ovom ratu. Jahao sam sa Standom Watijem.

— Ja sam se borio u Tennesseeju u Virginiji — reče Willie ponosno i snažno stisne Indijančevu ruku. — Znam da ne vjeruješ papirnatom novcu, ali nažalost ne nosimo zlato. Postoji li nešto drugo što bi prihvatio za plaćanje, veliki poglavico? Ne želimo bez tvoga dopuštenja zakoračiti u tvoju zemlju.

— Imate mnogo stoke — reče poglavica. — Ta će stoka jesti mnogo

naše trave. Ostavit ćete pedeset grla za moje ljude.

— Pedeset grla! — krikne Sam i jurne naprijed odgurnuvši Willija.

— Prepusti pregovore meni — odreže Willie ljutito i nastavi obraćajući se strogo — Poglavica je častan čovjek i tako ćemo s njim i razgovarati. Da bi se drukčije ponašao prema Red Wolfu, mnogo krvi bismo zaštedjeli.

— Vрати se svojim govedima, mali brate — prezrivo će Sam.

Willie ga ne udostoji odgovora. Dade znak Batesu i Travisu i oni bez riječi povedu ljutitog Sama do njegova šatora i ne obazirući se na njegove pokušaje da se oslobodi.

— Pedeset je malo previše — obrati se Willie poglavici mirno. — Put do odredišta je veoma dug i naporan. Mnogo stoke će nam uginuti. Da se ne natežemo dalje, najiskrenije se nadam da ćeš prihvatiti moju ponudu. Dvadeset i pet grla — izjavi Willie odlučno. — Ne možemo dati više, a i s njima možeš nahraniti mnogo ljudi.

Poglavica je dugo prodorno promatrao Willija. Naposljetku mu se usne razvuku u osmijeh.

— Kako ti kažeš, majore — izusti ljubazno. — Pazite samo da se držite puta Black Beavera — upozori na kraju.

— Kako ti kažeš, poglavico.

Zatim su sjeli i popušili lulu mira. Willie pokloni kutiju duhana poglavici, a Travisu naloži da odabere dvadeset i pet grla sa znakom Tridenta, unatoč živom protivljenju Sama.

Čim su Indijanci otišli, Sam se bučno suprostavi bratu.

— Ja sam trebao voditi pregovore s Indijancima.

— Tako si ih lijepo započeo da smo umalo svi nastradali — odreže Willie oštro. — U prvom redu to ni-

je tvoje stado. U drugom, moj je zadatak da organiziram putovanje. Ti si slobodno mogao ostati kod kuće. Istini za volju, povelili smo te na vožnju, a nisi okusio ni prašinu ni znoj.

Sam uzmakne korak unatrag i baci pogled na ljude koji su prisustvovali prepirci. Bilo je jasno da Willie uživa povjerenje, podršku i odanost svih prisutnih. Izazvati ga sada ne bi bilo nimalo lakše no izazvati razjarenu pumu.

Idućeg su tjedna prešli dvije veće rijeke. Kada su se ulogorili uz rijeku Cimarron, pojavila se i druga delegacija Indijanaca.

I manje iskusnim očima bilo je jasno da nisu u pitanju ni Čeroke. Indijanci su bili gotovo goli, s trokutom kože među nogama, kratke kose i s perjanicama na glavi.

— Kiowe — šapne Willie Travisu. — To su oni za koje smo pretpostavljali da love bizone.

Dvadesetak Indijanaca se oprezno približilo logoru. Willie dade znak Two Bowsu i pođe im ususret. Krajičkom oka zapazi da su Travis, Bates i Slocum stali raspoređivati ljude u obrambeni položaj.

Voda Indijanaca podigne ruku u znak mira. Willie uradi isto. Two Bows pokuša s njima govoriti na narječju Čeroka, ali ljudi ga nisu razumjeli. Zatim progovori Willie na jeziku Komanča.

Govorio je nekoliko minuta, neprekidno prelazeći pogledom s jednog Indijanca na drugog. Neki su od njih bili još gotovo djeca, jedva dvanaestak godina stara, ali u očima im se nazirao očaj pomiješan s glađu. Willie sažaljivo odmjeri mršave dječake, upalih obraza i skoro neprimjetno uzdahne.

Za Kiowe su očito nastupila teška vremena. Čejeni su potisnuti na jugoistok, a Komanči i Kiowe su se zadržali između Teksasa na jugu i

gladnih sunarodnjaka na istoku, sjeveru i zapadu. Očito nije bilo dovoljno hrane za svih.

Willie vikne da se još dvadesetak grla odvoji od stada.

— Ona će vas nahraniti preko zime — obrati se Willie Indijancima.

— Imate puno goveda — primijeti poglavica. — Možete nam dati puno više.

— Ovo nije vaša zemlja — Willie se namršti. — Pripada Čerokima kojima smo već platili prolaz. Vi ste gladni i zato vam dajemo goveda. Ne bojimo vas se i možemo se s vama boriti ako želite.

Zatim raskopča košulju i otkrije ožiljak od ratnog koplja.

— Borio sam se s Komančima — reče odlučno pokazujući svježi ožiljak na ruci. — Takoder i sa Jenkijima. Ne bojim se Kiowa. Dajem vam goveda kako vaša djeca ne bi ove zime bila gladna, ali ako želite rat, mi ćemo se boriti.

Willie se okrene, ali mu poglavica Kiowa dade znak da ostane.

— Onda ćemo popušiti lulu — izjavi Willie. — Neka među nama vlada mir.

Kiowa kimne, a krikovi njegovih sunarodnjaka ispune dolinu.

Time su susreti s crvenokošcima na ovome putovanju trebali biti okončani, ali to nije bio kraj. Usred nadublje noćne tišine odjekne pucanj.

Bio je to signal upozorenja noćnog stražara i Willie izvuče pušku i pojuri prema konjima. Pridruže mu se ubrzo i Brett, Bates i braća Cobb.

— Bate, ostani u logoru — obrati se Willie starome veteranu.

— Lese, ti ostani s njim, a vas dvojica podite sa mnom — reče Travisu i Brettu.

Na konjima su za svega nekoliko minuta došli do ruba stada. Mladi

Lige Hannah je bio čuvar te noći. Već izdaleka su ga ugledali na zemlji, nepomičnog s golemom ranom na glavi. Willie dade znak i preostaloj dvojici da im se pridruže, a zatim se stane spuštati niz padinu u pravcu tihog glasanja stoke koju je netko jamačno odvodio od stada.

— Nikada ne bih pomislio da ćemo i u ovom kraju naići na pljačkaše — šapne Travis.

— To su jamačno Indijanci — primijeti Willie. — Vjerojatno naši prijatelji Kiowe. Onaj poglavica mi se nije svidio. Djelovao je prilično nahranjeno, a čovjeku koji dobro jede a pušta djecu da gladuju, ne može se vjerovati.

Ubrzo se pokazalo da je Willie imao pravo. Mjesecina obasja sedmoricu Indijanaca kako gone tridesetak grla prema zapadu.

Willie munjevito nanišani i dva puta okine. Dvojica najbližih Indijanaca se uhvate za grudi i padnu. Ostali napuste stoku i dadu se u bijeg. Travis pogodi jednog pištoljem. Willie opazi debelog poglavicu i povuče oroz. Čovjek se stropošta s konja, a trenutak zatim pregazi ga uzbuđena stoka.

Preostao je još samo jedan Indijanac, dječak od petnaestak godina kojeg je Travis dovukao pred Willi-ja.

— Nahranit ću čovjeka koji je gladan, podići onoga koji padne s konja — bijesno dobaci Willie dok su mu oči grozničavo sijevale srdžbom. — Ali ako me netko prevari i pogazi svoju riječ, jahat ću tri mjeseca dok ga ne ubijem.

Dječakove se oči ispune strahom. Willie nanišani i metak se zarije nekoliko centimetara od dječakove noge.

— Prenesi moje riječi svojim ljudima — nastavi Willie. — Neću ih napasti za sna kao što ste vi nama

uradili. Neću vam oduzeti ni goveda, jer su vam djeca gladna. Ali poubijat ću vas sve redom bez milosti ako mi se još jednom nadete na putu ili pozlijedite moje ljude.

Dječak uplašeno ustukne, a zatim kimne glavom u znak razumijevanja. Trenutak poslije nestane u oblaku prašine.

— Vratimo se u logor — reče Willie.

Izbjegavao je Travisov pogled, sjetivši se prijateljevih riječi o tome da ga smrt neprekidno prati. No, ono što je uradio bilo je neophodno, zaključi prkosno. To bi uradio i Bill Delamer.

XVII

Od te noći Willie je još više pažnje posvećivao čuvanju logora. Obilazio je straže baš onako kako je to radio i u ratu. Želio je izbjeći prolijevanje krvi pod svaku cijenu. Smrt mladoga Ligea Hannaha potresla je svih. Malo tko nije ispustio suzu za četrnaestogodišnjim dječakom prilikom njegova ukopa.

Ali, Willie nije plakao. Odavna je ostavio suze za sobom, ali zato osjećaj tuge nije bio ništa manji nego u ostalih. Ubuduće su mladići čuvali stražu s veteranima. On sam odabrao je Bretta Maxwella za para.

Napokon su se ulogorili na obali rijeke Arkansas, samo stotinjak kilometara daleko od njihova odredišta, Kansas Cityja. Raspoloženje kauboja se naglo popravilo pri pomisli na novac, alkohol, žene i ostala uzbuđenja koja ih čekaju u gradu.

Međutim, te se noći u zraku osjećalo još nešto. Williev je konj nervozno njištao, a sam Willie osjeti žmarce u leđima. I stoka je bila uzbuđena.

— Nešto nije kako valja? — upita Brett kad je Willie podbo konja i

krenuo prema udaljenoj šumici.

— Izvuci pušku i napregni sluh i vid — upozori mladića šapatom. — Čini mi se da se nešto onamo miče.

— Vukovi? — upita Maxwell pratеći ga u stopu.

— Ne bih rekao da su u pitanju životinje — šapne Willie. — Prije bi to mogli biti Indijanci.

Oprezno su se kretali u pravcu šume, pogledom ispitujući okolicu.

Nisu morali dugo čekati. Jedno se drvo zatreslo u njihovoj blizini. Willie se nagne naprijed i dade znak Brettu da stane.

— Ispred nas — šapne. — Ako počnu pucati, zakloni se iza onih stijena nadesno i pusti konja.

— Ne bismo li trebali zapucati u znak upozorenja? — upita Brett. — Da obavijestimo ostale?

— Ne, ukoliko ne želiš izazvati stampedo — upozori ga oštro Willie. — Goveda su noću veoma opasna.

Dva lika izrone iz mraka i Willie vikne.

— Hej, ti! Stani! Tko si?

U znak odgovora odjekne nekoliko revolverskih pucnjava koja zapara tišinu noći i uzbudi stoku. Willie i Brett munjevito polete prema stijenama dok su im u ušima odzvanjale rečenice napadača. Ti su ljudi govorili engleski. Riječ je o razbojnicima.

— Iza stijena su! — vikne jedan od njih.

Dvije puške zagrme, a komadići stijene prsnuše u zrak. Willie baci šešir na svoga konja i oba konja polete natrag prema stadu koje se kretalo prema rijeci.

— Što misliš koliko ih ima? — upita Brett kada se još jedna puška oglasila.

— Možda desetak — odvrati Willie. — Spusti glavu. Uskoro će nam stići pomoć.

No, dugo vremena nije se nitko pojavljivao. Sjenke napadača iz šume su se približavale, a Willie je grozničavo razmišljao o slijedećem potezu.

— Slušaj me, Brette — izusti napokon. — Previše je mračno da bismo išta vidjeli. Kada netko zapuca iskoristi blijesak oružja da pogodiš napadača. Pritom se odmah baci ustranu da ne otkriješ svoj položaj.

Mladić kimne i klizne iza susjedne stijene. Willie je pratio dvije sjenke i kada je jedna zapucala, on otvori vatru i sa četiri pucnja pokosi obojicu.

Začuje dva krika, a potom zavlađa tišina.

— Gdje su ostali, Willie? — upita tiho Brett.

— Iza nas — glasio je odgovor. Willie se baci ustranu, upravo u trenutku kada su napadači otvorili paljbu.

Nije bilo vremena za razmišljanje. Pucnji kao da su se čuli odasvud. U zraku se osjećao miris baruta. Willie je u više navrata zapucao i pogodio, ali napadača je bilo previše te su dva metka okrznila i njegovo lijevo rame.

Na trenutak se nasloni na stijenu i ispusti pušku. Rana u blizini vratne kosti užasno ga je boljela, a lijeva ruka bila onesposobljena. No, zato je u desnoj držao kolt. Prvi napadač koji mu se približio pao je kao pokošen, a dvojica iza njega dadu se u bijeg.

— Bretta? — Willie pozove dok mu se u glavi mutilo od bola. Jedini odgovor bilo je teško disanje sa stijene.

Sjenke su se povukle. Willijev se pogled razbistri. Gurne revolver u korice i dopuže do Bretta. Mladićeve oči bijahu sklupljene, a disanje površno i ubrzano. Willie podmetne ruku pod njegovo rame.

— Sve će biti kako valja — šapne mu. — Bitka je okončana.

Mladić otvori oči, a usne mu se razvuku u osmijeh.

— Gdje su te pogodili? — nastavi Willie zabrinuto.

— Na više mjesta — mladić podigne košulju i Willie ugleda tri rane na njegovim grudima, a potom mu pogled zapne za duboku ranu na desnoj nozi.

Dok su kauboји vezivali razboјnike, Willie podere svoju košulju i veže Brettovu nogu. Krvarenje se smanji, a mladićev se pogled razvedri. Iznenada njegovo rame zadršće i Willie se ukoči. Brett raširi oči, a trenutak zatim prestane disati.

— Ne! — krikne Willie izbezbumljeno obgrlivši mladićevó tijelo kao da mu želi vratiti život. — Ne smiješ umrijeti!

Uto Travis pride i klekne uz Willija. Pažljivo pregleda dvije rane na njegovu ramenu.

— Jedan je metak još unutra — promrmlja.

— Pozovi Batesa da ga izvadi — naloži Willie. — On ima najbolju ruku u odredu.

— Odredu? — Travis podigne obrvu. — Willie, znaš li gdje si?

— A gdje sam? — zbunjeno će mladić. Obazre se oko sebe. Snažan bol u ramenu i krv oko njega naglo ga osvijeste.

— Brett je mrtav — promuca. — Kao i ostali.

Travis mu pomogne da ustane pošto je prethodno povezao rane.

— Možeš li mi pomoći do konja?

— To sam i prije radio, čini mi se — progunda Travis i zaštitnički obgrli prijatelja oko ramena.

Karavana se zadržala dva dana u Arkansasu. Bates je izvadio metak iz Willijeva ramena i vješto previo obje rane. Razboјnike su ugurali u kola i uz pratnju šestorice kauboја

odvezli u Wichitu gdje su ih predali saveznom šerifu.

I Brett Maxwell je odveden u Wichitu. Bila je to Samova zamisao. Činilo mu se neprikladnim da mladića sahrane zajedno s razboјnicima.

Willie se brzo oporavljao i nakon dva dana bio spreman za put.

XVIII

Nije se osjećao dovoljno snažnim da cijeli dan proboravi u sedlu te je nakon kraćeg jahanja sjeo kraj Batesa u kola kojima se prevozila hrana.

Jedva su se udaljili od rijeke kad ispred njih izroni mala grupa ljudi s puškama. Na čelu se nalazio visoki muškarac sa šerifskom značkom na grudima.

— Smijem li vas pitati kamo ste se zaputili? — šerif dotakne šešir i zagleda se u Willija.

— Gonimo stoku na tržište — Willie iskoči iz kola i lagano pride šerifu i njegovim ljudima.

— Tako smo i mislili. Sedalia, zar ne?

— Kansas City — ispravi ga Willie.

— Nema razlike — nastavi šerif. — Bojim se da ovuda nećete moći s govedom. Bolje da podete drugim putem.

Willie se okrene Two Bowsu.

— Postoji li drugi put?

— Istočno odavde — odvrati Indianac — a sjeverno od Kansas Rivera.

— To je pedesetak kilometara izvan ovog puta — primijeti Willie. — Moramo nastaviti ovuda. Platit ćemo za prolaz.

— Stada iz Teksasa prolaze ovuda godinama — mrko će šerif. — Svaki put nakon njihova prolaska naša stoka ugiba od teksaške groznice.

— Naša je stoka zdrava — izjavi

Willie odlučno. – Uostalom, uvjerite se i sami.

– Groznica ne napada teksašku stoku – objasni šerif. – Ubija našu.

Willie je s nevjericom zurio u šerifa.

– Šerif govori istinu, majore – javi se čovjek po imenu Small. – Prije nekoliko godina sam prolazio ovuda. Zamalo smo se pobili da prodemo.

– Ne bojimo se borbe, zar ne, majore? – javi se netko iz pozadine. – Osobito ne, kad je u pitanju šačica farmera.

– Mir – vikne Willie. – Nismo došli ovamo da ubijamo. Šerife, platit ćemo za štetu ako do nje dođe.

– Čuli smo to i prije – javi se jedan od farmera iz šerifove pratnje. – No, naša je stoka pogibala, a nismo dobili ništa. Ne, bolje da se držite što dalje od nas.

Willie se namršti. Pogledom prijede preko lica muškaraca što su stajali pred njim i zaključi da su to sve mirni ljudi. No, nije bilo sumnje da su čvrsto odlučili štititi svoje domove.

– Moramo dovesti stoku na tržište – pokuša Willie ponovo. – Bez novca ćemo izgubiti svoje domove. Za ovo stado i njegovu prodaju vezan je naš opstanak. Mnogo smo žrtvovali za vrijeme putovanja. Neki naši drugovi su izgubili život.

– I ostali će ako nas ne poslušate – dobaci prijeteci šerif. – Mi moramo voditi brigu o svojim obiteljima i prijateljima. Povedite stado natrag.

Willie se zagleda u ostale stočare. Čini se da će im se svi planovi izjaloviti.

– Motrit ćemo na vas, Teksašani – šerif dade znak svojim ljudima da pođu. – Smatrajte da smo vas upozorili.

Willie ogorčeno udari nogom u zemlju.

– Ulogorit ćemo se ovdje večeras – obrati se svojim ljudima. – Pokušat ćemo nešto smisliti.

Po prvi put zapazi izražaje sumnje i nepovjerenja na licima ljudi, a što je bilo još gore i on sam se osjećao nesigurnim. Nije poznavao kraj ispred njih osim što je znao da ga na istoku čeka srdita gomila kanzaških farmera spremna da ih raznese puškama. Sjeverno od njih nalazi se rijeka Platte, a poslije nje Missouri.

Te večeri su dugo sjedjeli oko logorske vatre.

– Oni nas čekaju – promrmlja Willie. – Spremni su boriti se, a pet tisuća grla ne možemo sakriti.

Odjednom tišinu noći naruši pucnjava.

– Vratili su se – vikne Willie i skoči. – Uzmite oružje!

Najsmioniji od kanzaških farmera su odlučili srediti stvar jednom zauvijek. Sedam jahača je napalo istočno krilo te je stado u divljem stampedu jurilo prema rijeci Arkanzas.

Nije bilo vremena za razmišljanje. Svaki je čovjek očajnički zgrabio oružje i uzjašio konja. No, nije bilo lako zaustaviti i skrenuti podivljalo stado od preko pet tisuća grla. A ako to ne urade, trebat će im cijelo ljeto da sakupe razbježalu stoku.

Willie, Travis i Les su očajnički pokušali skrenuti stampedo u veliki krug kako bi se životinje vratile na mjesto s kojega su krenule.

Ali stoke je bilo previše, a premalo iskusnih goniča. Što je još gore, nebom su počele parati munje što je još više razbješnjelo stoku.

Willie zaustavi konja, shvativši da početni naum neće moći ostvariti.

Predite na drugu stranu, Trave – vikne prijatelju. – Udarite stoku s boka. Moramo je natjerati natrag u rijeku.

Travis kimne, obode konja i zajedno s Lesom nestane u noći. Bilo je važno da održe stado na okupu pod svaku cijenu.

Willie opazi dva konja bez jahača dok je jurio prema lijevom krilu stada. Trenutak, zatim užasni krikovi zaparaju noćnu tišinu. Stoka je pregazila nesretne jahače.

A zatim kao nekim čudom nakon blijeska munje na brijegu pred njima stoka promijeni smjer kretanja i stane se vraćati u logor.

– Koliko dugo može još izdržati prije no što se zaustavi? – vikne Willie.

Nije dobio odgovor. Šestorica ljudi oko Williija se rasporede tako da mogu pratiti stado i pokušati ga zaustaviti. Zadnji dio stada stane usporavati i to je bio prvi nagovještaj, nada da će stoka možda biti spašena.

Willijevo je ranjeno rame gorjelo ali on se nije zaustavljao. Neumorno je tjerao stoku zajedno s ostalima. U jednom trenutku zastane i pogleda nadesno. Zadršće.

Stoci na putu, stajao je logor. Kola sa hranom su se već počela kotrljati. Batesu je nekako pošlo za rukom da ispregne konje i sada je pokušavao uzmaknuti.

Međutim, kočija Sama Delamera još je stajala na mjestu.

Willie snažno podbode konja, ali ovaj je bio odviše iscrpljen. Willie klizne sa sedla i zgrabi jednog od neosedlanih pastuha.

Odavna nije jahao neosedlana konja te ga u prvi mah obuzme osjećaj panike, ali odmoreni je konj jurio poput vihora i Willie zaboravi na strah. I bol. Lijeva ruka mu je bila posve beskorisna. Prste nije

osjećao, a rame ga je užasno boljelo. Samo zahvaljujući nadljudskom naporu i volji održavao se na konju.

Do kočije je stigao nekoliko trenutaka prije stoke. Zaustavi konja stiskom koljena o rebra životinje, a zatim pruži Samu desnu ruku.

Stariji brat se pokušao usprotiviti, ali zemlja se uto zatrese od nadolazećeg stampeda. Sam grčevito zgrabi pruženu ruku i uzjaše iza brata.

– Nisi trebao čekati – prigovori mu Willie snažno obovši konja.

Udaljili su se svega nekoliko metara, kada je stoka zdrobila kočiju kraj koje je do maločas stajao Sam.

Kad su se zaustavili na brežuljku na sigurnoj udaljenosti od stoke, u moru podivljale stoke od kočije nije ostao ni trag.

– Jesi li dobro? – upita Willie dok su promatrali opustošeni logor.

– Jesam – odvrati Sam.

– Prošlo je mnogo vremena otako smo posljednji put zajedno jahali na konju – u Willijevo se glasu osjeti prizvuk sjete.

– Bili smo tada još dječaci – složi se stariji brat. – Više od deset godina – reče Willie zamišljeno. – Možda i dvanaest. Sjećam se. Vratio sam se iz škole iz New Orleansa. Bio sam bosonog, a uz to i bez košulje.

– Nema svrhe oživljavati sjećanja – kruto će Sam.

Willie se namršti. U glavi mu je bubnjalo, a krv je probila zavoj na ruci. Unatoč tomu želio je nastaviti razgovor.

– Želio sam reći, Sam, da nekoć nismo bili tako daleki jedan drugome – nastavi tužno. – U to doba sam te obožavao. Trčao bih cijeli dan da te vidim.

– Vremena se mijenjaju, ljudi, takoder. – Sam se škrtio nasmije. – Istini za volju, iznenađen sam što si

dojurio na konju da me spasiš.

– Žao mi je što si iznenađen. Mislio sam da braća mogu računati jedan na drugog u nevolji.

– Imaš pravo. Osim toga, spasio si stado.

Willie se zagleda u iscrpljenu stoku. Počela je kiša i on zadršće od hladnoće.

– To baš i ne znači tako puno, zar ne? – glas mu je zvučao ogorčeno. – Cesta nam je zatvorena i ne vidim mogućnost da stoku dove-
demo do tržišta.

– Reći ću ti nešto, Willie Delamera. Ti zadrži stado na okupu dovoljno dugo da ja mogu odjahati u Wichitu. Ne sukobljavajte se s kanzaškim farmerima, a mi ćemo tržište privesti bliže.

– Privesti bliže? – zbunjeno ponovi Willie.

– Pa ako ne možemo proći do tržnice mi, sigurno je da ni drugi stočari neće moći, a u Chicagu su gladni. Vape za govedima. Siguran sam da će trgovac stokom pronaći način da odvede stoku.

– Bit će ti potreban dobar konj – uzbudi se Willie. – Uzmi moga. Izdržljivijeg i boljeg nećeš naći.

– Vjerujem ti. Uzet ću i Two Bowsa kao vodiča, a ti se pobrini za stoku.

– Dobro – Willie se po prvi put nasmiješi unatoč bolu u ramenu. Zatim se zaputi u potragu za Batesom. Ugleda ga na kolima. – Bates, jesi li slobodan? – zovne Willie.

Kuhar se nasmiješi i odloži usnu harmoniku na kojoj je svirao.

– Dakako.

– Držim da je najbolje ponovo previti ovo rame – otkopča košulju tako da Bates može vidjeti ranu.

– Za ime svijeta, majore – uzvikne kuhar. – Rana se otvorila. Što si, dovraga, radio? Penji se u kola.

Willie ga posluša.

– Na sreću, nije se inficirala – Bates pažljivo zagleda ranu.

No, Willie nije čuo njegove riječi. Izgubio je svijest.

– Samo se odmaraj, majore. Bates će se pobrinuti za ranu – promrmlja kuhar.

XIX

Sam se nakon tri dana vratio iz Wichite. Kupio je novu kočiju i odijelo. Za vrijeme njegova izbivanja stado je sakupljeno i prebrojeno. Ustanovljeno je da stotinjak grla nedostaje i da jamačno beznadno lutaju daleko od logora. Kauboji su zakrpali i previli rane, a iskopana su i dva groba.

Willie se još nije posve oporavio da bi mogao jahati. Zato je svu svoju snagu uložio u razgovor s ljudima. Svim silama ih je nastojao odgovoriti od namjere da napadnu i linčuju farmere koji su izazvali stampedo.

– Uradili su zločin – govorio je Slocum bijesno. – Trebali bismo napucati nekoliko Kanzašana.

Ostali su se kauboji slagali, ali Willie ih je umirivao.

– Imamo dovoljno neprilika i bez osvete – govorio je. – Ali udvostručit ćemo straže. Odluče li nas ponovo napasti, ovoga ćemo puta biti spremni.

Dolazak Sama prekinuo je razgovor o osveti.

– Willie, sutra nastavljamo put za sjever – usne mu se razvuku u široki osmijeh.

– Govorio si s trgovcem?

– Preko telegrafa – izjavi Sam, zadovoljno trljajući ruke. – Čovjek će nas dočekati u Abileneu. To je trideset kilometara bliže od Kansas Cityja. Kaže da će on preuzeti cijelo stado.

– Gdje se nalazi Abilene? Na sje-

veru? – upita Willie.

– Na sjeveroistoku – javi se Two Bows. – Put je lagan.

* * *

Abilene je mali gradić zapadno od tvrđave Riley neposredno uz rijeku Kansas. Razvio se kao tržište za prodaju hrane s obližnjih farmi i snabdijevanje željeznice. Duž glavne ulice s jedne strane su se pružali dućani, a s druge saluni i kockarnice.

Trgovac stokom ih je sačekao pred gradom. Podignuti su improvizirani koralji, a mnoštvo kola čekalo je spremno za odvoz stoke do obližnje željezničke postaje. Prvog dana utovaren je prvi teretni vlak za Kansas City.

Najviše posla zadalo im je razvrstavanje stoke s obzirom na vlasnike. Nekolicina rančera povela je po desetak grla, a Cobbovi i Harrellovi su imali po stotinjak svaki. Sve ostalo nosilo je Delamerov žig.

Neki od rančera su bili gorko razočarani kad su ustanovili da tucе njihovih grla nije preživjelo dugačko putovanje. Willie bi im platio stoku, ali Sam se oštro usprotivio.

– Rizik je za sve isti – rekao je hladno.

Travis Cobb je dobio šest dolara po grlu tj. ukupno šesto dolara što je za nj predstavljalo pravo bogatstvo, a ranč Trident više od dvadeset tisuća.

– Ovo je dovoljno da kupimo tucе sudaca – smijao se zadovoljno Sam.

Goničima je bilo obećano pedeset dolara na kraju puta, ali velikodušni Sam Delamer im je platio po sedamdeset i pet. Naposljetku samo četrnaestero ljudi je ostalo na kraju puta. Porodični ljudi, poput Batesa i Slocuma zaputili su se natrag istoga dana. Ostali su slavili. Za se-

damdeset i pet dolara mogli su kupiti puno viskija i žena u Abileneu.

Sam i Willie uzeli su sobe u hotelu Kansas. Uživali su u toploj kupki, a poslije toga u izvrstnoj večeri.

Poslije toga se Willie zaputi u kockarnicu Silver Dollar u kojoj je imao sastanak s Travisom. Zajedno sa šefom stanice i još dvojicom ljudi zaigrali su partiju pokera.

U prostoriji se osjećao miris cigara pomiješan s mirisom jeftinog ženskog parfema i viskija.

– Priča se da će se ovdje izgraditi skladište za stoku – obrati se jedan od igrača Williju. – Mislite li da bi Teksasani radije vodili stoku ovamo umjesto u Sedaliju ili Kansas City?

– Ne vidim zašto ne – Willie. – Put mi se čini dobar.

– A što je s Indijancima? – upita čovjek. Na jugu države žive Kiowe i Čejeni, a da ne spominjem Nations.

– Mi nismo imali nikakvih teškoća s Indijancima – odvrati Travis. – Uostalom dovoljno je imati dobro oružje.

– Trgovinom stoke može se zaraditi lijep novac – umiješa se šef željezničke stanice pokazujući tri kralja. – Ljudi na istoku su gladni. Imaju veoma malo krava i ne ubijaju ih za hranu.

– Bude li se u Abileneu izgradilo skladište i osnovala stočna tržnica, Teksasani će rado dolaziti ovamo.

– To je odlična vijest, mladi čovječe – javi se čovjek koji je dotad šutke slušao razgovor. – Ja se zovem Barton i rukovodim gradskom bankom. Pokaže na drugog suigrača. – Ovo je moj rodak Henry Lawton. On je vlasnik nekolicine dućana.

Willie pruži ruku.

– Ja sam Willie Delamer.

– Niste valjda vlasnik ranča Tri-

dent? — javi se treći čovjek, šef željeznice.

— Suvlasnik — potvrdi Willie. — Imam još dva brata.

— Vi ste mladi, pretpostavljam — nastavi željezničar. — Razgovarao sam s vašim bratom Samom o ulaganju u željeznicu.

— Mladi sam nekoliko godina, ali nisam zato ništa manje Delamer — izjavi Willie ponosno se uspravivši.

Travis kimne glavom, a nekolicina goniča stoke za šankom također potvrde mrmljanjem.

— Planiramo produžiti željezničku prugu do iza Marshalla. Vaš je brat zainteresiran za prugu koja bi išla duž rijeke Brazos.

— To bi bio dobar posao — potvrdi Willie. — Ipak, gradnja željeznice je skupa a u dolini nema puno žitelja.

— Sada je to tako — složi se željezničar. — Ni u Kansasu nije bilo mnogo stanovnika dok se nije razvila trgovina. Željeznica je dovela još više ljudi. Grade se putevi i šire poslovi.

Willie se namršti. Čini se da će ubrzo gradovi i željeznice preplaviti doline bizona u kojima su nekoć vladali Komanči.

— Čini mi se da vam se ova zamisao ne sviđa — primijeti Barton.

— Ne volite gradove?

— Odrastao sam na ranču, okružen prirodom — prizna Willie.

— Primijetio sam vaš šešir — željezničar promijeni temu. — Borili ste se za Jug?

— Tako je — odvrati Travis. — Willie je bio major u brigadi generala Hooda. Borio se kod Shendoaha, Gettysburga, a zajedno s generalom Leejem prisustvovao je potpisivanju mirovnog ugovora u Apomattoxu.

— I ja sam bio u ratu — prihvati čovjek. — Dobio sam čin pukovnika

dobrovoljaca iz Missourija. A čovjek koji se borio u Virginiji bi trebao znati da ovu zemlju treba dobro povezati kako se više ne bi ponavljali ratovi. Najbolje povezivanje postiže se željeznicom.

— Možda — promrmlja Willie.

— Vaš brat je u to uvjeren — nasmije se pukovnik Courtney. — Rekao mi je da deset tisuća dolara namjerava uložiti u željeznicu.

Willie podigne obrve. Samova trećina ne iznosi toliko.

— Iznenadeni ste? — upita pukovnik.

Iz razgovora s vašim bratom nisam stekao dojam da ima ortaka u poslu.

— On to ponekad zaboravlja — progunda Willie. — Moram ga na to podsjetiti.

Kartali su cijele večeri. Willie se u sebi nasmije dok je promatrao pukovnika kako igra. Mnogo se može reći o čovjeku na osnovu njegova igranja. Pukovnik, kao i njegov rodak strpljivo bi čekao prave karte. Nikada nisu preuzimali rizik, za razliku od Trávisa koji je uvijek igrao na sreću. Willie je riskirao samo novac koji je već zaradio kartanjem, u protivnom je bio oprezan.

Iduće su se večeri petorica muškaraca ponovo sastala. Willie se iznenadio kad je ugledao bankara. Barton je izgubio dvjesta dolara prethodne večeri, a to je za čovjeka njegova kova bilo suviše.

Igra je ove večeri bila još uzbudljivija. Willie se svađao sa Samom oko ulaganja porodičnog novca u željeznicu, i svoj je bijes sada iskali na šefu stanice, pukovniku Courtneyu. Prisilio ga je na oštru igru i veća ulaganja i vješt看 blefiranjem doveo na rub propasti. Do devet sati navečer željezničar je izgubio dvije tisuće dolara.

– Zar namjeravaš čovjeku dignuti srce, Willie? – upita Travis svoga prijatelja kad su pošli do šanka po novi paket karata. – Upropastit ćeš čovjeka.

– Nisam još s njim gotov – izusti Willie mračno. – Namjeravam mu pokazati da osim sa Samom mora računati i sa mnom.

No, igra je poprimila drugačiji tok. Pukovnikovo se lice stalo razvedravati. Barton i Lawton su se povukli, a Travis je unovčio svoje zetone.

– Odista uživam igrajući s vama, majore – izjavi Courtney. – Radite li sve tako gorljivo kao što igrate?

– Neki tako kažu – Willie nemarno sliježe ramenima. – Zanimljiv stil. Napadate pravo u lice. Izaivate čovjeka da vas pobijedi.

– Nisam doživio mnogo poraza u životu, pukovniče, odreže hladno Willie. – Delamerovi vole pobjede.

– Kažite mi da li vaš brat karta?

– Ne bih rekao – nasmije se Willie. – No, veoma je opasan kad su u pitanju poslovi. Da sam na vašem mjestu ne bih računao na veliku dobit kad je on u pitanju. Moglo bi se dogoditi da ostanete bez košulje.

– Ako mi ju vi ne skinete prije njega – nasmije se pukovnik.

– Te je večeri Willie zaradio četiri tisuće dolara. Pukovnik Courtney mu je dao bankovnu mjenicu umjesto novca i obećao još jednu partiju iduće večeri.

Bilo je skoro podne kada se Willie izvukao iz kreveta. Pošto je pukovnikovu mjenicu uložio u banku pozvao je goniče stoke i svoje prijatelje u hotel na ručak, a potom na piće u Silver Dollar.

Okružen društvom, Willie nije primijetio visokog vitkog muškarca u modrom vojničkom kaputu nalakćenog na šank. Dva sjajna re-

volvera visjela su mu o kukovima, a u otegnutom govoru osjećao se naglasak Kanzašana.

Netko za šankom mu se obrati kao Johnsonu.

XX

Pukovnik Courtney je sa sobom doveo dvojicu prijatelja te večeri. Sudeći po njihovoj vanjštini, radilo se o dobrostojećim ljudima.

Na trenutak Willija pogodi misao da je njegov raniji uspjeh možda samo uvod u ovu igru. Ljudi poput pukovnika i njegovih pratioca ne igraju na male uloge.

No visoki ulozi nisu, čini se, donijeli sreću pukovniku, a njegovi pratioci su bili nešto bolji. Willie zaključuje da su došli ovamo da vide kakvi su ljudi iz Teksasa.

Prvi igrač, visoki debeli čovjek po imenu Baldwin bio je suvlasnik tri željezničke pruge. Drugi se predstavio kao Gaines. On je lukavo igrao poker, dok je Baldwin samo galamio.

Pukovnik je Willija neprekidno nudio vinom, no mladi je čovjek veoma malo pio. Njegova je čaša gotovo uvijek bila puna i time je sprečavao Courtneya da mu nado-lijeva.

Willija je i dalje pratila sreća a mudri Gaines je takoder dobijao. Willie u jednom trenutku uhvati manjega čovjeka kako ga prijateljski promatra.

– Jeste li oženjeni, mladi čovče? – upita Gaines.

– Nadam se da ću uskoro biti.

– Djevojka vas čeka kod kuće? Jamačno na farmi.

– To je moja sestra – umiješa se Travis i izvadi malu fotografiju Ellen.

– Krasna je – Gaines položi karte i zagleda se u fotografiju. – Jeste li razmišljali o dolasku ova-

mo? Željeznica nudi sjajne prilike dobrim mladim ljudima.

– Imam dom, gospodine – ukočeno će Willie. –

– Shvaćam – promrmlja Gaines.

Willie je dobio i taj krug nadjačavši pukovnikove tri sedmice s tri desetke. Pukovnik isprazni još jednu čašu vina i Gaines se nasmije.

– Čini mi se da ste se uvukli pukovniku pod kožu – šapne Williju kad je pukovnik otišao do šanka. – Sebe smatra dobrim igračem.

– Previše se oslanja na svoje karte – izjavi Willie. – Žao mi je što je izgubio toliko novaca.

– Nemojte ga žaliti. Dovoljno često dobija kada igra s drugima da može izgubiti s vama ili sa mnom. Znate – povjerljivo se nagne prema mladiću – ja od toga živim. Nema mi smisla za druge poslove.

Uto se vrati pukovnik i igra se nastavi. Nakon nekog vremena Willie osjeti da netko stoji iznad njega. Krajem oka zapazi visokog muškarca.

– Ako ne sudjelujete u igri, zamolio bih vas da se maknete od stola – javi še iznenada pukovnik Courtney.

– Ni ja ne volim da mi netko gleda u karte – složi se Willie i okrene prema čovjeku.

– Baš me briga što ti voliš a što ne, dječaće iz Teksasa – otegnuto će stranac.

U prostoriji zavlada muk.

– Ja otvaram – prekine tišinu Courtney.

Ne dok ovaj čovjek ne ode, pukovniče – Willie gurne novac ustranu.

– Gospodine, molimo da se udaljite – započne Gaines, ali ga čovjek prekine.

– Nemaš ti mene što moliti – odvratila hladno. – Ne postoji zakon

koji brani da promatram igru.

– Završit ćemo partiju u mojoj hotelskoj sobi, gospodo – Willie ustane.

– Završite je ovdje! – dobaci čovjek drsko i gurne Willija natrag na stolac.

Odgovor je stigao munjevitom brzinom. Zagrizavši usnicu zbog bolnog ramena, snažno zamahne desnom rukom i obori izazivača na pod.

– Platit ćeš mi za ovo, Teksašani – isceri se čovjek pokazujući na dva revolvera o boku.

– Gospodo, molim vas! – govorio je Gaines.

Willie dade znak igračima da se udalje od stola. Malo po malo salun se stao prazniti. Ostali su samo Travis i nekolicina kauboja s ranča, oprezno istražujući prostoriju ne bi li ugledali nekoga tko bi mogao pomoći strancu.

– Ovoga sam ljeta ubio više od pet ljudi – izjavi Willie hladno streljajući očima stranca.

– Ne u otvorenoj borbi, u to sam siguran – drsko odvrati čovjek.

Willie se zagleda u hladne sive oči. Nema sumnje da pred sobom ima profesionalnog revolveraša, čovjeka koji živi od ubijanja drugih. No, nije li Travis rekao da ga smrt prati kao vječna sjenka? I u njegove modre oči uvuče se hladnoća.

– Bit će onako kako ti želiš – reče oštro. – Koje ime treba urezati u tvoj nadgrobni spomenik?

– Ha – čovjek se vedro nasmije. – Nema sumnje da si smion i drzak. Tako igraš i poker. Pa reci vragu da te Frank Johnson poslao k njemu.

– Frank Johnson – Willijeve ljudi stanu mrmljati i Willie shvati da je imao pravo. Taj revolveraš jamačno uživa neku reputaciju.

– Ja sam spreman za tebe, Johnstone – glas mu je zvučao mirno.

Stranac obliže usnicu u očekivanju dvoboja. Uživa u ubijanju, pomisli Willie gorko. Takav čovjek strada prije ili poslije, a pred Willijem je život.

Osjeti kako mu se vraća ona hladna odlučnost i srdžba koji su ga vodili kroz rat i zahvaljujući kojima je odolijevao napadima Komanača i razbojnika. Oči mu blijesnuše opasnim sjajem i revolverašev osmijeh izblijedi.

Johnsonove ruke se prve pokrenu. Izvuče dva revolvera, a Willie samo jedan. Jedan Johnsonov metak pogodi veliko zrcalo iza šanka, a drugi se zarije u pod u blizini Willijevih nogu. Jedini ispaljeni Willijev metak pogodi Johnsona pravo u grudi.

Ljudi odjednom nagruše u salun. Neki su čestitali Williju, a drugi prišli smrtno ranjenom revolverašu. Willie se na trenutak nasloni na Travisa, a zatim se zagleda u Johnsona.

– Tko? – promuca čovjek. – Tko si ti?

– Zar je to važno? – odvrati Willie.

– Važno je! – krikne čovjek i gomila se stiša osjetivši njegov bijes.

– Ti umireš, čovječe – javi se pukovnik. – Želiš li da pozovemo svećenika?

– Nipošto – Johnson prezrivo odmahne rukom, a na usne mu prokulja krv. – Tko si ti?

Willie dade znak ljudima da se udalje i klekne kraj umirućeg revolveraša.

– Willie Delamer – šapne.

– Što? – krikne čovjek i dršćućim prstima zgrabi Willijevu košulju. – Delamer?

– Tako je – Willie se uspravi.

Iza leđa začuje otvaranje vrata, a trenutak zatim ugleda svoga brata.

– Jesi li povrijeđen, Willie? – pitao je Sam. – Cuo sam pucnjavu.

– Dobro sam – kratko će Willie, iznenađen bratovim brzim dolaskom.

– Delamere – mrmljao je Johnson krkljajući. – Zašto?

Willie pokuša odgovoriti, ali u posljednjem času opazi da su čovjekove oči uprte u Sama. Johnson posljednjom snagom pruži ruku prema Samu, ali stariji Delamer ustukne. Williju nije promaklo bljedilo i izražaj straha na bratovu licu.

– Same? – Willie zadršće.

– Čovjek je u delirijumu – odvrati Sam. – Ako si ti dobro, mogu se vratiti u hotel.

Willie se okrene prema Johnsonu i pogled mu se ukoči. Nesigurnom rukom revolveraš izvuče tri šuštave novčanice od po stotinu dolara iz džepa. Grčevito ih stisne uz krvave grudi i duboko udahne zrak.

– Polovica – promrmlja s naporom – Ostatak poslije.

S tim riječima glava mu klone, a oči se ukoče. Willie mu spusti kapke, a zatim ustane otirući krv s ruku.

– Muzika! – vikne netko i odmah zatim vesela melodija razbije mučnu tišinu u salunu.

– Kuća časti pićem – bio je velikodušan vlasnik, a gomila radoznalaca napusti Johnsona i poleti prema šanku.

Tko je predložio ovu igru? – Willie se okrene pukovniku. – Moj brat?

– Oh, ne – Gaines odvrati umjesto Courtneya. – On je samo pitao za vas.

– Rekli ste mu da ćemo večeras igrati poker?

– Da, mi... ne, to mu je kazao pukovnik.

– Da – prihvati Courtney – čini mi se da sam mu ja rekao. Moram priznati da me njegovo raspitivanje

iznenadilo, jer vas dotada nije ni spominjao.

– Nadam se da mi nećete zamjeriti što prekidam igru – izjavi Willie uljudno.

– Dakako – prihvati Gaines. – Nadamo se da ćete nam pružiti priliku za uzvratnu partiju idućih dana.

– Ne vjerujem – Willie zatrese glavom – Uskoro odlazim kući.

– A vaš novac, gospodine? – podsjeti ga Gaines.

Willie pogleda Travisa.

– Pokupi ga umjesto mene, Travis, molim te. Ja moram nešto obaviti.

– Willie nećeš valjda napraviti kakvu ludost? – upita Travis sa strepnjom prateći prijatelja do vrata. – Bolje da malo pričkaš. Sjedni i uzmi piće.

– Nije mi potrebno. Treba mi samo deset minuta s mojim dragim bratom – Willijeve oči bijahu pune bijesa.

– Ne mogu te pustiti da odeš u ovakvom stanju – pobuni se Travis. – Uradit ćeš nešto zbog čega ćeš poslije žaliti. Vidio sam i prije taj izražaj u tvojim očima, prijatelju. Nagovještava obično nečiju smrt.

– A što bih po tvome mišljenju trebao uraditi? – razjareno dobaci mladi čovjek. – Sjediti i čekati da me netko ustrijeli poput psa. Čuo si onog čovjeka. Trista dolara predugjam. Znači, vrijedim šesto dolara. Što misliš, tko je platio?

– Smiri se – Travis dade znak dvojici kauboja da pridu bliže. – Svi smo čuli što se dogodilo. Reći ćemo šerifu.

– Šerifu? U gradu kakav je Abilene? Vi razgovarajte s njim, a ja idem.

Travis ga pokušava silom zadržati, ali ga netko spriječi.

– Pusti ga – okomi se Les Cobb na svoga brata. – Krajnje je vrijeme da Sam Delamer plati za svoja djela.

I ostali promrmlijaše nešto u znak slaganja i Willie se oslobodi Travisova stiska.

– Willie, vrati se – krikne on. – Sam je tvoj brat!

Ali Willie ga nije slušao. Osjećao je da je došao trenutak obračuna. Obračuna sa Samom Delamerom.

XXI

Vrata Samove sobe bijahu lagano odškrinuta i Willie uleti unutra poput vihora. Sam je sjedio za stolom i proučavao neke papire.

– Mislio sam da si to ti, Willie – reče mirno. – Nitko drugi ne ulazi tako divljački u prostoriju.

– Želim s tobom razgovarati.

– Govori – Sam odloži papire.

– Ali požuri. Gladan sam.

Willie s naporom obuzda provalu gnjeva i vrati revolver u korice.

– Želim znati zašto si to uradio – nastavi nešto mirnije. – Naprosto ne shvaćam.

– Uradio što? – upita Sam.

– I sam znaš što – krikne Willie.

– I ti i svi ljudi u salunu ste čuli da je viknuo tvoje ime. Postavio ti je i pitanje. A sada ga i ja ponavljam. Zašto?

– Zbunjen si, Willie. Pobrkao si imena – Samove ruke tek neznatno zadržću. – Izgovorio je tvoje ime.

– Ne, gledao je u tebe, Same. Svi su to uočili i vidjeli. Sigurno nije mene pitao zašto sam u nj pucao. To svaka budala zna. On je želio znati zašto je Sam Delamer bio spreman platiti šesto dolara da netko ubije njegova brata.

– Jamačno se netko drugi poslužio mojim imenom – pokušava Sam.

– Zaista? – Willie podrugljivo podigne obrve. – Kako to da si se ti u pravom času našao u salunu? Ti si sve organizirao. Odavde nisi mogao čuti pucnjeve. Pukovnika Courtneya si pitao hoćemo li kartati večeras. Zatim si se pobrinuo da tvoj plaćenik prekine igru. Sve si dobro isplanirao.

– Johnsona sam vidio prvi put u salunu.

– Odakle znaš njegovo ime? – upita Willie oštro. – Ja ti ga nisam rekao, a on ga je spomenuo samo jednom, prije dvoboja. Možda ga uistinu nisi vidio, ali si mu platio za uslugu. Šesto dolara! Zar samo toliko vrijedi moj život?

– Uzbuden si – Sam ustane. – Bit će bolje da se smiriš.

– Smirit ću se kad budem gotov – krikne Willie bijesno. – Moramo raščistiti neke stvari. Prvo, napisat ćeš da upravljanje rančem prvo prepuštaš meni.

– Gotov sam s potpisivanjem bilo kakvih sporazuma i potvrda – Sam je izbjegavao bratov pogled.

– Ovo ćeš potpisati – Willie zgrabi njegovu ruku i prisili ga da se okrene. – Potpisat ćeš ili ću pozvati šerifa.

– Nemaš nikakvih čvrstih dokaza. Nijedan me sad neće osuditi na osnovu tvojih sumnji.

– Možda neće, ali ne bih bio tako siguran da sam na tvome mjestu. A novinarima bi se svidjela moja priča. Što će reći Helen i njena otmjena rodbina iz New Orleansa kada budu čitali kako je njihov vrli Sam unajmio revolveraša da mu ubije brata?

– To nećeš uraditi. Časno porodično ime znači ti više no meni.

Willie se namršti. Sam je imao pravo. Ne bi mogao baciti ljagu na porodično ime.

– Kada si odlučio da to uradiš,

Same? Kad smo se zaputili ovamo? Ili tek nedavno?

– Zapravo u Wichiti – glasio je odgovor.

– Nemoguće – prenerazi se Willie. – Ondje sam ti spasio život.

– To je bila tvoja greška, a ne moja. Da si se ti nalazio na mome mjestu, postao bi zasigurno žrtva stampeda. Već nakon napada Kiowa sam došao na tu pomisao. Shvatio sam da su svi kauboiji i radnici na tvojoj strani i da će ti uvijek pružiti podršku dođe li do otvorenog sukoba između nas. Jedin način da ranč nastavi napredovati i rasti je bio da uklonim tebe.

– Duguješ mi svoj život. I stado, ja sam organizirao putovanje, pronašao vodiča i ljude. Ti sam nikada ne bi uspio.

– Svakako, Willie. – Sam otvori malu kutiju i odbroji stotinu dolara. Pruži mlademu bratu novac sa smiješkom na licu. – Vrhunska plaća za nadzornika, Willie. Dat ću ti još deset puta više da mi se makneš s puta. Ovime si otpušten!

– Nisam potpisao da ću preuzeti posao nadzornika – podsjeti ga Willie hladno, a u očima mu zaiskri srdžba. – Na put sam pošao kao ravnopravni ortak. Radio sam dvostruko više od tebe i pokrio i Jamesov dio. Dobit će biti podijeljena na tri dijela.

– Dobit pripada ranču. Treba platiti poreze i kupiti još zemlje. Pukovnik Courtney mi je rekao da će kroz Teksas uskoro proći željeznica.

– Namjeravaš i nju kupiti. Same, otac je ostavio oporuku.

– Znaš li što je pisalo u njoj? Otac je želio da napustiš ranš i pođeš na zapad.

– Lažeš – Willie se divlje ustremi na brata.

— Ne, a najbolje je da ga poslušaj. Povedi Ellenu Cobb u Kolorado. Dat ću ti tisuću dolara za početak.

— Ne želim nikakvu milostinju.

— To je jeftinije od Johnsona. A budi uvjeren da ću ponovo potražiti nekoga... sve dotle dok ne obavi posao.

— Po mogućnosti da puca u leđa

— naruga se Willie. — To je tvoj stil.

— Bilo kako — odreže Sam hladno.

— Koliko dugo me mrziš, Same?

— Od samoga rođenja — gorak izražaj prekrije mu lice. — Tata ti je dao svoje ime i oduvijek si za nj predstavljao nešto osobito. Ja sam bio poslušan, ali ti si mu bio ljubimac. Naprosto nisi mogao pogriješiti. Willie ovo, Willie ono! — Lice mu se iskrivi od mržnje. — Majka je bila gotovo jednako nepravedna. Nikada ti nije prigovarala za nestajanje, a plakala bi zbog svake tvoje ranice. Odbio si napustiti dolinu i poći u školu i ona i otac su popustili. Oteo si mi njihovu ljubav, Willie. Nikada me nisu voljeli kao tebe.

— Čak ako je to i istina, ja za to nisam kriv — primijeti Willie. — Meni si ti bio drag, ali nisi volio ono što i otac. On je obožavao konje, lov i ribolov, a ti si od svega toga zahirao. On je u meni naprosto vidio sebe.

— Bio si uz njega i kada je umirao! — prigovori Sam.

— Zar si zaboravio da je želio da ti podeš s njim? No, ti si odbio. Radije si ostao s Helen.

— Nisam rođen za vojnika.

— Ni za rančera — dobaci Willie.

— Rančerov se posao ne sastoji u čitanju telegrama i burzovnih izvještaja. Rančer mora obilaziti pašnjake, dijeliti poslove s ljudima.

Ljudi bi i život bili dali za Billa Delamera.

— A za tebe?

— I za mene ako bi trebalo — potvrdi Willie. — I ja za njih. To znaju, Same. Ono što ti ne znaš, brate jest da bih i za tebe bio dao svoj život.

Na trenutak Willijeve se oči ispunile suzama. Bijes ustupi mjesto dubokoj tuzi u kojoj su se utopila sva druga osjećanja.

— Odlazi odavde, Willie! — krikne Sam. — Ranč Trident ti može ponuditi samo grob na malome brijegu. Pronađi sebi drugo mjesto za život.

— Ne mogu otići jer pripadam toj zemlji. Vezan sam za nju dušom i tijelom.

— Za tebe ondje nema mjesta. Ako se pokušaš vratiti dobit ćeš metak u leđa — zaprijeti Sam oštro.

— Ne — krikne Willie.

— Za nas dvojicu nema mjesta na ranču — nastavi Sam. — Pođi dalje. Možeš svratiti ponekad jedino u posjetu. Na kratko.

— Ranču je potrebna snažna ruka, poput očeve. Ti ne možeš njime rukovoditi — primijeti Willie.

— A ti bi mogao? Ne, Willie, ti si taj koji je slab! Snažan muškarac uzima ono što želi. Poput mene ili oca. Da si dovoljno čvrst, izvukao bi revolver i ubio me. Tada bi ranč bio tvoj.

— Ne znaš što znači biti snažan i jak. Lako bi te bilo ubiti. — Izvuče revolver i napne oroz. — Veoma lako. Ali ja sam dovoljno jak da odem premda taj odlazak za mene znači smrt. Vidiš, cijenim previše sebe da bih povukao oroz. Ja sam poput našeg djeda. Radije je napustio Francusku nego odbacio stari mač što mu ga je darovao kralj. Ja sam njemu nalik.

— Skoro te žalim, Willie, ali ti ni-

kada ne bi bio dovoljno jak da vodiš ranč.

– Možda ćeš vladati rančem, ali nikada nećeš istinski pripadati toj zemlji, ni ona tebi.

– Ti si budala, Willie Delameru – nasmije se Sam.

Willieva ruka zadršće, a trenutak zatim prst povuče oroz. U posljednjem djeliću sekunde trgne revolver i na zidu iznad Samove glave ukaza se rupa.

– Nebesa, mogao si me pogoditi! – krikne Sam.

– Upamti da si zamalo dobio ono što si zaslužio – izjavi Willie hladno, vraćajući revolver u korice.

Uto u sobu uleti uzbuđeni Travis.

– Za ime svijeta, Willie, recepcionar je pošao po šerifa.

– Neka mu Sam ispriča o gospodinu Johnsonu.

– Želiš li novac? – upita Sam.

Willie ga ne udostoji ni odgovora. Zajedno s Travisom izade iz sobe i napusti hotel.

– Mislio sam da si ga ubio – primijeti Travis.

– Razočaran?

– Donekle – prizna Travis. – Život bi nam svima bio lakši da ga nema.

– Došao sam u iskušenje da to uradim, ali on je ipak moj brat – promrmlja Willie.

XXII

Te je noći prespavao u staji, a idućega jutra krenuo u banku po novac. Barton mu je nerado odbrojio pozamašnu svotu neprekidno pričajući o partiji pokera koju Gaines namjerava organizirati te večeri. S visokim ulozima, naglasio je bankar.

– Putujem – reče Willie kratko. – Smeta mi gradska buka.

S novcem u džepu zaputio se u salun da potraži Travisa.

– Odlazim – reče Willie jednostavno. – Moram te zamoliti za uslugu.

– Sve što imam je tvoje.

– Znam, ali ne trebam stvari.

– Znači, riječ je o Ellen – nagađao je Travis. – Poći će s tobom u Kolorado ili bilo kamo. To znaš.

– Znam.

– Evo – Travis izvuče oveći svežanj novčanica i položi ih Williju na dlan. – Sa zaradom na pokeru možeš kupiti ranč.

– Znam i to, ali ne mogu povesti Ellen onamo kamo idem – izusti napokon bolno, izbjegavajući prijateljev pogled. – Ne znam zapravo ni kamo idem. Oduvijek sam pripadao samo mojoj dolini. Srce mi krvari za stijenama kraj rijeke i ne vjerujem da ću se smiriti na poljima Kolorada. Kao da se ponavlja Five Forks, samo što ovoga puta nemamo kamo poći – završi očajno.

– Na našoj farmi ima mjesta – pokuša ga Travis nagovoriti.

– Kakva bi to bila budućnost? Sam me ne podnosi. Prije ili poslije pojavio bi se kakav Johnson.

– Ako se sada vratiš, ljudi će te podržati. Ti si pravi čovjek za njih i Sam će shvatiti da je on suvišan.

– Da je u pitanju samo Sam, ja ne bih oklijevao, ali on ima djecu. Kako bih im mogao pogledati u oči. Ne, ne smijem se više nikada vratiti u dolinu.

– A Ellen? – uporno će Travis.

– Mlada je i zaboravit će me – drhtavim glasom promrmlja mlađić. – Pronaći će drugog.

– Doći će za tobom.

– Neće, ako joj objasniš.

– Objasnim što? – zbunjeno će Travis. – Ništa od svega ovoga ne razumijem.

– I ne moraš – Willie uzdahne.

– Reci joj samo ono što od tebe

tražim. Reci da se dogodila nesreća. Pregazio me vlak u Abileneu. Kaži da sam izdahnuo s njenim imenom na usnama i daj joj novac! – Pruži mu debeli svežanj što mu ga je Travis maločas dao. – To je za kuću, lijepu veliku kuću – nastavi bolno. – Kupi je za Ellen. Nemoj joj reći otkud novac. Možda poslije, kada bude imala djecu. Sada joj reci da sam mrtav.

– Teško mi je što to tražiš od mene, ali znam da je ovako najbolje za Ellen – izgovori Travis s mukom. – Odavna sam to naslućivao. – Pogleda ga zabrinuto i upita: – No, kamo ćeš ti?

– Za čovjeka koji poznaje konje naći će se nekakav posao – odvraći mladić s gorčinom. – Radit ću naporno i to će mi možda pomoći da se smirim i zaboravim. Budeš li me ikad trebao piši Jamesu. Bit ću s njim u vezi.

– Uzmi sat – Travis mu pruži sat s Elleninom slikom.

– Ne – Willijev se glas slomi. – Ne bih mogao otići ni sa čim što me podsjeća na nju. Nije mi teško što gubim ranč i ostale, ali Ellen neću nikada preboljeti. Čuvaj je, Trave.

Šutke su nastavili put do konjušnice. Iznenada začuju graju. Među glasovima se isticao Lesov. Oba se muškarca okrenu i pogledaju niz ulicu.

– Trave, Willie, stanite – vikao je Les trčeći im ususret u pratnji nekolicine kauboja. – Courtney je pucao na Sama – mladić je od uz-

budjenja govorio isprekidano. – Čini se da je isuviše izgubio na pokeru te je pošao k Samu po obećane novce. Sam ga je želio izigrati i u prepirci koja se potom razvila zaprijetio mu oružjem. – Mladi Cobb zastane i obriše znoj sa čela pa duboko uzdahne kako bi mogao nastaviti: – Courtney je bio brži. Willie, šerif će uskoro doći, a i Sam te želi vidjeti. Bojim se da su mu minuti odbrojani.

Kao u bunilu Willie pođe za braćom Cobb.

Sam je ležao na podu, a netko mu je pod glavu podmetnuo jastuk. Rana na grudima je krvarila, a oči su mu bile grozničave i sjajne.

– Willie, preuzmi... ranč – Sam je govorio isprekidano. – Čuvaj mi djecu. Očeva posljednja volja... bit će izvršena. Opros... – posljednju riječ spriječi navala krvi na usta, a trenutak zatim oči mu postanu staklaste.

Willie je nijemo zurio u mrtvoga brata s naporom potiskujući suze. U glavi mu je vladao pravi košmar. Sjećanja na djetinjstvo, na dane kada je obožavao starijeg brata ispreplitala su se s kasnijim događajima. Nepravda koju mu je nanosio Sam posljednjih mjeseci bijaše potisnuta snažnim osjećajem boli i gubitka.

Iznenada se uspravi. Velika je odgovornost sada na njemu. Ranč, Samova obitelj, James... i Ellen. Mora ispuniti obećanje dato ocu, odlučiti čvrsto i potražiti Travisov pogled.

U PRIPREMI:

Cames Zuckson:

SAM ZVAN NESREĆA

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 22.460 d, a za šest mjeseci 11.230 d. U cijenu je uračunat i pretplatnički popust. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa: NIŠPRO »Vjesnik«, Interna banka, Zagreb, broj 30101-833-2052 (00027 – LASO). Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 33,00, ASCH 234,00, SFR 27,00, HFL 37,00, SKR 116,00, FF 109,00, US\$ 17,00 (avionom US\$ 20,20), C\$ 24,00 (avionom C\$ 28,30), Australia £ 12,00 (avionom £ 15,00). Uplata na devizni račun 30101-620-16-3252051 kod Udružene banke Hrvatske, Zagrebačka banka, Zagreb (za »Laso« izdanje OOUR-a IRO)

Ekonomska propaganda »Vjesnik«, Agencija za marketing Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6. Zadnja kolor stranica 400.000 d, c/b stranica 250.000 d. Oslobodeno plaćanja poreza na promet, mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973 od 26. XI 1983. Rukopisi se ne vraćaju.

RASPORED SATI

PONEDJELJAK

UTORAK

SRIJEDA

ČETVRTAK

PETAK

SUBOTA

NEDJELJA

1 2 3 4 5 6 7 8

